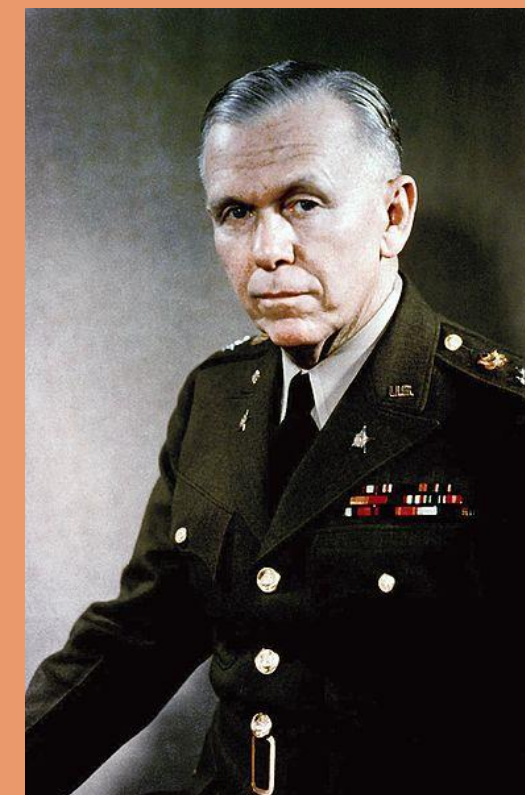

Revista de Științe Militare

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

**Nr. 3 (48)
Anul XVII, 2017**

REVISTA DE ȘTIINȚE MILITARE ANUL XVII, 2017 NR.3 (48)

ONLINE ISSN 2457-9904

Revista de Științe Militare

EDITOR
Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință
din România

CONSILIUL EDITORIAL
PREȘEDINTE DE ONOARE
general (r) prof. univ. dr. H. C. Vasile CÂNDEA

PREȘEDINTE
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI

REFERENȚI ȘTIINȚIFICI
general (r) prof. univ. dr. Teodor FRUNZETI
general (r) dr. Gheorghe VĂDUVA
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
colonel (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC
colonel prof. univ. dr. Florin GROSARU

MEMBRI
general (r) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU
general maior (r) prof. cons. dr. Constantin MINCU
general de brigadă (r) prof. univ. dr. Viorel BUȚA
locotenent-colonel dr. Cristophe MIDAN, Franța
dr. Karina MARCZUK, Polonia
prof. univ. dr. Adrian GHEORGHE, SUA
Dr. Dana PERKINS, SUA
general de brigadă Bohuslav PRIKRYL, Polonia
general de brigadă Boris DŮRKECH, Slovacia
general de brigadă (r) Rudolf URBAN, Republica Cehă
colonel Gábor BOLDIZSÁR, Ungaria
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
colonel prof. univ. dr. Florin GROSARU

COLEGIUL DE REDACȚIE
Redactor șef
colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU
e-mail: esiteanu@yahoo.com
Redactori
colonel (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC
e-mail: benoneandronic@yahoo.com
lector univ. dr. Diana Elena TUȚUIANU
diana.tutuianu@yahoo.com
Cristina-Mariana TĂLPAN, talpan.cristina86@gmail.com
Tehnoredactor
Cristina-Mariana TĂLPAN

Tipar executat la
Tipografia Editurii Academiei
Oamenilor de Știință din România

Revista de Științe Militare apare trimestrial.

COPYRIGHT: sunt autorizate orice reproduceri,
fără perceperea taxelor aferente, cu condiția indicării
precise a numărului și datei apariției revistei din care provin.

*Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor,
respectând prevederile Legii nr. 206 din 27.05.2004 referitoare la buna
conduită în cercetarea științifică.*

COPERTA I:
GEORGE CATLETT MARSHALL
(1880 – 1959)

https://ro.wikipedia.org/wiki/George_Marshall

COPERTA II:
COLUMNA LUI TRAIAN

*Pentru publicarea de materiale promoționale în cuprinsul revistei,
rugăm agenții economici și pe toți cei interesați să se adreseze redacției
pentru a conveni forma de colaborare.*

Revista de Științe Militare

*Editată de Secția de Științe Militare
a Academiei Oamenilor de Știință din România*

Revistă științifică trimestrială, cu acces liber și prestigiu recunoscut de
CNATDCU, indexată în baza de date internațională (BDI) CEEOL

ONLINE ISSN 2457-9904

**Nr. 3 (48)
Anul XVII, 2017**

CUPRINS

FEDERAȚIA RUSĂ ȘI RESTUL LUMII.....	5
<i>Gl. mr. (r) prof. asoc. dr. Constantin MINCU</i>	
SECURITATE ȘI APĂRARE?!	14
<i>Gl. bg. (r) CS I dr. Gheorghe VĂDUVA</i>	
LUMEA ÎN VIITOR, OPȚIUNEA PENTRU ROMÂNIA	24
<i>Gl. bg. Prof.univ.dr.Constantin ONIȘOR</i> <i>Dr. Dumitru Octavian MITU</i>	
PREVIZIUNI CU PRIVIRE LA EVOLUȚIA MEDIULUI DE SECURITATE AL ZONEI EXTINSE A MĂRII NEGRE	36
<i>Col. (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU</i> <i>Col. drd. Nicolae ZAVERGI</i>	
RĂZBOIUL HIBRID DIN UCRAINA, MODEL PENTRU ALTE STATE DIN EUROPA ȘI DIN LUME.....	47
<i>Gl. (r.) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU</i>	
ORGANISME CU ROL ÎN LUPTA CONTRA CRIMINALITĂȚII DIN SPAȚIUL GEOSTRATEGIC EURO-ATLANTIC	54
<i>Lt. col. (r) drd. Eugen -Valeriu POPA</i>	
MEDICINA MILITARĂ ȘI PROTECȚIA VIEȚII ÎN ACȚUNILE DE LUPTĂ..	62
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Viorel ORDEANU</i> <i>Col. (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC</i>	
RISURI ȘI AMENINȚĂRI NECONVENȚIONALE ÎN MEDIUL OPERAȚIONAL.....	70
<i>Col. (r) prof. univ. dr. Ion MITULEȚU</i>	

ROLUL STUDIILOR UNIVERSITARE DE DOCTORAT ÎN DEZVOLTAREA
PERSONALĂ ȘI PROFESIONALĂ..... 78

Drd. Romeo-Ionuț MÎNICAN

APRECIEREA PERFORMANȚEI ÎN CADRUL PROCESULUI DE EVALUARE
A PROCESULUI INSTRUCTIV - EDUCATIV MILITAR..... 84

Drd. Petrică - Marinel VOICU

FEDERAȚIA RUSĂ ȘI RESTUL LUMII

THE RUSSIAN FEDERATION AND THE REST OF THE WORLD

Gl. mr. (r) prof. asoc. dr. Constantin MINCU*

Rezumat: În acest articol autorul prezintă, pe scurt, câteva dintre cele mai importante probleme politice, economice și militare din Rusia post-sovietică, ca rezultat al unor evenimente majore care au avut loc în ultimii ani ai secolului XX și în primii ani ai secolului XXI, punctând pe câteva aspecte mai importante ale „Strategiei Securității Naționale a Federației Ruse până în anul 2020”.

Totodată, sunt aduse în atenție principiile promovate și susținute de liderii ruși actuali în problemele globale și regionale, insistând pe o anumită agresivitate neprovocată, manifestată la adresa vecinilor din așa-zisa „străinătate apropiată”.

Cuvinte-cheie Federația Rusă, Strategia de Securitate, străinătate apropiată, Zapad-2017.

Abstract: In the article the author briefly presents some of the most important political, economic and military concerns from post-Soviet Russia, as consequence of some major events taking place in the late years of the 20th century and first years of the 21st century emphasizing some main aspects of „National Security Strategy of the Russian Federation until 2020”.

Concomitantly, the principles promoted and supported in global and regional concerns by the actual Russian leaders are brought into attention focusing on certain unprovoked aggression, manifested against their neighbors in the so called „close vicinity”.

Keywords: the Russian Federation, Security Strategy, close vicinity, Zapad-2017.

Evoluția politică, economică, militară și culturală a Federației Ruse, după colapsul Uniunii Sovietice a fost și va fi permanent în atenția specialiștilor politico-militari din întreaga lume și, în mod deosebit, a celor din Statele Unite ale Americii și din Statele Europei, membre sau nemembre ale Uniunii Europene și/sau NATO. În egală măsură, opinia publică mondială și în special cetățenii din țările considerate de conducerea rusă drept „străinătatea lor apropiată” au fost, sunt și vor fi îngrijorați de comportamentul agresiv al Kremlinului, manifestat mai ales în cel de-al treilea mandat de președinte al lui Vladimir Vladimirovici Putin.

* Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Consiliului Onorific al Academiei Oamenilor de Știință din România, secretar științific al Secției de Științe Militare, Telefon: 0722.303.015, email: mincu_constantin@yahoo.com.

După implozia produsă ca urmare a evenimentelor declanșate de **Căderea Zidului Berlinului** (9 noiembrie 1989) și în special a situației interne, din ce în ce mai complicate, din anii '90-'93, din fosta Uniune Sovietică s-au desprins, în unele cazuri cu multe victime omenești, paisprezece state care și-au declarat independența, totalizând 130 de milioane de locuitori din care 24,12 milioane de etnici ruși reprezentând aproximativ 18,5% din aceste populații.¹

Chiar și așa **Rusia** este în continuare, în ciuda pierderilor suferite, o țară enormă, care acoperă zece fusuri orare, de la enclava Kaliningrad situată la Marea Baltică, până la insulele Sahalin din est; este un ținut plin de mari spații nepopulate, care are un potențial imens și o populație de peste 143 de milioane de oameni, dintre care 15 milioane sunt musulmani.

Principalii lideri politici ai lumii actuale, dar și specialiști grupați în diferite Think-tank-uri asociate grupărilor politico-militare relevante sunt de acord că „*Rusia² continuă să fie o putere cu enorme resurse militare, între care mai mult de 10 000 de diverse arme nucleare, aflate în ultimii ani într-un proces accelerat de modernizare; este de asemenea, un gigant energetic, cu rezerve de petrol care, în ritmul actual de exploatare, pot dura peste 30 de ani, gazul natural ajungând pentru mai bine de 180 de ani*”.

Analizii recomandă, cu argumente solide, să nu uităm nici de vechea ambiguitate rusească de natură istorică, culturală și geopolitică vizând imaginea Europei și a Asiei, nici de noua oscilație între elementele încă slabe ale democrației și, inevitabil, cele puternice ale autocrației exercitate printr-un șef suprem atotputernic și echipa sa de așa-zisi „siloviki”.

Studiind atent, inclusiv din surse rusești/sovietice (autori ruși, istorici, precum și memorii ale unor politicieni și ale unor mareșali și generali sovietici) rezultă, cu destulă claritate, un patern de comportament al Imperiului Estic față de vecini și față de întreaga lume și anume: menținerea unei presiuni și amenințări constante cu folosirea enormei lui forțe militare, care, în unele domenii depășește capacitățile de război ale Statelor Unite și pe cele ale Chinei.

În acest moment (mai ales după invazia din Georgia și atacarea Ucrainei – urmată de anexarea Crimeei) lumea se poate întreba, pe bună dreptate, dacă Rusia face parte dintr-un echilibru multipolar emergent sau dacă se străduie intens să aibă un cuvânt greu de spus și afirmat – în primul rând al unui veto în toate problemele care apar pe glob, cu precădere în Europa de Est, Caucaz, Orientul Mijlociu Extins și Asia Centrală și Sud-Est (a se vedea implicarea directă prin multiple mijloace,

¹ Michael Stürmer, *Putin și noua Rusie*, Editura Litera Internațional, București, 2009.

² Ibidem.

inclusiv militare, în Coreea de Nord, Siria, Iran, Afganistan, Estul Ucrainei și în întregul areal al Mării Negre).

Sunt și alte elemente de luat în calcul:

• Poate Rusia să fie convinsă să susțină în afară de interesele sale manifeste, acele elemente ale pax-americană, care continuă să fie componentele cheie ale globalizării, cum ar fi Organizația Mondială a Comerțului (WTO), Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional?

• **Va sprijini Rusia**, ce a rămas din ordinea lumii după dispariția (se pare că pentru scurt timp) Războiului Rece și a sistemului global nuclear și bipolar?

• **Va deveni puterea revoluționară** (comunistă și adeptă a exportului de revoluție în toate statele lumii, care să ducă, în final, la crearea Republicii Sovietice Socialiste Mondiale, așa cum explica direct Lenin și mai apoi Troțki și Stalin) stabilizatorul formei actuale de organizare globală și postindustrială?

Rusia a avut și are, în mod evident, potențialul de a merge într-o direcție sau în cealaltă, de a fi o forță de stabilitate sau una producătoare de turbulență. Începând cu anul 2014 sunt semne tot mai clare că Rusia, sub actuala conducere de la Kremlin, înclină tot mai hotărât și cu mare viteză spre a doua cale, cea a agresivității în toate direcțiile utilizând în acest scop potențialul politic, economic, diplomatic, propagandistic și militar.

Alegerea confruntării în locul colaborării are ca explicație și lipsa de coeziune a Vestului, bălbâielile permanente în formularea obiectivelor politice și „afinitatea” istorică a unor state din UE și NATO față de marele vecin. **Puterea de la Kremlin** folosește toate mijloacele la vedere și ascunse pentru a submina unitatea **Occidentului**, prin politici adaptate la fiecare caz în parte, inclusiv prin folosirea brutală a „**armei-energetice**”.

Analizii politico-militari din Occident, dar și din noile democrații est-europene consideră că pentru Europa de azi ar fi într-adevăr fatal să fie prinsă între o Rusie resurgentă și agresivă și o pax americană în declin, iar pentru Alianța Atlantică ar constitui o imensă dificultate.

Să sperăm că încă nu este prea târziu să se producă o conciliere între forțe, cu respectarea principiilor acceptate ale dreptului internațional și a frontierelor statelor, consfințite prin tratate.

Sunt câteva argumente de luat în seamă pentru o evoluție pozitivă în relațiile Rusiei cu restul lumii și anume: **ascensiunea puternică a Chinei în Orientul Îndepărtat** care constituie o provocare majoră; insurgența islamismului radical din Orientul Mijlociu și Nordul Africii, cu atacuri teroriste frecvente asupra SUA și țărilor europene; proliferarea nucleară în țări cu potențial agresiv pronunțat, cum sunt Coreea de Nord, Iranul și altele. În plus, mai trebuie amintite schimbarea dramatică a climei, țările neguvernabile, războiul cibernetic și crima organizată.

Toate aceste aspecte, care bântuie lumea sunt o problemă la fel de mare atât pentru Rusia, cât și pentru națiunile occidentului.

În acest punct este potrivit să luăm act, pe scurt, de noile viziuni ale Federației Ruse privind „**Strategia Securității Naționale**”³, document amendat și completat de mai multe ori, ultima dată în anul 2016. Noile completări au în vedere revitalizarea forței militare, prin modernizarea arsenalului nuclear, construcția unor noi avioane de luptă și elicoptere de atac, precum și sporirea cantitativă și calitativă a forțelor mecanizate și de tancuri.

Fără a intra în detalii (cei interesați ar putea studia documentele menționate) putem remarca câteva prevederi mai importante:

- **Se afirmă în document că „Strategia securității naționale a Federației Ruse până în anul 2020”** constituie un sistem oficial recunoscut de priorități strategice, scopuri și măsuri în domeniul politicii interne și externe care determină starea securității naționale și nivelul de dezvoltare sigură a statului într-o perspectivă de durată;

- **Principala diferență** față de documentele anterioare (1997 și 2000) constă în faptul că securitatea națională este definită ca „o stare de protecție a personalității, societății și statului împotriva pericolelor interne și externe, care permite asigurarea drepturilor constituționale, un nivel de viață demn al cetățenilor, suveranitatea, integritatea teritorială și dezvoltarea sigură a Federației Ruse, apărarea și securitatea statului”;

- **Sunt determinate cinci criterii** de evaluare a stării de securitate a statului;

- **„Strategia” confirmă intenția Rusiei** de a intra, în anul 2020, în cele cinci economii mondiale conducătoare;

- **Documentul acordă importanță „lecțiilor învățate” din parcurgerea ultimilor ani** în domeniile politic, economic, financiar, militar și de securitate internă;

- **Sunt afirmate** interesele naționale pe termen lung ale Rusiei;

- **Principalele priorități** ale securității naționale ale Rusiei sunt considerate: apărarea națională și securitatea de stat și socială. La acestea se adaugă și alte priorități;

- **Politica externă** este îndreptată spre îndeplinirea obiectivelor și priorităților stabilite, având ca prioritate, dezvoltarea relațiilor bilaterale și colaborarea multilaterală cu statele participante ale Confederației Statelor Independente (n.a. – unii lideri ruși, inclusiv președintele Putin, afirmă deschis că vor să refacă Imperiul Sovietic, în timpul cel mai scurt!??);

³ Document aprobat prin Decretul președintelui Federației Ruse, nr. 537, din 12 Mai 2009.

În „Strategie” sunt enumerate și tendințele mondiale negative posibile să influențeze securitatea Rusiei:

- recidivele probabile ale abordărilor de forță unilaterală în relațiile internaționale (n.a. – chiar ei, rușii au folosit forța în Georgia și Ucraina), contradicțiile dintre **principalii** participanți ai politicii mondiale;

- pericolul răspândirii armamentului de nimicire în masă și ajungerea acestuia în mâinile teroriștilor, precum și perfecționarea formelor de activitate ilegală în domeniile cibernetic și biologic, în sfera tehnologiilor înalte;

- conflagrație informațională înaltă (n.a. – în care rușii s-au implicat total împotriva SUA, Marii Britanii, Germaniei și altor state);

- amenințările asupra stabilității țărilor industriale și în dezvoltare;

- dezvoltarea tendințelor naționaliste, xenofobiei, separatismului și a extremismului prin forță, inclusiv sub lozincile socialismului religios;

- situația demografică mondială încordată și problemele mediului natural înconjurător (migrațiune necontrolată și ilegală, droguri, traficul de carne vie, alte forme de criminalitate organizată internațional);

- răspândirea epidemiilor datorate unor noi viruși, necunoscuți înainte (n.a. – Rusia este lider mondial în producția de otrăvuri și viruși, ca parte a războiului biologic);

- deficitul tot mai acut de apă dulce.

În documentul menționat se afirmă că tendințele mondiale negative constituie sursa unui sistem complex de amenințări pentru securitatea Rusiei: în sfera militară, în sfera securității de stat și sociale, în sfera economică, în domeniul științei, tehnologiilor și educației, în cel al sănătății, culturii și ecologiei.

Federația Rusă, în strategia elaborată și aprobată consideră că o influență negativă asupra situației internaționale, în perspectivă medie, o pot avea:

- situația din Iraq și Afganistan;

- conflictele permanente din Orientul Apropiat și Mijlociu;

- unele conflicte din Asia de Sud și Africa, din peninsula Coreeană;

- situația critică privind păstrarea unor materiale și obiecte periculoase, îndeosebi în țările cu situație politică instabilă;

- răspândirea necontrolată de către stat a armelor obișnuite (n.a. Rusia este lider mondial în domeniu);

- posibilitatea rezolvării unor probleme ce apar privind lupta concretă pentru resurse cu folosirea forței militare, ceea ce duce la distrugerea echilibrului de forțe în apropierea granițelor aliaților ei (n.a. exact asta a făcut și face Rusia în Crimeea, enclava Kaliningrad, Belarus, Caucaz, Siria etc.);

- riscul de creștere a numărului de state posesoare de arme nucleare (n.a. Rusia a jucat și joacă un rol cheie în această chestiune în Coreea de Nord și Iran);

- planurile de extindere a infrastructurii militare NATO spre granița Rusiei și încercările de a le da funcții globale care sunt în contradicție cu normele de drept internațional (n.a. eterna concepție a Rusiei că este amenințată din toate direcțiile, când de fapt, țările apropiate de marele colos își i-au, atât cât pot, măsuri rezonabile și legitime de apărare.)

Consider, pe baza unor argumente demne de luat în seamă, că studierea atentă a „Strategiei” și de către politicieni, militari și analiști din România, poate contura un răspuns la întrebarea: în ce măsură Rusia se îndreaptă în mod ireversibil spre comportamentul politic, al unui stat democratic modern și cât de predictibile vor fi acțiunile sale pe arena internațională în viitorii ani!?

Din păcate ceea ce se întâmplă începând cu 2014 aduce reale îngrijorări întregii lumi și în mod deosebit țărilor pe care rușii le plasează de o sută de ani în așa-zisa „străinătate apropiată”.

Federația Rusă și cetățenii ruși obișnuiți se plâng de extinderea sentimentelor de **rusofobie**. În opinia mea acestea nu apar din neant ci, sunt expresia justificată, a acțiunilor Rusiei, indiferent cum s-a numit ea – Imperiul Țarist, Uniunea Sovietică sau acum Federația Rusă. Aceste sentimente exprimă spaima cetățenilor față de colosul supraînarmat și extrem de agresiv de-a lungul ultimilor 300 de ani.

Să arătăm, pe scurt, câteva elemente, destul de credibile de istorie, aspecte care demonstrează o incredibilă continuitate de gândire și acțiune a liderilor ruși/sovietici începând din 1917 și până astăzi, în chestiuni de geopolitică și expansionism.

Astfel istoricul militar rus Mark Solonin⁴, în cărțile sale, demolează vechile mituri ale propagandei comuniste, cum e cel al Imperiului Stalinist „*liniștit, pașnic și aproape neînarmat*”.

Astfel, susține autorul, propaganda sovietică agresivă de la sfârșitul anilor '50 a inoculat în conștiința cetățenilor cu tenacitate și precizia unui ciocan pneumatic că:

- **în primul rând**, noi suntem oameni pașnici, nu ne-am pregătit de război (!?), guvernul nostru a militat pentru pace în întreaga lume și s-a străduit să nu implice URSS în război;

- **în al doilea rând**, „*istoria ne-a acordat prea puțină vreme*”, motiv pentru care noi n-am apucat să facem nimic (tancuri, tunuri, avioane, nici măcar destule puști), iar armata noastră a intrat în război aproape dezarmată;

⁴ Mark Solonin, *Butoiul și cercurile*, Editura Polirom, București, 2012.

- **în al treilea rând**, Stalin nu a permis ca armata să fie în mod special „pregătită pentru război” și de aceea bombele germane au căzut pe „aerodromurile sovietice care dormeau liniștite”.

Alți autori ruși au demontat, cu mai mult sau mai puțin curaj (A. Nekrici, Grigorenko, Viktor Suvorov și alții)⁵ teza neînarmării URSS, în condițiile în care aceasta deținea avioane de luptă, tancuri, artilerie și trupe mai multe decât toate țările lumii la un loc.

Astfel, în epoca „noii gândiri” Viktor Suvorov, în trilogia sa (Spărgătorul de Gheață, Ziua M, Ultima Republică) a demolat mitul fals al Imperiului Stalinist „liniștit, pașnic și aproape neînarmat”, nelăsând piatră peste piatră.

Cărțile acestor istorici militari ar trebui studiate, cu creionul în mână, de către politicienii români și militarii de rang înalt, pentru că se desprind, cu claritate, modurile de gândire și acțiune ale colosului estic.

Găsim în „Spărgătorul de Gheață” detalii incredibile despre intenția URSS, încă din 1921, de a crea, prin declanșarea unor războaie, „Republica Sovietică Socialistă Mondială”, act ce a constituit o declarație deschisă și directă de război făcută restului lumii, precum și despre împărțirea Poloniei între Hitler și Stalin, despre când a intrat URSS în al Doilea Război Mondial și despre acțiunile masive de dezinformare și maskirovka, declanșate și conduse direct de Stalin, cu scopul de a adormi vigilența lui Hitler și a întregii lumi.

Doar un singur exemplu, din sutele oferite de autorii menționați mai sus:

La 13 iunie 1941, radio Moscova transmitea un comunicat TASS mai puțin obișnuit, în care se afirmă că „Germania respectă neabătut condițiile pactului sovieto-german de neagresiune, ca și Uniunea Sovietică și că zvonurile constituie o propagandă stângace, ticluită de forțele dușmane URSS și Germaniei, interesate în extinderea pe mai departe a escaladării războiului”. Peste o săptămână Germania ataca URSS (22 iunie 1941), devansând atacul plănuț de Stalin la 6 iulie 1941.

Este cred necesar să facem o paralelă, fie și sumară, cu actualele declarații și acțiuni ale Federației Ruse privind:

- agresiunile împotriva Georgiei și Ucrainei;
- distrugerea Ceceniei și a capitalei sale;
- implicarea totală în Siria în favoarea lui Bashar al Assad și sprijinirea Coreei de Nord și a Iranului;
- proliferarea amenințărilor cu folosirea forței împotriva Țărilor Baltice, Poloniei și României;

⁵ Victor Suvorov, *Spărgătorul de gheață*, Editura Polirom, București, 2010.

Victor Suvorov, *Ziua M*, Editura Polirom, București, 2011.

Victor Suvorov, *Ultima Republică*, Editura Polirom, București, vol 1 – 2010, vol. 2 – 2011.

- deschiderea unor noi baze militare în străinătate;
- intensificarea, fără precedent, după 1991 a activității aviației de bombardament și a submarinelor nucleare în vecinătatea granițelor SUA, Marii Britanii, Țărilor Nordice etc.

- desfășurarea unor aplicații de mare amploare în apropierea graniței de Vest a Federației Ruse, cu efective de peste 100 000 de militari, deși oficialii ruși declară senini că vor fi cel mult 13 000 de militari (Exercițiile militare combinate Vest – ZAPAD – 2017, 14-20 septembrie 2017)⁶.

- expulzarea sau uciderea unor politicieni din opoziție, a unor ziariști și defectori din serviciile secrete ruse;

- alte numeroase acțiuni agresive, fără a fi provocate de vreun stat străin.

Aceste aspecte prezentate în spațiul restrâns al unei reviste pot fi analizate, pe larg și temeinic, de către cei interesați de mersul actual al lucrurilor în lume și de securitatea și apărarea României în cadrul alianței NATO. Totul îndeamnă la vigilență maximă și la o pregătire temeinică pentru descurajarea oricărei agresiuni.

BIBLIOGRAFIE

*** *Strategia Securității Naționale a Federației Ruse până în anul 2020*, decretul președintelui Federației Ruse, nr. 537 din 12 mai 2009 (Completată în 2016);

BEKER P., GLASSNER S., *Kremlin Rising – Vladimir Putin’s Russia, and the end of Revolution*, New York, 2005;

BROWN A., SHEVASTORE L., *Gorbechev, Yeltsin and Putin – Political Leadership in Russia’s Tranzition*, Brookings Institution, 2001;

COWEL A.S., *Moartea unui spion*, povestea lui Aleksandr Litvinenko;
<http://adevărul.ro/internațional/rusia/zapad-2017>

KNIGHT A., *KGB după KGB, scurtă istorie a eternei securități de stat*, Editura Elit, București, 1996.

STÜRMER M., *Putin și noua Rusie*, Editura Litera Internațional, București, 2009;

SUVOROV V., *Epurarea*, Editura Polirom, București, 2011;

SUVOROV V., *O să vă îngropăm*, Editura Polirom, București, 2012;

SUVOROV V., *Sinuciderea*, Editura Polirom, București, 2012;

SUVOROV V., *Spărgătorul de gheață*, Editura Polirom, București, 2010;

SUVOROV V., *Spețnaz*, Editura Polirom, 2011;

⁶ <http://adevărul.ro/internațional/rusia/zapad-2017>

SUVOROV V., *Ultima Republică*, Editura Polirom, București, vol 1, 2010;
SUVOROV V., *Ultima Republică*, Editura Polirom, București, vol. 2, 2011;
SUVOROV V., *Ultima Republică*, Editura Polirom, București, vol. 3, 2011;
SUVOROV V., *Umbra Victoriei*, Editura Polirom, București, 2013;
SUVOROV V., *Ziua M*, Editura Polirom, București, 2011;
YELTSIN A.L., *A revolutionary Life*, 2000;

SECURITATE ȘI APĂRARE?!

SECURITY AND DEFENSE?!

General de brigadă (r) CS I dr. Gheorghe VĂDUVA⁷

Rezumat: Securitatea și apărarea par a fi – și, privindu-le, din unele perspective, ele și sunt – două concepte și, în același timp, două realități mai mult sau mai puțin complementare. Din alte perspective, ele ar trebui să fie disjuncte, chiar contradictorii, pentru că securitatea aparține în mod esențial păcii și apărarea este specifică războiului. Dar, în același tip de analiză, ca de altfel în orice alta, extremele nu se ating. Sub aceste limite (care, în orice caz, nu se pot elimina definitiv, determinările fiind ele însele infinite), analiza are multe alte obstacole de trecut, pentru că, cum bine se știe, tot ce există și pare a fi categoric merită să fie pus la îndoială.

Cuvinte-cheie: securitate, apărare, concepte, tendințe, realități.

Abstract: Security and defense seem to be – and looking at them from some perspectives they actually are - two concepts and at the same time, two realities more or less complementary. In other perspectives, they should be disjunct, even contradictory, for security belongs essentially to peace and defense is specific to war. However, in the same type of analysis, just as in any other, extremes never come together. Given these constraints (which cannot be completely annulled, determinings being infinite themselves) the analysis has many more obstacles to pass as anything that exists may and should well be questioned.

Keywords: security, defense, concepts, trends, realities.

Introducere

Lăsând, deocamdată, deoparte idealurile securitate (fără acoperire deplină în fapte, ca orice idealuri) ale păcii universale eterne, ale armoniei universale, ale perfecțiunii lumii și tot așa și pe cele ale conflictualității extreme, ale insecurității și războiului, ale ireconciliabilității extremelor (pentru că, se știe, extremele nu se ating decât atunci când sistemul sau procesul dispare), nu ne rămâne decât alternativa pătrunderii în interiorul conceptelor pe care le discutăm – securitate și apărare – și, prin urmare, și în universul destul de confuz al relațiilor dintre ele. Deși, uneori, se despică prea mult firul, de foarte puține ori se ajunge la esențe, mai exact, la acele

⁷ Membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din România, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, președinte al Asociației Ziariștilor Militari Profesioniști Presamil, redactor șef al revistei „Univers Strategic” și al revistei „Orizont Cultural XXI”.

detalii care fac posibilă cunoașterea esenței, mai toată lumea preferând să creadă sau să accepte un soi de axiome sau de linii roșii generate de filosofia lui „nu”, peste care nu se poate trece și, prin urmare, nu trebuie să se treacă.

Chiar dacă foarte multă lume nu-și bate capul cu separarea sau cu contopirea acestor concepte, ele, conceptele și teoriile, care le generează, le explică și le însoțesc, continuă, totuși, să-și dea cu stângul în dreptul, pe ringul acestei lumi, dar să nu se lase puse cu ușurință în niște căsuțe prea înguste sau prea largi pentru ceea ce înseamnă ele cu adevărat în această epocă minunată, cu progresele ei nemaîntâlnite în nicio altă civilizație (desigur, dintre cele cunoscute), dar puse totdeauna pe o hartă, în primul rând, endogenă, care-i dă nu numai Savoare și un izvor nesecat de forță interioară nedegradabilă, ci și foarte multă bătaie de cap.

Totdeauna, lumea noastră (care abia de-acum încolo începe să se ocupe mai consistent și de ceea ce se află dincolo de ea, în nemărginirile Universului) a găsit, în interiorul ei, chiar înainte de a fi pe deplin conștientă de sine, pretexte și argumente de gâlceavă, de conflict și chiar de război. Așa cum omul însuși găsește, în propria sa ființă, în propria sa devenire ca ființare a sinelui și a ființei, motive și pretexte de meditație, de frământare, de luptă, dar și de angoasă, de furie și chiar de sinucidere, și civilizația în care trăim este obligată, este datoare să-și analizeze Sinele, Ființarea, Resursele, Devenirile, Limitele, Eșecurile și, mai ales, conceptele care le generează, le susțin și le întrețin.

Analizând o mare parte dintre conflictele și războaiele lumii, din vremuri imemorabile și până azi, mulți dintre noi⁸ am ajuns la concluzia că, de fapt, războiul este caracteristica principală a acestei lumi, el fiind totdeauna cameleon, continuu, hibrid, mozaicat și dezastruos, dar urmat și de etape de pace, prosperitate și progres, iar pacea, ca interval necesar pregătirii următorului război, fiind ea însăși, relativă, pregătitoare de viitor dezastru, dar și înfloritoare. Cum știm cu toții, războiul lumii, ca și pacea lumii, nu are nici date fixe, nici forme fixe, nici reguli foarte clare, pe care nu le încalcă nimeni, ci, dimpotrivă aceste două dinamici se întrepătrund, chiar se amestecă, se substituie, se subminează reciproc, se trădează, dar continuă să stea la aceeași masă a lumii și să-și împartă cauzele, efectele și, mai ales, beneficiile. După calculele noastre, în 60 de ani de pace – de la ultimul mare război mondial și până în 2006 – s-au derulat 727 de ani de crize, conflicte armate și războaie⁹, ceea ce spune foarte mult în legătură cu pacea și războiul lumii.

Dacă o astfel de concluzie poate fi spusă așa, direct și tranșant, sau altfel, mai nuanțat și cu accente de îndoială, nu este important nici pentru ansamblul

⁸ General dr. Mihail Popescu, general (r) dr. Valentin Arsenie, general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, *Arta militară de-a lungul mileniilor*, Editura CTEA, București, 2004

⁹ *Criza, conflictul, războiul*, vol I, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007, pp. 393-399

omenirii ca sistem și proces, nici pentru conflictualitatea ei endogenă, să nu fie spuse și celelalte realități care o generează și o întrețin. Desigur, și caracterul endogen al acestei conflictualități ar putea fi pus la îndoială, dar, cel puțin până acum, este cert că motivele de gâlceavă, la toate nivelurile posibile – tactic (al acțiunii), operațional (al forțelor, mijloacelor, resurselor și dispozitivelor), strategic (al matematicii, logicii, metodologiei și filosofiei războiului) și, evident, politic, pentru că politicul dă totdeauna tonul – nu ne vin din Cosmos (deși nici aici nu există o deplină certitudine), ci din conflictul generat de grupurile de interese în bătălia continuă pentru putere, influență, piețe și resurse.

Din păcate, pentru om și pentru comunitatea sa, importantă, foarte importantă, chiar dacă nici omul nici comunitatea nu recunosc acest lucru, este puterea. Sub toate formele, formulele și justificările ei, fie că este vorba de puterea minții, a cunoașterii, a culturii, a comunității, de puterea politică și/sau juridică, economică, militară, socială sau individuală, ea, puterea este și va fi totdeauna – cel puțin în acest secol – scopul și efectul acțiunii umane și, deopotrivă, rațiunea ei. Iar acolo unde există putere, există și dominanță, luptă pentru putere sau pentru contracararea a efectului și efectelor de putere generat de celălalt, de cel de dincolo.

Dacă acceptăm că războiul, sub toate formele și formulele lui (politice, militare, economice, informaționale, mediatice, psihologice, cognitive etc.) este continuu, hibrid, mozaic, religios, civilizațional etc. etc., atunci agresiunea și apărarea sunt concepte politico-militare, economice, cognitive și strategice dominante, iar în interiorul acestora (inclusiv în interiorul comunităților, identităților, forțelor, mijloacelor și resurselor care se confruntă prin război, dar și al conceptelor și teoriilor care le generează și le susțin) se derulează, ca funcții intrinseci ale sistemelor și proceselor, acțiuni specifice care generează securitatea sau, dimpotrivă, insecuritatea acestora. Ele pot fi analizate, atât prin teoria jocurilor strategice cu sumă nulă, cât și prin teoriile dinamismului complex.

Cert este că, în pofida faptului că, în astfel de analize, fiecare își trage, într-un fel (justificat sau nu), cenușa pe turta lui, o analiză complexă și de durată, de securitate și, în același timp, de apărare, pe baza unor indicatori măsurabili și semnificativi, este, în actualele condiții, nu numai necesară, ci și obligatorie. Altfel riscul de securitate (insecuritate), ca și riscul de război, rămâne la latitudinea destinului sau a prezicătoarelor din Ferentari.

Securitate-insecuritate, stare și procesualitate

Securitatea este o stare a sistemelor și proceselor, absolut necesară pentru existența și funcționarea acestora. Fiecare sistem și fiecare proces de pe lumea aceasta și de oriunde din Univers au, în componența lor, ca structură și funcție necesară, o componentă de securitate și o componentă de apărare. Între cele două componente există o relație foarte complexă, care nu se reduce la o simplă

determinare succesivă, în sensul că acolo unde se termină securitatea începe apărarea, nici la includerea apărării în componenta securității, dar nici la includerea securității în componenta apărării. Desigur, s-ar putea spune că, între cele două concepte, ca și între cele două realități, ca structuri, ca sisteme și, evident, în calitate de acțiuni, există un set de interdeterminări necesare, niciodată totale și niciodată suficiente. Această insuficiență a determinărilor reciproce rezultă tocmai din complexitatea lor, din imposibilitatea de a le identifica, monitoriza și gestiona pe toate. De aceea, singura certitudine în aceste raporturi este aceea că ele există.

Înainte de a trece însă la o analiză directă a relației securitate-apărare, ar trebui, credem noi, să ne oprim puțin la relația securitate-insecuritate. Cele două stări sunt, de fapt, condiții și funcții de sistem și de proces. Dincolo de faptul că nu există niciodată, într-un sistem sau într-un proces, sută la sută securitate (pentru că niciodată, nicăieri, nimeni și nimic nu va beneficia decât relativ și pentru o foarte scurtă durată de o astfel de stare, ea însemnând, de fapt lipsa tensiunilor interioare, adică entropie zero, adică moartea sistemului), dar nici sută la sută insecuritate, aceasta însemnând vulnerabilitate maximă, deci, practic, crearea tuturor condițiilor necesare pentru distrugerea sau autodistrugerea sistemului, trebuie relevat faptul că, în general condiția sistemului sau procesului (CSP), care are valoarea 1, este dată de suma dintre nivelul de securitate, S , care poate varia de la (0) zero la 1 (unu) și nivelul de insecuritate, I_s , care, de asemenea, poate varia de la 0 (zero) la 1 (unu). Evident, în această relație intervin foarte mulți factori și nu numai cei de natură internă. Pentru că securitatea unui sistem sau a unui proces are și va avea totdeauna două dimensiuni (care se integrează într-un tot) și două seturi de determinări: endogene (interne, sistemul imunitar) și exogene (externe, securitate de metasistem sau de metaproses).

Totdeauna CSP (care are valoarea 1) va fi egală cu suma $S (0 \div 1) + I_s (0 \div 1)$, care dau, de fapt, structura acestei condiții. Dacă, spre exemplu, $S=0,6$, I_s va avea valoarea de 0,4, iar adevărata stare de securitate va fi de nivelul 6 (din zece trepte).

Această evaluare a condiției sistemului sau procesului arată care este, de fapt, potențialul său adevărat, dar și care ar putea fi nivelul posibil al amenințărilor și al vulnerabilităților. Nivelul stării de securitate (ne referim la securitatea funcțională de sistem și de proces) ține de echilibrele existente în sistem și de dinamica procesualității, relevate de monitorizarea unor indicatori (de fiabilitate, de mentenanță, de management, de raporturi de piață etc.). Managerul care se ocupă cu problemele de securitate ale procesului și/sau sistemului, trebuie să aibă însă în vedere nu doar indicatorii de fiabilitate, de mentenanță, de management, de raporturi de piață etc., ci și nivelul de pericol și de amenințare pe care aceștia, dar și alții îl generează. Deci, managerul de securitate trebuie să identifice nu doar indicatorii care țin de buna funcționare a sistemului și procesului, ci și pe aceia care

reprezintă sau generează pericole și amenințări la adresa sistemului sau procesului. Iar pericolele și amenințările se identifică dacă se ține seama de structura acestora și de pragul de la care indicatorii de stare arată că nivelul de stare și de funcționalitate devine efectiv unul al amenințării. Dacă, spre exemplu, tăierile din pădurile României depășesc 75 la sută din suprafața împădurită, acestea devin o amenințare extrem de gravă nu doar la securitatea pădurilor și a mediului forestier, la securitatea ecologică a țării, dar și la securitatea națională, prin efectele dezastruoase pe care le produc asupra regimului pluvionar, asupra climei, asupra sănătății oamenilor, animalelor și plantelor și, bineînțeles, asupra potențialului țării.

În acest caz, riscul de securitate, R_{Sec} , definit pe intersecția dintre amenințări, A , și vulnerabilitățile sistemelor și proceselor la acestea, V , poate fi calculat după formula:

$$R_{Sec} = A \cap V,$$

unde A (nivelul amenințărilor) poate avea valori între 0 și 1, zero fiind lipsa amenințării, iar 1 valoarea maximă a acesteia, V (nivelul vulnerabilității sistemului și/sau procesului la respectivele amenințări), care poate avea, de asemenea, valori între 0 și 1, zero reprezentând inexistența vulnerabilității, iar 1, vulnerabilitatea maximă.

În cazul în care A are nivelul 7 iar vulnerabilitatea la aceasta nivelul 5, riscul de securitate va fi $0,7 \times 0,5 = 0,35$, adică 35%.

Securitatea sistemelor și proceselor, ca și securitatea națională – care nu este altceva decât securitatea țării – reprezintă structurile, funcțiunile, procesele și acțiunile de stare și de dinamică prin care se asigură condițiile necesare funcționării corecte a acestora și realizării aceluia cadru care să facă posibilă prosperitatea cetățenilor și libertatea efectivă a acestora.

Ea este, deci, un element și un vector de stare și de dinamică, intrinsec sistemelor, proceselor, metasisemelor și metaproceselor, cu funcții sinergice în cadrul acestora.

Nu există un singur tip de securitate, pentru că nu există un singur tip de sisteme și un singur tip de procese. Câte tipuri de sisteme și de procese avem, atâtea tipuri de securitate există. Deja securitatea economică, securitatea financiară, securitatea ecologică, securitatea alimentară, securitatea transporturilor de orice tip, securitatea cibernetică, securitatea informațională, securitatea militară etc. sunt de notorietate și se studiază în mai toate formele de învățământ. Securitatea se studiază și se manageriază în tandem sau în linie cu insecuritatea, pentru că ambele formează un tot, granița dintre ele fiind totdeauna flexibilă, fluidă și chiar volatilă. Dar securitatea nu poate fi tratată nici doar ca o poliție sau ca o jandarmerie a sistemelor și proceselor, nici doar ca efect al asistenței medicale calificate și al instruirii corespunzătoare a populației, ca o misiune complexă efectuată de

SMURD, ca o corectă funcționare a instituțiilor statului și, bineînțeles, în cadrul acestora, a Justiției. Se realizează un sistem de securitate consistent, coerent și eficient atunci și numai atunci când toate instituțiile funcționează în limitele legii, când legile sunt funcționale, consistente și se pot constitui într-un suport pentru acțiunile securitare, când cetățeanul, instituția, firma, sistemul educațional, cultele, ONG-urile, adică societatea civilă, comunitatea, populația și țara participă efectiv la conceperea și punerea în operă a politicilor și strategiilor de securitate.

Dar politicile și strategiile de securitate nu sunt tot una cu politicile și strategiile de apărare, nu se reduc la acestea din urmă și nici nu le includ grosso modo pe acestea din urmă. Acest lucru nu se înțelege prea bine și uneori chiar și legiuitorul și specialiștii în domeniu amestecă lucrurile, făcând din coerență un talmeș-balmeș și din talmeș-balmeș un hibrid incoerent, arbitrar și extrem de periculos. Marile puteri au tot interesul să includă conceptul de apărare în cel de securitate, folosind acest lucru și pentru a-și crește puterea militară, ceea ce este de așteptat, dar acest lucru poate fi dezastruos pentru o țară obișnuită, dar care nu face distincție între aceste două concepte, considerând apărarea un lux pe care nu și-l poate permite.

Apărarea – un domeniu al securității sau un concept special, cameleonic și hibrid, care le include pe toate celelalte?

Dacă securitate este o stare rezultată dintr-un sistem de acțiuni specifice sistemelor și proceselor, absolut necesare pentru asigurarea propriei lor funcționări și care vizează, în principal reducerea vulnerabilităților și optimizarea raporturilor structurale și funcționale, apărarea constă, în principal, în distrugerea sau anihilarea amenințărilor. Apărarea ține de război, este specifică războiului, chiar dacă ea se exercită – și încă foarte activ – și în timp de pace. Conceptul de apărare este legat de cel de conflictualitate endogenă și exogenă, specific societății omenești, ajunsă la stadiul structurării pe identități și comunități sociale, economice și politice. Desigur, analiza cauzelor și realităților care au generat, perpetuat, dezvoltat și amplificat până la nebunie conceptul de apărare este foarte necesară, dar ea nu schimbă în nici un fel realitățile de azi și nici pe cele de mâine, ci doar le transferă în spațiul cognitiv.

Uneori se spune că apărarea începe acolo unde se termină securitatea. Acest lucru este adevărat, dar nu și suficient. Într-o lume în care războiul este interzis prin lege, apărarea ar trebui să fie lipsită de sens și, ca atare, interzisă și ea, ceea ce ar duce la o absurditate și mai mare. În realitate, războiul, oricât ar fi el de ascuns sub fel de fel de denumiri, sintagme etc., este tot atât de prezent în societatea omenească așa cum a fost acum o sută de ani sau acum o mie de ani. Numai că, între timp, a avut și el toată grija să se diplomatizeze, să se camufleze sub fel de fel de sintagme (menținerea păcii, gestionarea crizelor și conflictelor, combaterea

terorismului, impunerea păcii, sprijinul țării-gază etc.). Cert este că, atâta vreme cât există interese – și interesele sunt totdeauna contradictorii și chiar conflictuale – există și posibilitatea confruntării, inclusiv militare, între fel de fel de identități, comunități, alianțe, coaliții etc. Dacă articolul 51 din Carta ONU interzice războiul de agresiune, apărarea rămâne, totuși, un drept natural, un drept ancestral, un drept necesar al statelor.

Ce înseamnă însă apărare? Disponerea forțelor, mijloacelor și resurselor în dispozitive strategice acoperitoare și de apărare atât la frontiere, cât și în toate spațiile – terestru, maritim, aerian, inclusiv în cel cibernetic și în cel cognitiv – adică peste tot, acolo unde este posibil ca o altă identitate (stat, grup de state, coaliție, alianță, lăcuste războinice, molime, armate cosmice sau formațiuni extraterestre etc.) să atace? Fortificarea frontierelor sau crearea unei cupole impenetrabile, care să protejeze și să apere întregul teritoriu național? Se pare că nimeni nu se mai gândește astăzi la așa ceva, deși, practic, cvasitotalitatea statelor de pe planeta Pământ continuă să se înarmeze cu cele mai moderne și mai sofisticate mijloace de luptă care au existat vreodată pe planeta Pământ.

Apărarea înseamnă, astăzi, pentru majoritatea statelor, a fi în permanență gata de acțiune sau de reacție în toate spațiile și prin toate mijloacele, împotriva oricărui agresor, de orice tip (politic, economic, informațional, cibernetic, extraterestru, militar etc.). Apărarea nu înseamnă baricadare strategică, operațională și/sau tactică în așteptarea unui posibil inamic, deși nu poate fi exclusă complet nici o astfel de perspectivă, ci un sistem de politici, strategii, operații și acțiuni menite să contracareze, adesea prin luptă (oricum, totul este luptă) amenințările care pun în grav pericol însăși existența națiunii.

Apărarea are însă foarte multe fațete și, de aceea, unii preferă să iasă din acest concept și să acționeze din interiorul conceptului de securitate, concept care este îndreptățit de natură nu numai să existe, ci și să facă ravagii (dacă este necesar). Apărarea poate să însemne și acțiune ofensivă de mare amploare, fie pentru a combate și distruge (legitim) și amenințarea teroristă și pe cea generată de statele eșuate etc., și acțiune preemptivă, adică de preîntâmpinare (tot legitimă) a unui atac iminent din partea unui inamic care a pornit deja la acțiune, și un sistem de acțiuni fulgerătoare ale unor detașamente înaintate care să lichideze grupări sau nuclee în jurul cărora se pot constitui forțe de tip Al Qaeda sau, recent, de tipul Statului Islamic etc.

Toate aceste realități fac parte efectivă din conceptul de apărare, chiar dacă ele au generat războaiele ofensive sau, mai degrabă hibride, ca să folosim un termen la modă, din Orientul Mijlociu, din Irak, din Afganistan, din Siria, din Transnistria, din Ucraina și cam de peste tot.

În spatele multor acțiuni militare sau civil-militare – justificate sau nu, legitime sau nu – se ascund totdeauna interese geopolitice majore. Corporațiile, multinaționalele, rețelele complexe (economice, informaționale, mediatice, culturale etc.) nu exclud războiul, nici conceptul de apărare, ci doar le obligă să țină seama de efectul de rețea, de transfrontieralism, de multiplicarea și diversificarea centrilor de putere, de amplificarea puterii militare și de posibilitatea folosirii acesteia, atât ca forță de descurajare și de presiune, cât și ca armă letală distrugătoare și imbatabilă.

Securitate și apărare. Conexiuni, disensiuni, diversiuni

Asocierea celor două concepte – și evident, a celor două realități – nu este doar forțată și cameleonică (deși nu se poate exclude nici această caracteristică din binomul în discuție), ci și necesară și, într-un fel, benefică. Fiind vorba de cel de al treilea pilon (după unii, chiar primul) al existenței și duratei unui stat (ceilalți doi sunt prosperitatea și libertatea), acest concept trebuie bine înțeles și, mai ales, construit și întreținut cu foarte mare grijă. La noi, spre exemplu, dintr-un prea mare zel pentru înțelegerea noului conținut al conceptului de securitate, dar și datorită reticenței față de remanența comunistă a unei experiențe de o jumătate de secol, cele două concepte au continuat să nu fie în nici un fel importante pentru diriguitorii țării, lăsând lucrurile să se deruleze în voia sorții, sub puternica impresie că intrarea țării în NATO și în Uniunea Europeană a adus și un puternic transfer de securitate și apărare de acolo, către noi.

Desigur, oricare om cu un pic de scaun la cap știe că NATO și Uniunea Europeană sunt structuri foarte puternice – cele mai puternice din lume –, iar faptul că facem parte din ele este extrem de benefic, dar nu și suficient. România rămâne o țară suverană și, ca atare, grija și responsabilitatea apărării naționale îi revine ei și nu altcuiva. De aici și importanța deosebită a celor două concepte. Securitatea națională și, evident, apărarea națională sunt, pentru România (ca pentru oricare altă țară din lume, indiferent din ce structuri de securitate ar face parte), prioritare, în raport cu securitatea colectivă, cu securitatea comună, cu apărarea colectivă, specifică NATO și cu apărarea comună, concept specific UE. Cele două forme de securitate și apărare (colectivă și comună) fac însă posibilă și operațională apărarea națională, iar acest lucru este foarte, foarte important, întrucât, azi, nicio țară din lume nu-și mai poate asigura integral și de una singură, în mod izolat, securitatea și apărarea. Trăim într-o lume a interdependențelor, într-o epocă a amplificării enorme a puterii militare (numai SUA și Rusia dețin, împreună, peste 16 000 de ogive nucleare!), dar de aici nu rezultă că responsabilitatea națională privind securitatea și apărarea s-a diminuat, ci, dimpotrivă, trebuie să fie clar pentru noi toți că aceasta a crescut imens. România trebuie să-și alinieze conceptele și exigențele la standardele NATO și ale UE – ceea ce, de altfel, conceptual a și

făcut, prin instituțiile care au aceste responsabilități, respectiv armata și celelalte structuri din sistemul apărării naționale. Însă bugetarea acestor instituții – îndeosebi a armatei –, investirea în dotarea cu sisteme de arme performante a lăsat multă vreme de dorit. Toată lumea știe că securitatea și apărarea costă. Desigur, prioritățile pentru alocările bugetare sunt îndeosebi cele din domeniul educației și sănătății – domenii absolut prioritare pentru orice națiune –, dar reducerea drastică a puterii militare a României (de la locul 7 în cadrul UE la locul 14) transmite un semnal cel puțin îngrijorător, în condițiile redeschiderii faliei strategice Marea Neagră – Marea Balică și amplificării amenințărilor de securitate și apărare în întreaga zonă.

Cele două concepte – securitate și apărare – nu sunt, așa cum subliniam, mai sus, în tandem, ci alcătuiesc, împreună, un întreg de importanță vitală, de care depinde însăși existența României.

Concluzii

- La urma urmei, nu contează cum se denumesc conceptele. Contează ceea ce conțin ele și, mai ales, modul cum modelează realitatea politică, economică, socială, militară și strategică. O delimitare funcțională a celor două concepte este și trebuie să fie utilă pentru fiecare, să evite substituțiile sau înțelegerile prolixе și, fără să țină primele pagini ale publicațiilor și ecranele televiziunilor, să nu scape, totuși, atenției cercetătorilor, analiștilor și, mai ales, decidenților.

- Securitatea și apărarea alcătuiesc un tot coerent (sau nu), diferit ca structură și funcțiune, dar care permite și trebuie să permită asamblarea coerentă și consistentă – acolo unde există luciditate politică și strategică – a potențialurilor protectoare, securitare, defensive, active și reactive, fără de care o națiune ar fi ca un copac uriaș care nu se poate proteja nici împotriva omizilor, nici împotriva securii.

- Coerența politică și strategică a domeniilor securității și a domeniilor apărării nu se realizează prin imixtiuni, substituții, confuzii și amestecare, nici prin superficialitatea sau disprețul abordărilor, ci prin cunoașterea exactă și profundă, de către decident, dar și de către cei din sistem, a competențelor, limitelor, punctelor tari, oportunităților și vulnerabilităților, precum și a determinărilor geopolitice și geostrategice, a arealului situațional în care existăm și trăim.

BIBLIOGRAFIE

- Criza, conflictul și războiul*, vol. I, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2007;
- DEGERATU C., TUDOSE M., VĂDUVA G., *Război, cunoaștere, adevăr*, Editura Nemira, București, 2012;
- FRUNZETI T., MUREȘAN M., VĂDUVA G., *Război și haos*, Editura CTEA, București, 2009;
- POPESCU M., ARSENIE V., VĂDUVA G., *Arta militară de-a lungul mileniilor*, Editura CTEA, București, 2004;
- Revista *Univers Strategic* nr. 30 din iunie 2017.

LUMEA ÎN VIITOR, OPȚIUNEA PENTRU ROMÂNIA

THE WORLD IN THE FUTURE, THE OPTION FOR ROMANIA

Prof.univ.dr.Constantin ONIȘOR
Dr. Dumitru Octavian MITU

Rezumat: Lumea este cuprinsă de o puternică efervescență existențială și de evoluție globală, privită de specialiști ca un progres, bazată pe societatea informațională, inovație de performanță și tehnologii tot mai orientate în folosul dezvoltării umane. Acestea au devenit cerințele vitale pentru Lumea globală, fiind indisolubil legate de cunoașterea științifică a viitorului, cu rezultatele exprimate prin identificarea și definirea unor tendințe globale și viziuni politice pe măsură.

Dorim să reținem atenția generală în legătură cu preocupările asidue ale specialiștilor din domeniul științelor viitorului, care pot, și este absolut necesar, să ofere elementele de conținut ale unor viziuni realiste despre ce va fi, orientând, pe cât posibil, tendințele globale spre o Lume armonios dezvoltată și cât mai mult susținută de temeuri informaționale și inovative consistente.

Cuvinte-cheie: globalizare; societate informațională; cunoașterea viitorului; cooperare locală, regională și internațională; practică strategică de securitate modernă; scenariu previzionat; viitorul României; garanții multidimensionale.

Abstract: The world is going through turmoil of strong existential changes and global evolution, regarded by specialists as progress, based on information society, state-of-the-art innovations and technologies more and more oriented towards human development. These have become vital requirements for the Global World, being completely interconnected with the scientific knowledge of the future resulting in the identification and definition of global tendencies and appropriate political visions.

We wish to bring to general attention the constant preoccupations of specialists in the domain of sciences of the future which can, and actually must offer the contents of a realistic view upon what is going to be, directing as much as possible global tendencies towards a harmoniously developed World, relying on consistent information-related, innovative grounds.

Keywords: globalization; information society; knowledge of the future; local, regional, and international cooperation; strategic practice of modern security; predictable scenarios; future of Romania; multi-dimensional guarantees.

Fată de cerința prefigurării Lumii viitoare (pe termen mediu și lung), entitățile statale și organizațiile (supra)statale au obligația și responsabilitatea de a-

și identifica și defini o poziție cât mai adecvată și deopotrivă favorabilă realităților în dinamică pentru care să facă opțiune politică, deoarece numai așa ar putea exista cu identitate proprie în contextul globalizării.

În opinia noastră cunoașterea în viitor și a viitorului devin fundamentale pentru elaborarea, acceptarea și succesul oricăror viziuni și concepții cu privire la globalizare. Cunoașterea în viitor presupune focalizarea preocupărilor științifice asupra omului și colectivităților umane pentru noi forme ale realităților existenței omenești în concordanță cu tendințele de dezvoltare manifeste uneori și aleator tot mai evident. Cunoașterea viitorului presupune identificarea, descifrarea și modelarea tendințelor de existență globală în afara cărora nu se va mai putea trăi și exista.

În consecință, apreciem că gândirea orientată permanent spre viitor rămâne vitală pentru toți, dar ca activitate științifică și specializată trebuie să fie mult mai temeinică. Afirmăm cu tărie această cerință strategică existențială deoarece evenimentele complexe, ce se petrec în Lumea efervescentă actuală, ecranează orizontul cunoașterii și dincolo de aceasta poate bloca posibilitatea și oportunitatea prevenției în sfera managementului și artei strategice.

Apreciem că viitorul poate fi lesne cunoscut (pentru unu-două decenii), numai dacă tendințele ce-l însoțesc și caracterizează vor fi identificate corect, analizate riguros și descifrate temeinic.

Pe acest temei, pe termen lung, o gândire profundă asupra viitorului se poate realiza cel mai mult prin funcția ei critică. Numai astfel se pot descifra reperele unor strategii adecvate cu suficiente elemente operațional – acționale de prevenire, însoțite de o permanentă reanalizare a soluțiilor asumate, esecurilor impuse și incertitudinilor acceptate.

O frescă a Lumii de azi ne arată multă dezordine și chiar haos într-un context al relațiilor internaționale tot mai interconectate, ceea ce obligă la operaționalizarea oportună a unor prevenții serioase și consecvente, pentru că soluțiile bazate pe măsuri deosebite/exceptionale, de regulă adoptate post factum, nu mai corespund unui management superior și eficient.

Cu alte cuvinte, este necesară o schimbare: în locul deciziilor eronate, insuficiente sau luate uneori la întâmplare și mai mult pentru expectative nejustificate, sunt imperios de instrumentat decizii, acte și acțiuni raționale și adecvate unei realități complexe, luate cu responsabilitatea necesară din partea liderilor, entităților statale și organizațiilor internaționale .

În opinia multor specialiști din întreaga Lume cunoașterea viitorului presupune obligatoriu și identificarea nevoii de schimbare, iar aceasta să se realizeze prin gândirea înțeleaptă a specialiștilor. Pentru aceasta se vor avea în vedere și analiza particularitățile sesizate oriunde pe mapamond ori prin vizite pe areale cu deficite de

normalitate, desigur cu promovarea de idei și consultarea specialiștilor și mai ales prin urmărirea feedback-ului.

În ultima vreme, de mare interes au fost și vor rămâne, cu siguranță, punctele de vedere pertinente referitoare la natura puterii care de multe ori crează presiuni anormale în interiorul statelor și între state, generând urmări transnaționale dintre cele mai diverse. În acest context credem că se impune, ca necesar, să se creeze frecvente sau oportune posibilități de dezbateri și exprimarea de opinii pentru identificarea și definirea unor factori aleatori și disturbatori în mediul regional și internațional de securitate.

Este bine cunoscut faptul că la nivelul cel mai înalt al conducerii strategice americane, National Intelligence Council (n.a. Centrul de gândire pe termen mediu și lung din cadrul United States Intelligence Community) periodic, o dată la 4 ani, întocmește un Raport cu privire la viitorul Lumii. Estimarea viitorului se face pentru o perioadă de 20 ani, dar cu rezultate relevante și concludente pentru perioada mandatului prezidențial pe care îl precede.

În ultimii ani Rapoartele s-au axat mai mult pe procesele globalizării, într-un context complex și dinamic, cu identificarea și definirea tendințelor principale, având un conținut aproape obligatoriu, pentru entitățile statale și nu numai, de luat în seamă. În acest an, Raportul este intitulat „*Tendențe globale: Paradoxul progresului*” (*Global Trends: Paradox of Progress*).

Din lucrare rezultă cu claritate o viziune americană, mai nouă, cu privire la globalizare plecând de la actuala realitate dinamică și ușor impredictibilă a mediului internațional de securitate. Șochează într-o oarecare măsură chiar din titlu, prin larghețea binevoitoare cu care putem interpreta relația paradoxală dintre tendințele globalizării și progresul Lumii:

- dezvoltarea de până acum, inclusiv cea din domeniul digital, a adus pe lângă bogăție și provocări sub forma unor oportunități mai puțin cunoscute până în prezent;

- ultimul deceniu, apreciat ca purtător de progres, a creat satisfacție pentru comunități, grupuri de state integrate, aliate ori asociate, dar a generat și evenimente nedorite și cu efecte greu de suportat și surmontat precum criza financiară globală, creșterea populismului pe unele areale geografice și instabilități politice pe toate continentele.

Concluzia care se desprinde este că toate aceste aspecte negative au fost receptate ca adevărate șocuri, ce au evidențiat fragilitatea acestor binefaceri, atrăgând serios atenția asupra necesității și profunzimii schimbărilor în mediul global, care mai mult ca oricând trebuie orientate către viitor.

În continuare mai prezentăm câteva idei, care întăresc paradoxul exprimat în titlul Raportului, dar care sunt jaloanele de bază ale existenței statale în globalizare,

cum ar fi: vizibilitatea crescută a tensiunilor între state și în interiorul lor; încetinirea progresului global, devenind un element care va impune schimbarea procesului în sine; toate statele și organizațiile suprastatale se vor confrunta mai mult cu efectele geopoliticii etc.

De bază poate fi cooperarea locală, regională și internațională pentru exprimarea de către state a propriului rol guvernamental privind rezultatele economice, mediul înconjurător, religia, securitatea și regulile de conviețuire umană. Ca o consecință, pe aceste temeuri este nevoie să se găsească împreună soluții pentru rezolvarea divergențelor și întărirea interesului național, întărindu-se astfel securitatea internațională.

Un pericol evident poate apărea din tendința de a impune ordinea, în acest aparent haos, prin măsuri și acțiuni extreme și costisitoare, de durată variabilă, care în timp pot da greș. Sunt deja evidente măsuri precum reducerea dezvoltării, a limitelor fiscale și a altor aspecte împovărătoare în plan social, ce pot conduce la diminuarea democrației, instalarea totalitarismului, instabilitate etc.

Să nu scape din vedere că pe acest fond contradictoriu crește rolul geopolitic al statelor puternice, ele fiind mai mult preocupate de redesenarea hărților viitoare pentru o nouă ordine mondială bazată pe alte realități (ale vremii și vremurilor noi), cum ar fi rețelele, parteneriatele, comunitatea de informații și cooperare aliată în mediul global de securitate, chiar dacă aceste aspecte trebuie uneori și cândva (re)învățate.

Și noi credem că statele trebuie și pot să continue să aibă o relevanță internațională, regională și zonală, dar nu de tipul statelor mari încurajate să fie agresori în planul vecinătății și mai departe chiar, alături de actori nonstatali, care își extind/păstrează interesele corporatiste.

Se constată cu destulă ușurință o erodare în mod tacit a principiilor și regulilor de ducere ale războiului convențional, evidențierea fiind în cadrul creerii „zonelor gri”, unde sunt favorizate agresiunile neconvenționale, generând astfel pericole cu consecințe inprevizibile și neîntâlnite până acum. Iată de ce noi sugerăm că se impune dezvoltarea cooperării internaționale, mai ales acolo unde se poate interveni cu succes, diminuând astfel creșterea influențelor și dominației unui stat puternic într-o zonă de interes strategic internațional și, creând astfel, noi sfere de influență.

În acest cadru, destul de sumbru, țările pot încerca să găsească un model propriu de stabilitate, dezvoltare și integrare, bazat pe propriile probleme economico-sociale, crearea clasei de mijloc și controlul migrației, care altfel pot genera aspecte complexe și deosebite, precum competitivitate distructivă, spirit antielite, naționalism, criza joburilor cu efecte interne și determinări asupra unor state din vecinătate.

Concluzionăm că viitorul poate fi sau deveni o stâncă în calea oricui pe autostrada globalizării, fapt pentru care următorii ani pot fi favorabili, ori catastrofali, în funcție de câteva determinări astfel:

- modalitatea în care statele și guvernele lor, individual ori în grup, vor negocia viziunea lor față de acceptarea și participarea la crearea unei noi ordini globale în următorii ani, adoptând individual, adecvat și rapid schimbările economice;

- crearea/păstrarea statului puternic, care individual sau în grup, poate oferi cu profesionalism și viziune rațională modele de dezvoltare ori arhitecturi ale competiției și cooperării internațional benefice;

- ce guverne și guvernante, individual ori în grup, sunt pregătite acum pentru a accepta rezultatele diverse generate în mediul global de inovații și tehnologii performante.

Am prezentat suficiente elemente pentru ca statele și guvernele să-și completeze panoplia mediului de securitate în care există și pe care își pot căuta un viitor garantat, soluțiile de până acum nemaifiind nici fiabile, nici viabile.

În acest context, destul de dinamic, complex pe măsură și cu un grad redus de cognoscibilitate prospectivă, este nevoie de soluții echilibrate, bazate pe rațiuni politice, înțelepciune de context și acțiune fermă și constantă în împrejurări deosebite.

Până acum sunt cunoscute scenariile UE, propuse statelor membre, cu ocazia ultimului Summit, la care noi adăugăm pe cele din Raportul American (în număr de trei) și care exprimă o viziune destul de clară, dar americană, asupra evoluției stării Lumii pentru o perioadă de un deceniu și jumătate, începând cu anul 2020.

Justificăm intenția noastră de a le aduce în atenția specialiștilor și opiniei publice interesate, prin abordarea analizei plecând de la câteva caracteristici, cu valoare determinantă pentru fiecare entitate statală existențială, în relațiile internaționale.

În primul rând, în cadrul școlilor de gândire și practică strategică de securitate modernă se afirmă cu multă responsabilitate și claritate că, previziunile asupra Lumii complexe în care trăim nu sunt prea optimiste.

Explicațiile prezentate sunt bazate pe o serie de aspecte tot mai evidente, cum ar fi bunăoară creșterea tensiunilor inter/intrastate, încetinirea alarmantă a creșterii dezvoltării regionale și mondiale, sporirea amenințării teroriste prin forme multiple și mereu imprevizibile, toate la un loc arătând indiscutabil un grad destul de mare de divizare/separare al statelor pe mapamond.

Preocupările la nivelul statelor, privind paradoxul progresului, încep cu stabilirea unei oarecare mize strategice a guvernelor și societăților, în care se regăsesc păstrarea și afirmarea proprie ale valorilor și resurselor individuale,

comunitare și naționale ca principale generatoare și amplificatoare pentru un adevărat triptic: securitate, prosperitate și speranță.

În continuare ne vom referi pe scurt la esența problemelor analizate până acum, prezentând scenariile ca modele previzionate în Raportul american. Lumea este privită și percepută ca un ocean de instabilitate datorită unor realități tot mai evidente: creșteri economice necontrolate; mondializare slabă și haotică; criză financiară globală; state fragile și eșuate național și regional.

Tabloul mai pe larg prezintă o lume fragmentată și într-o gravă defensivă economico-socială, neliniștea și nesiguranța pe care statele le transmit cetățenilor proprii și vecinilor determină o izolare fizică față de problemele externe omnidirecționate, deseori formând sau transformându-se în adevărate „insule”.

Dar lucrurile nu se opresc aici, deoarece pot urma distorsionări și bulversări în plan economico-social determinate de boom-ul emergențelor, în cadrul cărora clasa mijlocie poate atinge un prag al supraviețuirii generat de o creștere fără precedent a inegalităților și populismului. La acest aspect se poate adăuga și extinderea utilizării inteligenței artificiale ce crează cu siguranță un șomaj tot mai mare.

În acest scenariu, apreciem că se pune cu acuitate problema supraviețuirii ca o soluție salvatoare. Aceasta poate fi și un rezultat al inovației tehnologice și creativității în relația lucrativă om-mașină. Așa se face că este necesară apariția unei generații de antreprenori, inovatori și inventatori la nivelul național, care să asigure păstrarea noilor valori și realizări inovative și tehnologice în interiorul statelor, în folosul propriei dezvoltări.

Această prezentare descriptivă succintă ne sugerează că acest scenariu este destul de greu, dacă nu foarte greu de aplicat cu rezultate recuperatorii, deoarece presupune un efort inteligent, controlat național și valorificat rațional, căpătând astfel în plan extern mai multă credibilitate.

Al doilea scenariu este intitulat „orbitele”, cu avertizarea că poate produce o escaladare militară, mai mult ori mai puțin controlată. Se au în vedere mai multe realități în curs de manifestare pentru următorii ani, dintre care se detașează o anumită repliere temporară și ca expectativă strategică a SUA de pe scena internațională.

Consecința firească nu poate fi alta decât creșterea tot mai îngrijorătoare a tensiunilor dintre marii actori internaționali/regionali pentru influența și dominația economică, politică și militară în arealele lor de interes sau în alte zone cu nevoi de securitate.

Specific confruntărilor vor fi originea și natura lor hibridă, durata destul de mare, focalizarea pe obiective vitale, în cadrul cărora denaturarea realității și adevărului, prin propagandă și manipulare cu rafinament, va atinge forme de

apogeu, excelând prin ceea ce înseamnă crearea și răspândirea „*faptelor alternative*”.

În acest context putem cu ușurință să remarcăm atingerea unui vârf al haosului în Lume, prin câteva acțiuni uimitoare și de anvergură produse, activate, întreținute în diferite regiuni și zone europene, asiatice și africane, ceea ce reprezintă premise tot mai evidente pentru crearea și existența unui fals Război Rece.

Pentru statele care se străduiesc și fac opțiuni să devină orbitale este o condiție fundamentală afirmarea în mediul internațional a unor entități organizaționale moderne pe areale statale evidente cu recunoaștere ca centre de putere globală, zonală și regională. În interiorul lor și între aceste entități este necesar să fie relații de normalitate și multă încredere pentru evitarea escaladării militare și mai ales nucleare și astfel, crearea condițiilor de reluare a cooperării internaționale pentru securitate, bazate pe principiile, cerințele și exigențele globalizării.

Al treilea scenariu american este intitulat „*comunitățile*” și se face o precizare interesantă și atractivă că acestea vor conduce Lumea. Recunoaștem acum anumite realități, pe care le putem firesc denumi și specificități, precum: grupurile locale/comunitățile naționale cu inițiativele lor au luat-o înaintea guvernelor; diminuarea până la lipsa încrederii în liderii locali și conducătorii naționali; problemele păcii și războiului din cadrul politicii externe au fost lăsate rămânând la nivelul național; dezvoltarea economică, educația, sănătatea, cultura rămân și ele în grija autorităților locale, cu determinări asupra agenților economici locali de a se implica mai mult în viața factorului social local și național.

Scenariile prezentate, pe fondul valorilor, elementelor culturale, tradițiilor și simbolurilor proprii și perene, creează sau întăresc entități socio-umane relevante pentru o existență comunitară puternică și manifestată pe un areal.

Așa apare comunitatea ca entitate socio-umană destul de puternic identitară, prin câteva caracteristici etnice, religioase, culturale și mai ales prin interese comune și comunitare. De fapt, asistăm, vrem nu vrem, la renașterea tradițiilor occidentale de implicare a comunităților locale și a mediului privat în gestionarea mediului intern de securitate.

Considerăm că totul poate fi rezonabil, în ceea ce privește comunitatea, dacă între soluțiile salvatoare asumate se află și acceptarea unor interese comune, fie și conjuncturale, pentru îndeplinirea cărora este nevoie de implicarea conștientă și responsabilă a tineretului în prefacerile locale și naționale.

Putem să concluzionăm, față de cele prezentate până acum, că aceste trei scenarii pot ajuta destul de convingător statele Lumii pentru o opțiune înțeleaptă și adecvată privind cursul progresului propriu prin integrare, dezvoltare, securitate și globalizare.

Opțiunea politico-strategică depinde și de câteva condiții cu valoare de determinant: conștientizarea tendințelor de globalizare, valorificarea specificităților entității statale pentru care se face opțiunea, racordarea la caracteristicile mediului regional și internațional de securitate și recunoașterea importanței poziției geostrategice pe care o ocupă statul în construcția securității globale.

Pentru România se pune cu celeritate problema unei opțiuni politico-strategice pentru cea mai favorabilă ipostază de globalizare, desigur cu luarea în considerare a condițiilor exprimate mai sus. Nu putem să nu ținem cont și de poziția țării noastre ca membru UE și de scenariile de existență și dezvoltare europeană, mai concret: unde ne putem sau vom fi plasați, dar și de obligațiile ca stat membru NATO.

În cadrul preocupărilor de politică externă privind viitorul României, vom fi conștienți că până la urmă se poate pune problema între o opțiune și/sau acceptare în cadrul UE și o opțiune pentru unul dintre modelele americane, participarea la NATO rămânând implicită.

După părerea noastră credem că trebuie să fie vorba numai de o opțiune pentru un model american, rezultat al rațiunii politice și bazat pe raționamente superioare, ce derivă din arta strategică a globalizării, care să aducă României garanții multidimensionale și dorite în ceea ce privesc avantajele securității moderne în viitor.

Pentru a face mai facil de înțeles o posibilă opțiune a României pentru globalizare și viitor, este nevoie de o analiză temeinică și prospectivă a mediului internațional, pe baza condițiilor enumerate mai sus. Această analiză devine unicul suport de cunoaștere necesar înțelegerii realităților în care trăim și deopotrivă un ghid pentru a face o opțiune într-o cât mai deplină cunoștință de cauză.

Globalizarea a devenit o realitate procesual-organică, ce nu mai poate fi negată, nu poți rămâne în afara ei sau să te sustragi fără consecințe dintre cele mai grave. Acceptarea ei într-un cadru național este obligatoriu să se facă conștient, cu o suficientă anticipare a cerințelor și exigențelor care prin efecte ne pot avantaja.

Nu trebuie să se uite că tendințele globalizării izvorăsc din unele elemente ale trecutului și din realitățile actuale, care se pot modela în spiritul realității sau modelează realitatea într-o dinamică favorabilă dezvoltării privită ca progres. Factorii de decizie politică împreună cu mediul academic sunt cei care pot și trebuie să se documenteze în legătură cu globalizarea și astfel să ajute la conștientizarea ei și a tendințelor de globalizare în cadrul economico-politico-social național.

Pentru România sunt deja cunoscute o multitudine de specificități care au lăsat o amprentă evidentă asupra entității statale actuale. Așa se face că România de azi este un produs realizat de aceste specificități, cu efecte deseori contradictorii,

dar cunoscute. Prin urmărirea lor permanentă în spectrul relațiilor regionale și europene, fac ca opțiunea politică de globalizare să fie mai realistă, sustenabilă și cu mare viitor.

Spațiul românesc în ultimul mileniu și în continuare entitatea statală românească au existat prin supraviețuire într-un mediu de instabilitate mai mult decât regional, european și euroasiatic, fiind obligată deseori să se apere omnidirecțional, devenind în același timp și o pavază pentru apărarea Europei.

Bogățiile acestui spațiu național fac România destul de atractivă în sfera globalizării. Drept consecință, nu se poate trata cu indiferență o opțiune politico-strategică proprie sau care îi poate fi impusă european. Apare obligația unei responsabilități naționale pentru care își va exprima cu hotărâre voința în sfera mult mai întinsă a relațiilor internaționale.

În strânsă legătură cu spațiul românesc în globalizare se află și caracteristicile mediului regional de securitate, definit carpato-balcano-dunăreanopontic, fiecare fațetă dintre cele patru cu propriile probleme de securitate. Caracteristica actuală de existență regională în acest spațiu este efervescenta de securitate. Ea rezultă din cadrul (ultra)național în exces al unor state, convergența implicării interesate europene și euroatlantice în diferite spații ale arealului, definirea unor interese determinate istoric și declarate vădit pe acest areal din partea Rusiei, dar și din o oarecare suprapunere a intereselor și altor mari actori internaționali.

Din prezentarea succintă a condițiilor determinante de globalizare pe care le suportă România, se desprinde cu ușurință și cu multă evidență, importanța poziției geopolitice și geostrategice, pe care o ocupă natural, în construcția securității globale și europene. Statutul mai vechi de „*placă turnantă*”, „*pivot*”, „*piesă mediană de legătură*” pentru spațiul european și euroasiatic devine tot mai actual și acum, iar în perspectivă sporește generând și (de)favorizând aspecte de globalizare dintre cele mai active și uneori contradictorii.

Într-o viziune europeană, nu tocmai favorabilă, România a fost succesiv pavază în calea expansiunilor către Europa, aliniament și bastion de apărare a centrului continentului, component într-un lagăr pentru o tipologie de dezvoltare experimentală, „*zonă gri*”, pe linia de separație religioasă europeană, „*zona tampon*”, spațiu de sacrificiu și mai nou „*pământ al fâgăduinței*” pentru expansiunea corporatistă etc.

România nu mai dorește aceste ipoteze, nu mai are nevoie și de altele, de pe urma cărora să beneficieze actori importanți ai relațiilor internaționale. România are absolută nevoie de o opțiune politico-strategică proprie, bine ancorată în realitățile dinamice și complexe regionale și europene, de pe urma căreia să obțină avantaje corespunzătoare surselor și resurselor de care dispune, poziției geostrategice și vechimii istorice pe care a dobândit-o în acest areal.

Pentru această miză se definește prin nevoia de ocrotire și folosire în interes propriu a valorilor existențiale de care dispune, (re)definirea intereselor vitale și perene și stabilirea celor mai potrivite obiective de lucru conjuncturale în globalizare.

Și atunci România încotro? Modelul „insulei” nu mai poate fi acceptat de România, care de un mileniu a jucat cel mai mult acest rol, făcând eforturi uriașe umane și materiale pentru a supraviețui factorilor distructivi prezenți și activi omnidirecțional.

Motivele inacceptării acestei opțiuni rezultă dintr-o analiză simplă. Oceanul statal și suprastatal din jur este într-o permanentă furtună, iar valurile și alte fenomene acvatice te pot îneca foarte ușor. Cheltuielile necesare limitării efectelor sunt mult prea mari comparativ cu foloasele, ceea ce face opțiunea nerentabilă în sfera relațiilor internaționale regionale și globale.

Apreciem că aceeași soartă a nerentabilității poate avea și o opțiune de „comunitate”. Trăim într-un cadru regional de creștini, dar suntem ortodocși, existăm secular într-o mare de slavi, noi fiind latini, am avut și avem contact direct cu expansiunea musulmană, cultura și obiceiurile naționale sunt apropiate celor din spațiul carpato-balcano-dunăreano-pontic, ceea ce face să nu ne lipim natural de comunitățile în curs de creare din jur. Se conturează comunități prin Țările de la Vișegrad, în Peninsula Balcanică, în arealul nord danubiano-pontic ș.a. În acest caz devine destul de greu să supraviețuiești ca o comunitate în globalizare, chiar și în condițiile unei oferte din partea UE.

În felul acesta României nu-i rămâne decât soluția denumită „orbită”, care să se bazeze pe o identitate puternică, cu dezvoltare durabilă, cu suficientă suveranitate, cu recunoaștere și apreciere internațională. *Înscrierea pe o orbită politică să fie cât mai aproape de un centru de putere, influență și determinare globală/internațională.* Alegerea trebuie să fie negociată, cu condiții reciproc avantajoase, cu garanții de securitate și apărare etc. Existența unor parteneriate în cadrul politicii externe a României și poziția de membru NATO, pot fi factori favorizanți, iar pentru UE un element de securitate mai mult garantată și suplimentară.

Această opțiune politico-strategică aduce României câteva avantaje concludente în toate procesele și domeniile globalizării. În primul rând, intrată, formează, împreună cu centrul, un sistem coerent, cu care coexistă și se dezvoltă în globalizare. În al doilea rând, se bucură de binefacerile globalizante ale sistemului ca parte a acestuia. În al treilea rând, poziția pe orbită, în funcție de centru, asigură acumularea de putere multidimensională rămânând permanent atrasă de centru. Nu în ultimul rând, influențele comunităților din exterior nu o pot atrage în încercarea de a o despărți de sistemul din care face parte.

Acum, în această perioadă se așează statele în matricile de securitate regională sau globală, în care viitorul trebuie să fie al progresului, bunăstării și prosperității tuturor statelor. Este cazul apariției și exprimării consacrate ale opțiunilor de securitate globală pe baze negociate și asigurarea viitorului împreună.

Pe plan intern și extern, pentru România aceasta se definește ca o problemă politico-strategică de maximă importanță în continuare. Sugerăm că este necesar de desfășurat o paletă amplă și elaborată de activități, măsuri și acțiuni de anvergură și coordonate cu privire la conștientizarea la nivel politic național a tuturor problemelor complexe, ce definesc opțiunea strategică, prin dezbateri politice, academice și formularea elementelor de bază ale unei concepții. Apoi, promovarea în mediul extern, prin forme și structuri adecvate, a concepției proprii de securitate în globalizare, privită ca un interes național pe termen lung și pe aceste teme iuri exprimarea în conținutul Strategiei Naționale de Securitate a acestei concepții. În final este necesară identificarea, definirea și dezvăluirea conținutului unei strategii de securitate modernă sistemică (mediul internațional de securitate globală, centru de putere, entități statale orbitale).

Nu credem că trebuie dezvoltat prea mult un răspuns la întrebarea: ce recomandă România pentru a intra pe o orbită? Sunt suficiente aspecte precum o oarecare tradiție, poziția geoeconomică, geopolitică și geostrategică, resursele proprii de natură complexă și importanța strategică, capacitatea de a se mobiliza în situații complexe ș.a.

Dar, la întrebarea: ce interese au centrele de putere pentru a plasa un stat pe o orbită proprie? Răspunsul este mai complex. Se dorește ca statul orbital să dispună de un adevărat potențial de putere economico-politico-științifico-tehnică, arealul de statalitate să atragă interesele complexe ale „centrului”, aderarea la concepția clară pentru realizarea unui sistem de securitate regională sau zonală să fie exprimată cu claritate, iar pe această bază capacitatea de a coopera internațional pentru recunoașterea sistemului creat să fie permanentă și intensă.

Subliniem, pentru spiritul politico-strategic național cu privire la opțiunea dorită pentru securitate în globalizare, că România are și poate dezvolta toate atuurile care să o facă atractivă într-un sistem orbital cu valențe regionale și zonale de integrare, dezvoltare, securitate și globalizare.

Acum, mai mult ca oricând, se mai pot pune două întrebări: cine ar putea fi centrul de putere interesat și care radiază atractivitate? Ce ar trebui să ofere ca să atragă România într-un sistem orbital propriu?

Răspundem fără nici un fel de rețineră că ar trebui să existe deja un interes declarat bilateral pentru un sistem nou de securitate în globalizare cu SUA pe linie euroatlantică, dar și o tatonare cu Germania, pentru constanta geopoliticii sale

„*dunav land*”. Desigur, ar mai putea fi și un alt actor, care se poate impune și european, dar numai într-un context de securitate globală atlantico-europeano-asiatică.

Pentru România, oferta încadrării într-un asemenea sistem orbital de securitate ar fi necesar să cuprindă cu prioritate: participarea la dezvoltarea proprie, asigurarea valorificării resurselor, înlesnirea accesului pe piața economico-financiară și susținerea inițiativelor României pentru securitate regională și zonală.

Dacă la toate acestea mai adăugăm facilitarea accesului la piața resurselor, acordarea garanțiilor de securitate și apărare regională și zonală, prin integrarea în sistemul de securitate creat, făcându-se astfel mai evidente intereselor naționale și în continuare recunoașterea și păstrarea valorilor și identității naționale, putem afirma că de fapt am schițat reperele unui adevărat proiect de țară.

**PREVIZIUNI CU PRIVIRE LA EVOLUȚIA MEDIULUI DE
SECURITATE AL ZONEI EXTINSE A MĂRII NEGRE**

**FORECASTS REGARDING THE EVOLUTION OF THE SECURITY
ENVIRONMENT OF THE GREATER BLACK SEA REGION**

Col. (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU**
Col. drd. Nicolae ZAVERGIU *

Rezumat: *Lucrarea analizează condițiile trecute și actuale ale securității din ZEMN, precum și ale securității europene și tendințele de evoluție ale mediului European de securitate. Articolul include aspecte privind rolul UE în mediul de securitate al acestei zone (regiuni), precum și analiza principalelor crize și provocări cu care zona (regiunea) se confruntă atât pe plan intern, cât și extern. Astfel, imaginea descrisă este aceea a unei zone (regiuni) caracterizată prin câteva vulnerabilități, dar cu potențialul/posibilitatea adaptării la noul mediu de securitate al zonei Mării Negre. În acest context, noi analizăm interferența unor culturi și religii, importanța economică a acestei zone (regiuni), impactul ocupării Crimeei de către Rusia, necesitatea întăririi frontierei estice a UE, imigrația ilegală și perpetuarea conflictelor înghețate în zonă (regiune). Noi evaluăm raporturile actuale și viitoare de forțe și prezentăm unele sugestii pentru o soluție alternativă la conflictul/confruntarea militar(ă) dintre NATO și Rusia. Cursa înarmărilor dintre Federația Rusă și SUA reprezintă un risc și o amenințare majoră în ZEMN. Criza regională a creat mari tensiuni în ZEMN.*

Cuvinte-cheie: *mediul de securitate, Zona Extinsă a Mării Negre, securitate europeană, tendințele evoluției, Federația Rusă, SUA.*

Abstract: *This paper analyzes the past and current security conditions in the Black Sea Extended Area (Region) as well as the European security and environments evolution trends. The article includes aspects related to the role of EU in this Area (Region) security environment as well as an analysis of the main crises and challenges the Area (Region) faces both internally and externally. Thus, the image delineated is that of an Area characterized by some vulnerabilities, but with potential to adapt to the new security environment of Black Sea Area. In this context, we analyze the blending of many cultures and religions, the economic importance of this Area (Region), the impact of Russian occupation of Crimea, the necessity of strengthening the Eastern Border of EU, the illegal immigration, and the perpetuation of the frozen conflicts in the Area (Region). We evaluate the current and future relations of forces and present suggestions for an alternative solution to military conflict between NATO and Russia.*

** Prof. univ. dr., membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: esiteanu@yahoo.com

* Doctorand Academia Națională de Informații "Mihai Viteazul", E-mail: nicu.zavergiu@yahoo.com

Arms race between Russian Federation and USA is a risk and a threat to the security of the Black Sea Region. The regional crisis has created deep tensions in the Greater Black Sea Region.

Keywords: security environment, Black Sea Extended Area, European security, evolution trends, Russian Federation, USA

Introducere

Progresele remarcabile, chiar uriașe, pe care le-a realizat umanitatea în domeniul tehnologiei în aceste decenii nu au condus nici la soluționarea conflictelor dintre civilizațiile Planetei Albastre, nici la creșterea nivelului de securitate internațională. Ba, dimpotrivă, lumea este divizată parcă mai mult ca niciodată între bogați și săraci, cei săraci fiind din ce în ce mai mulți, de ordinul miliardelor, care trăiesc sub spectrul foamei. Astăzi, un grup de oameni consideră că războiul și foamea sunt deosebit de rentabile pentru profitul uriaș pe care îl realizează. Pentru aceasta, sunt declanșate crize și războaie din diverse motive: etnice, religioase ori politice¹⁰.

O mulțime de organizații nonguvernamentale și de rețele, de organizații secrete, de corporații transnaționale, de instituții financiare, de state și de actori nonstatali vor neapărat să conducă și să stăpânească lumea întreagă¹¹. Tot la fel și terorismul internațional, care a declanșat războiul terorist împotriva Statelor Unite ale Americii, la 11 septembrie 2001. Cei care se află la butoanele acestui fenomen vor să stăpânească lumea. Iar formulele prin care își pun în aplicare politicile și strategiile lor antioccidentale sunt extrem de întinse și de agresive. Ultima invenție în materie este crearea, mai exact, re-crearea Statului Islamic (SI), a unui mare califat islamic, bineînțeles mondial. Teroriștii ce aparțin Al Qaeda din Afganistan, din Cecenia, din Bosnia, din nordul Africii și din Europa s-au adunat în Siria și Irak și au înființat deja Statul Islamic (SI), preluând cu forța o parte din teritoriile acestor țări. Dar proiectul SI vizează nu doar aceste țări, ci și Nordul Africii, întregul Orient Mijlociu și Apropiat, o mare parte din continentul european și din cel asiatic. Desigur, SI acționează în zona în care dorește să reînvie califatul de odinioară sau să realizeze unul și mai mare, care, eventual, să cuprindă o parte însemnată din globul pământesc. În fond, civilizația islamică are deja peste un miliard de oameni. Însă marea amenințare pe care o constituie SI este doar una dintre marile amenințări pe care le generează procesul de globalizare, mai exact, confiscarea de către anumite cercuri de interes a procesului globalizării. Iar aceste amenințări sunt uriașe. Iată doar câteva dintre ele:

- corupția endemică, extinsă la nivelul întregii planete;
- recrudescența paradisurilor fiscale;

¹⁰ Sylvie Brunel, *Nourrir le monde, vaincre la faim*, Editura Larousse, 2009.

¹¹ Gheorghe Văduva, *Terorismul, azi*, Revista de Științe Militare, Nr 4/2016, p. 5.

- recrudescența ocultismului strategic;
- înarmarea excesivă a marilor puteri nucleare și re poziționarea forțelor și mijloacelor atât în cadrul actualului război hibrid, asimetric și continuu, cât și pentru o posibilă viitoare mare confruntare, în cadrul bătăliei petrolului, resurselor strategice, ciberspațiului sau apei.

În acest cadru global trebuie analizat mediul european de securitate. SI a determinat o enormă emigrație musulmană în Occident, unde au năvălit milioane de musulmani. Este foarte clar că, profitând de acest exod nemaîntâlnit în istorie, au intrat în țările occidentale și în alte state europene numeroase echipe de teroriști, inclusiv în Federația Rusă. Este vorba de gherila teroristă care s-a răspândit aproape în întreaga Europă. Am constatat că, în ultimii ani, SI, stat terorist, redesenează frontierele Orientului Mijlociu, fiind sponsorizat din belșung de câteva state (Kuweit, Arabia Saudită, Qatar și altele). Și în Europa s-a creat un stat musulman, Kosovo, care nu este însă recunoscut de România, deoarece teritoriul respectiv a fost rupt dintr-o țară suverană (Serbia) prin acțiunile teroriste ale unei armate ilegale (AEK – Armata de Eliberare din Kosovo) și ale mujahedinilor veniți din lumea musulmană să lupte în anii 1992-1995 în țările exiugoslave, inclusiv pe teritoriul Serbiei. În Albania, Bosnia-Herțegovina, Kosovo etc., s-a înființat organizația teroristă Al Qaeda Albă răspândită azi în aproape toată Europa. Cele relatate până aici s-au produs și din cauza unor erori ale conducătorilor statelor occidentale, pe baza cărora s-au creat Statul Islamic și Kosovo, ultimul fiind un precedent regretabil de care a profitat recent Rusia pentru a anexa Crimeea utilizând „modelul Kosovo”.

Statul Islamic s-a aprovizionat din depozitele de armament siriene și irakiene și a înregimentat o mulțime de mujahedini din armatele Siriei, Libiei și Irakului. La un moment, dat SI deținea un teritoriu de aproximativ 100 000 de kilometri pătrați, dar, în urma pierderilor teritoriale, mai are acum o suprafață de circa 70 000 de kilometri pătrați. Statul Islamic luptă pentru a anexa teritorii din Iordania, Liban și chiar din Israel pentru a înființa Califatul Mondial care să anexeze și teritorii din China, India etc. Extinderea fulminantă a Statului Islamic în Irak și Siria a avut mai multe cauze printre care și eșecul Statelor Unite și al altor state occidentale în rezolvarea problemelor de securitate internațională și în instaurarea unei noi ordini mondiale prin atacarea unor state din Orientul Mijlociu și nordul Africii, în primul rând a Irakului.

Unii autori¹² preciază că Islamul reprezintă o religie ofensivă în plină expansiune – islamismul -, în timp ce „creștinismul este slab”. Dacă se va menține același nivel de imigrare musulmană în Europa, până la sfârșitul acestui secol se va crea „Eurabia”¹³, adică a unui stat musulman în UE. Peter Mansfield¹⁴ consideră că atât

¹² Anghel Andreescu, Cătălin Enuță, *Terorismul Mileniului 3*, Editura SITECH, Craiova, 2017, p. 42.

¹³ Idem.

¹⁴ Mansfield, P., *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015.

SUA, cât și UE nu s-au angajat pentru a stopa războiul „din Siria și Irak, iar Rusia și Iranul l-au sprijinit pe Assad”.

Politicile și strategiile occidentale (îndeosebi americane) de învrăjbire și divizare a Orientului Mijlociu, de creare a unor conflicte și chiar de înarmare, de sprijinire și susținere a opozanților au avut efecte extrem de complexe, primul dintre acestea fiind recrudescența extremismului musulman și, pe această bază, chiar apariția SI. „Primăvara arabă” și războiul din Siria sunt, între altele, și efecte ale acestor politici și strategii nechibzuite.

Din cauza războiului sau războaielor din Orientul Mijlociu și din Orientul Apropiat, au imigrat în UE aproape zece milioane de musulmani. Din informațiile provenite de la Europol, rezultă că, anual, intră ilegal în UE peste jumătate de milion de refugiați, ca urmare a „muncii” unui număr de aproximativ 30 000 de traficanți de carne vie, „din care 3000 numai în Marea Mediterană”¹⁵.

În Europa s-au infiltrat, folosind fluxurile migratoare, mii de teroristi islamici, probabil cu scopul de a lupta pentru cucerirea din interior a UE¹⁶. Rezultă că statele membre UE trebuie să aplice cu fermitate legislația europeană pentru a nu mai permite intrarea ilegală a imigranților pe teritoriul UE și chiar pentru stoparea acestor valuri migratoare. În caz contrar, în următorii câțiva ani vor continua să intre în UE milioane de imigranți iar starea de insecuritate va continua să crească, ajungând la cote insuportabile pentru cetățenii Uniunii Europene, deoarece „*cele 4 state eșuate, care totuși puteau ține pe loc populația, au dispărut...*”¹⁷. Statele membre UE fie nu au înțeles la timp această amenințare, fie au tratat-o cu superficialitate. Dar situația actuală poate fi privită și ca un efect de bumerang, ca un efect direct al politicilor și strategiilor occidentale de divizare, învrăjbire și dominare a Orientului Mijlociu și Orientului Apropiat.

Mai mult, dacă s-ar fi aplecat la timp asupra marilor probleme care frământă omenirea și ar fi ieșit măcar pentru o clipă din cetatea lor de libertate condiționată, statele europene ar fi înțeles pericolul și ar fi făcut tot posibilul pentru a opri războaiele din Orientul Mijlociu și din Orientul Apropiat și pentru a sprijini statele de aici să trăiască în liniște și pace. Este clar că statele UE n-au elaborat la timp o strategie de securitate viabilă, care, dacă ar fi fost aplicată cu hotărâre, ar fi putut opri la timp valurile de refugiați. Mai mult, cancelarul Germaniei, spre exemplu, a invitat migrații din Orientul Mijlociu să vină la muncă în Germania, iar acum această țară are vreo 7

¹⁵ Anghel Andreescu, Cătălin Enuță, *op. cit.*, p. 42.

¹⁶ Ibidem, p. 43

¹⁷ Ibidem, p. 43

milioane de imigranți musulmani, la fel ca și Franța. Aceste milioane vor redesena hărțile Europei.¹⁸

În România, astăzi, când concepem acest articol, nr. de imigranți anual este mult mai mic decât în celelalte state ale UE, dar peste câteva luni considerăm că fluxul de imigranți va crește rapid și se va vorbi de numărul lunar de imigranți, ba chiar și de numărul zilnic al acestora, care vor veni în România dinspre Marea Neagră. Aceasta este însă previziunea noastră, care nu dorim să se adevărească.

Dinamica mediului de securitate în Zona Extinsă a Mării Negre

Statele europene nu au înțeles la timp sau nu au vrut să înțeleagă că musulmanii vor veni în Europa nu pentru a se integra în sistemul de valori occidentale, ci pentru a supraviețui. Iar supraviețuirea, pentru cei care se roagă la Alah de trei ori pe zi, nu înseamnă societate Laică, nu înseamnă pâine și apă, ci credință, islamism, valori musulmane. Ei au emigrat în Europa împreună cu religia lor, cu Sharia și cu Coranul și nu se vor despărți niciodată de ele. Iar pe acest fond, luptătorii SI și jihadiștii de pretutindeni au trecut la acțiuni extreme, foarte greu de prevenit și de contracarat. Pentru că, în războiul lor cu civilizația occidentală, omul nu este valoare supremă, ci armă.

Încet, încet, dacă nu se iau măsuri urgente, această realitate va cuprinde mai întâi întregul continent european și, legat strâns de aceasta, Rusia, Turcia, Asia Centrală și chiar Extremul Orient.

În acest context european, se propune să se analizeze și evoluția mediului de securitate al Zonei Extinse a Mării Negre (ZEMN) și să se facă previziuni. Analiza tendințelor de evoluție a acestui mediu se poate face pornind de la caracteristicile sale principale și, în primul rând, de la amenințările și pericolele din această zonă, de la principalele crize și provocări cu care se confruntă statele din ZEMN, dar și de la noile provocări ale securității interne în Uniunea Europeană.¹⁹ Statele UE din această zonă au o serie de vulnerabilități, dar totodată dispun și de un mare potențial de adaptare la mediul internațional de securitate, întrucât nu sunt încă prizoniere concepțiilor occidentale cu privire la civilizația musulmană și au experiența istorică a războiului cu ea și a conviețuirii cu ea.

Din cauza stopării intrării imigranților în UE prin Macedonia și Grecia, traficul refugiaților din nordul Africii și Orientul Mijlociu s-a mutat de curând prin Turcia și Marea Neagră spre România. Această amenințare este cât se poate de reală, pentru că emigranții care fug din Irak și din Siria nu au o cale de deplasare mai favorabilă.

¹⁸ Paul Dobrescu, *Crizele după criză. O lume fără busolă și fără hegemaon*, Editura Litera, București, 2016, p. 227.

¹⁹ Eduard Paul Petrescu, *Provocări ale sec. în Uniunea Europeană*, în Revista de investigare a criminalității Vol. VIII/2015, Editura Universul juridic (ISSN 1844-7945) - Secțiunea Poliție (23 oct. 2015).

ZEMN reprezintă o frontieră de separare dar și de apropiere dintre civilizații diferite, dintre creștinism și islam care poate favoriza un realism potrivit, dar și degenera oricând în crize și conflicte. Din punct de vedere al raportului de forțe în Marea Neagră, se constată că NATO are trei țări riverane (România, Bulgaria și Turcia), iar Rusia, care este deasemenea țară riverană, este în opoziție cu obiectivele și scopurile Alianței; celelalte două țări riverane sunt Ucraina și Georgia care, însă, spre deosebire de Rusia, și-au manifestat dorința de a adera la NATO și la UE. Războiul civil din Ucraina se poate transforma în extremis și prin nebunia unor decidenți, într-un război SUA (NATO)-Federația Rusă, cu consecințe dezastruoase pentru forțele care se vor confrunta. De aceea, noi, românii, ar trebui să ne exprimăm tranșant convingerea că o alternativă la război, favorabilă pentru toate statele din ZEMN, ar fi cooperarea diplomatică, economică și militară între toate țările, pentru ca această zonă să asigure o dezvoltare durabilă, precum și stabilitatea și securitatea atât de necesare în această eră a conflictelor interminabile. Gestionarea realistă a crizelor și conflictelor înghețate din ZEMN ar conduce la oprirea procesului de transformare a respectivelor conflicte militare într-un război devastator, dacă avem în vedere că în zona Mării Negre există forțe armate înzestrate cu o mare cantitate și diversitate de echipamente militare clasice și nucleare. Iată de ce este nevoie, și pentru ZEMN, de o strategie comună (NATO și UE) coerentă și înțeleaptă și care să dirijeze toate eforturile pentru conservarea unor relații de colaborare dintre UE și Rusia și evident dintre NATO și Rusia, în scopul afirmării democrației, stabilității, securității și prosperității statelor din ZEMN. De fapt, România și Bulgaria nu au un potențial militar favorabil în cazul unei confruntări cu Rusia care are un potențial ofensiv formidabil în Marea Neagră. Raportul de forțe dintre cele două țări UE riverane la Marea Neagră și Rusia este net în defavoarea lor atât din punct de vedere al navelor de suprafață, submarinelor, cât și al mijloacelor de apărare a litoralului. Navele și avioanele purtătoare de rachete rusești din bazinul Mării Negre, plus rachetele Iskander amplasate de ruși în Crimeea, țin sub control tot litoralul Mării Negre. De asemenea, Rusia urmează să mai producă încă 18 nave de luptă, peste 3 ani, și noi submarine de ultimă generație.²⁰ În plus, forțele NATO sunt dezavantajate și de Convenția de la Montreux conform căreia navele militare ale statelor neriverane care intră în Marea Neagră nu au dreptul să staționeze decât maxim 21 de zile.

Strategia europeană de securitate din anul 2003 pornea de la ipoteza că „Europa nu a fost niciodată atât de prosperă, atât de sigură și atât de liberă”, dar azi UE nu mai este nici atât de sigură și nici atât de prosperă, ca în urmă cu 13-14 ani. În analiza noastră, trebuie să avem în vedere că, în anii 2007-2008, s-a declanșat criza economico-financiară, care a subminat fundamentul construcției UE prin crizele din

²⁰ Alexandru Plăviciușu, *Marea Neagră - raport de forțe*, Revista de Științe Militare, Nr. 3/2016, p. 148.

domeniul social, politic și militar. Crizele statelor UE de la granițele de sud și est ale Uniunii au fost mai puternice decât cele ale statelor occidentale din cauza crizei ucrainene, adică a războiului hibrid declanșat în această țară. Milioanele de imigranți musulmani, care au trecut frontierele UE în ultimii trei ani, au determinat două poziții antagonice ale statelor membre UE²¹: cele care au fost de acord să primească imigranții în număr mare²² și cele care nu au acceptat decât un număr mic de imigranți. Printre refugiați, așa cum am subliniat și mai sus, s-au strecurat și teroriști, astfel încât, la 13 noiembrie 2015 (în Franța) și la 22 martie 2016 (în Bruxelles), precum și cele din perioada martie – august 2017 din Marea Britanie, Suedia, Spania, Franța, s-au produs atacuri teroriste ale SI cu sute de morți și răniți. Acest mediu de securitate instabil și nesigur a exercitat presiuni asupra instituțiilor UE care suferă azi transformări radicale fiind nevoite să adopte o nouă strategie de securitate viabilă și oportună și care să stea la baza gestionării cu succes a „consecințelor șirului complex de crize”²³. Din cauza amenințării crescătoare a valului de imigranți musulmani, UE trebuie să-și asume o mai mare responsabilitate față de securitatea statelor membre (Ungaria s-a înconjurat de garduri înalte) și de securitatea vecinătății apropiate. În urma atacurilor teroriste din noiembrie 2015, Franța a făcut apel la articolul 42 al Tratatului de la Lisabona și a invocat clauza asistenței mutuale, adică o clauză care nu cerea implicarea NATO și SUA, ci implica construirea de către UE a unui context favorabil în domeniul securității și apărării în care Franța să joace un rol de lider al Uniunii.

Franța ar fi putut să solicite punerea în aplicare a articolului 5 din Tratatul de la Washington și ajutorul celorlalte state membre NATO în conformitate cu articolul 51 din Carta ONU. Ca răspuns la atacurile teroriste Franța a cerut statelor UE să acționeze în sprijinul securității pentru a dezvolta mijloacele militare NATO și a mări bugetele pentru a face investiții în echipamente militare. Deci, se observă în final și o tendință a UE de a pune în practică hotărârea summitului din Țara Galilor și de a mări capacitatea de acționare în domeniul militar. Aceasta înseamnă înarmarea, adică asumare a unei realități care include și o temeinică pregătire pentru un eventual război. Desigur, și altul decât cel care există deja. În privința mediului de securitate al ZEMN s-a constatat înăsprirea relațiilor dintre UE și Rusia, deși securitatea energetică a țărilor UE depinde, în mare parte, de Federația Rusă. Statele membre UE din această zonă au tendința de a mări bugetele militare pentru a dezvolta capacități militare și a face investiții în echipamente militare, ca urmare a crizei ucrainiene și a degradării grave a mediului de securitate. În plus, pentru creșterea securității energetice, UE face eforturi pentru

²¹ Paul Dobrescu, *op. cit.*, p 227

²² Stan Anton, *Evoluții posibile ale mediului european de securitate în perspectiva preluării președinției Consiliului UE de către România (iulie – decembrie 2019)*, Revista de Științe Militare, Nr 3/2016, p 121.

²³ Idem.

creșterea independenței europene față de Rusia prin „investiții în infrastructuri de transport și depozitare a hidrocarburilor, diversificarea surselor de import a acestora, măsuri de eficientizare a consumului de resurse energetice, măsuri de diversificare a tipurilor de surse energetice”²⁴. După summitul de la Vilnius și fenomenul Maidan, s-a declanșat criza ucraineană și apoi s-a produs anexarea Crimeei la Federația Rusă, ceea ce a demonstrat eșuarea PEV²⁵. Revoltele „primăverii arabe” din statele Africii de Nord și cele din Orientul Mijlociu au fost și ele sortite eșecului, ceea ce denotă o eșuare politică pe toate liniile politicii externe a UE în acele state. Efectul catastrofal a fost criza refugiaților din statele menționate și imposibilitatea gestionării fluxului imens de imigranți de către UE. Politica Spațiului Schengen a fost, la rândul ei, și ea pusă sub semnul întrebării deoarece este posibilă dispariția în curând a acestui Spațiu, care nu mai funcționează conform acquis-ului European și care, oricum, împărțea țările UE în două categorii. Astfel, UE nu mai poate face față la creșterea numărului de refugiați, imigranți ilegali și azilanți și în curând s-ar putea lua măsuri severe de întoarcere a acestora, adică de trimitere înapoi peste frontierele UE a acestor refugiați. Apreciem că această criză a refugiaților este și rămâne în continuare o cauză a destabilizării UE, care amenință libera circulație a persoanelor. Este în continuare de așteptat că noile valuri de refugiați să provoace conflicte între cetățenii Uniunii și imigranți, dar și reactivarea naționalismului extrem, din cauza exploziei criminalității în statele membre UE; este posibil să fie reluat controlul la frontiere în Spațiul Schengen, ba chiar să dispară Acordul Schengen. Amenințările complexe vor putea pune în pericol securitatea UE și, prin urmare, și securitatea ZEMN.

Nevoia unor măsuri temeinice

În zona Mării Negre securitatea UE este amenințată din ce în ce mai mult de către Federația Rusă, dar și de actori non-statali. Dispunerea față în față de o parte și de alta a axului Marea Neagră – Marea Baltică, a unor forțe NATO și a unor dispozitive rusești, oricât ar fi ele de simbolice, reprezintă un efect de insecuritate al unor decizii cel puțin neînțelepte. Pentru că încordarea relațiilor dintre Rusia și Occident, într-o perioadă când crizele financiare și identitare nu se mai termină este un lucru foarte grav. Riscurile și amenințările din ZEMN se modifică rapid, evoluează într-o manieră periculoasă și suferă mutații imprevizibile în fața cărora autoritățile UE trebuie să dea dovadă de multă fermitate și flexibilitate în gestionare și o continuă adaptare a formelor, forțelor și mijloacelor de prevenire și combatere a lor. A venit momentul ca UE să treacă de la o politică de reacție, de răspuns la pericole, la o politică proactivă, adică la o politică inspirată, inclusiv în cazul izbucnirii unui conflict teritorial la granița de răsărit a Uniunii. Este evident că nici-un stat membru UE din ZEMN nu poate să-și

²⁴ Stan Anton, *op. cit.*, p. 122

²⁵ Politica Europeană de Vecinătate

asigure de unul singur securitatea națională, ci numai în comun cu ceilalți membrii ai Uniunii și cu NATO, pentru că nici unul nu dispune de surse de putere ca cele ale SUA. De aceea, pentru abordarea crizei ucrainiene sau a celei generate de apariția statului islamic, toate statele UE sunt nevoite să acționeze în comun într-un cadru coerent, eficient și eficace pe care îl poate conferi coeziunea de care are nevoie Uniunea.

Astăzi, statele membre UE din ZEMN au mare nevoie de ajutorul SUA pentru a-și întări securitatea și capacitatea de apărare, deoarece ajutorul autorităților UE întârzie de mult timp deși promisiuni au fost făcute, dar cu vorbe nu se poate asigura securitatea și apărarea statelor UE de la periferia Uniunii. Constatăm că unele dintre state UE din zonă, printre care și România, au uitat că sunt state suverane, iar suveranitatea, chiar dacă, azi, se bazează pe interdependență, înseamnă și un concept viguros și temeinic susținut de apărarea națională. Observăm cu surprindere și îngrijorare cum cetățenii europeni, mai bine zis, cum unii dintre ei își neagă sau își uită tradiția și cultura europeană și adoptă o cultură orientală; unii chiar se dezică de creștinism, își reneagă trecutul glorios care le-a asigurat forța, legitimitatea și identitatea. Ba, mai mult, alții renunță la catolicism sau în general la Creștinism în favoarea islamismului, căci există cetățeni europeni care au trecut la religia musulmană chiar la forma extremistă a acesteia și au devenit teroriști musulmani, adică mujahedini. Faptul acesta stupefiant de a-și părăsi identitatea, de a-și renege credința, de a renunța la creștinism și la cultura și identitatea lor subminează, credem noi, înseși valorile care legitimează existența UE. De aceea, în opinia noastră, suntem de părere că ar trebui reintrodusă religia în școli, întrucât în timp ce unii dintre cetățenii Uniunii își neagă originea sau devin indiferenți față de ea, față de istoria și rădăcinile lor, comunitatea musulmană din Europa își conservă și își impune de multe ori cu violență propria identitate.²⁶ „Psihologia ne învață că cel care duce o identitate puternică și-o va impune asupra celui care are o identitate confuză”²⁷. Dacă, dintr-o gravă eroare, UE își va renege istoria și religia creștină, precum și cultura ei, Uniunea va intra în disoluție. Iată de ce ne exprimăm convingerea că UE trebuie să elaboreze o strategie optimă pentru contracararea imigrației musulmane și pentru salvagardarea Uniunii, cu atât mai mult cu cât unii musulmani europeni se duc să lupte de partea teroriștilor din Statul Islamic, din Afganistan, din Irak și din Siria.

Desigur UE este o comunitate laică, nu religioasă, iar întoarcerea la vremea inchiziției, a cruciadelor și a războaielor religioase ar fi un foarte mare regres al civilizației europene, o civilizație foarte solidă, care a evoluat de la cutume la cogniție, de la dogme la știință și conștiință.

²⁶ Anghel Andreescu, Cătălin Enuță, *op. cit.*, p. 54.

²⁷ Idem.

Dacă autoritățile UE nu reușesc să crească urgent coeziunea statelor membre, respectând etica conducerii democratice a Uniunii și să stopeze tendințele dictatoriale ale unor state membre care nu vor să fie egale cu celelate, atunci previziunea islamizării UE în următoarele trei decenii nu ar fi departe de adevăr, adică ar fi posibilă islamizarea Europei peste vreo 30-40 de ani și transformarea ei în Eurabia. Deja sunt 7 milioane de musulmani atât în Franța, cât și în Germania, două milioane în Belgia, precum și în Olanda, câte un milion în Spania și în Italia; nu mai vorbim despre statele musulmane (Bosnia, Kosovo și Albania). Să nu uităm însă de Turcia care are acum 100 de milioane de musulmani și care în două- trei decenii se va apropia de 200 de milioane. Dar ce face UE în fața acestor evidențe terifiante? Păi abordează islamizarea Europei într-o anumită manieră de bonton, cu ezitări și o toleranță excesivă în timp ce împotriva noastră, a românilor, adoptă o atitudine plină de intransigență, de severitate, de excludere și de critică exagerată, ajungând până la nerecunoașterea voturilor a milioane de români care cereau demiterea președintelui deoarece încălcase în mod grav și în repetate rânduri Constituția României. Cu o astfel de mentalitate și atitudine duplicitară și păguboasă, Franța, peste un sfert de secol, ar putea deveni o republică islamică. Până și Rusia, conform unor previziuni, peste trei decenii va avea 25% din cetățeni musulmani. Prin anul 2035, jumătate din populația Olandei va fi musulmană. „Permiterea imigranților să intre în Europa poate însemna sinucidere pe termen lung, aceștia riscă să devină majoritari pe continent.”²⁸ Dacă Angela Merkel, David Cameron și Sarkozy au recunoscut că multiculturalismul a eșuat în UE, atunci de ce oare nu s-au luat măsuri ferme de salvare a civilizației europene?

În concluzie, UE și evident toate statele membre nu mai pot supraviețui fără o întoarcere rezonabilă la valorile creștine, ceea ce presupune ca șefii bisericilor catolice, ortodoxe, protestante și așa mai departe să se sfătuiască și să adopte în consens cele mai potrivite măsuri pentru salvarea Europei creștine. Fără creștinism, Europa va muri spiritual, iar apoi și fizic. Ca urmare, salvarea Europei va veni atunci când UE se va transforma în Statele Unite Creștine. Acesta trebuie să fie răspunsul nostru, al cetățenilor europeni la solidaritatea islamiștilor și la atacurile terorismului musulman (mujahedinilor) ISIS (ISIL).

²⁸ Ibidem, p. 56.

BIBLIOGRAFIE

- ANDRESCU A., ENUȚĂ C., *Terorismul Mileniului 3*, Editura SITECH, Craiova, 2017;
- BRUNEL S., *Nourrir le monde, vaincre la faim*, Editura Larousse, 2009;
- DOBRESCU P., *Crizele după criză. O lume fără busolă și fără hegemon*, Editura Litera, București, 2016;
- MANSFIELD, P., *O istorie a Orientului Mijlociu*, Editura Humanitas, București, 2015;
- PLĂVICIOSU AL., *Marea Neagră - raport de forțe*, Revista de Științe Militare, Nr. 3/2016;
- STAN A., *Evoluții posibile ale mediului european de securitate în perspectiva preluării președinției Consiliului UE de către România (iulie – decembrie 2019)*, Revista de Științe Militare, Nr 3/2016;
- VĂDUVA G., *Terorismul, azi*, Revista de Științe Militare, Nr 4/2016.

**RĂZBOIUL HIBRID DIN UCRAINA,
MODEL PENTRU ALTE STATE DIN EUROPA ȘI DIN LUME**

**THE HYBRID WAR IN UKRAINE, A POSSIBLE MODEL TO BE
FOLLOWED BY OTHER STATES IN EUROPE AND THE WORLD**

Gl. (r.) prof. univ. dr. Anghel ANDREESCU*

Rezumat: „Moscova nu mai acceptă hegemonia americană.”
„Să transformăm din nou Rusia în imperiu, un imperiu euroasiatic continental.”
„Cordonul sanitar din care face parte și România, desființat.”
„Planul diabolic de dezmembrare al Ucrainei.”
„Ungaria este „calul troian” – cel mai eficient paravan al Moscovei în spațiul euroatlantic.”
„Naționalismul post-Trianon este specific Ungariei dintotdeauna cu aceeași obsesie a Ungariei Mari.”
„Să participăm la schimbarea finală a lumii.”

Aleksandr Dughin – ideologul Partidului Rusia Unită

Cuvinte-cheie: război hibrid, secesiune, cordon sanitar, geopolitică, ideal național, putere regională și superputere, hegemonie, naționalism post-Trianon.

Abstract: „Moscow no longer accepts American hegemony.”
„Let’s transform Russia into an empire again, a Euro-Asian empire.”
„The sanitary cord Romania is part of disbanded.”
„The diabolical plan to dismantle Ukraine.”
„Hungary is the „Trojan Horse”- Moscow’s most efficient shield in the Euro-Atlantic space.”
„Post-Trianon nationalism has always been specific to Hungary, having the same old obsession of big Hungary”
„Let’s participate in changing the world forever.”

Aleksandr Dughin – the ideologist of the United Russian Party

Keywords: hybrid war, secession, sanitary cord, geopolitics, national ideal, regional power and superpower, hegemony, post-Trianon nationalism.

* General (Chestor de Poliție în rezervă), membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România, E-mail: xwx52@yahoo.com

După destructurarea explozivă a URSS, Federația Rusă a fost la un pas de a se destrăma, pierzând peste 5 milioane de kmp, rămânând cu 17 milioane de kmp și cu jumătate din populația de 300 de milioane de locuitori.

Decăderea politică, economică și morală s-a concretizat în perioada președintelui Elțin, cu un Produs Intern Brut la jumătate, hiperinflație, crah financiar, fuga capitalurilor, prăbușirea monedei naționale, tutela FMI, rețele mafiote, o sărăcire gravă a maselor, precum și pericolul destrămării în continuare a țării.

Sub conducerea lui Putin ca președinte are loc o redresare în toate domeniile, cu reforme a instituțiilor de forță ale statului, inclusiv a armatei, a finanțelor, a sectoarelor strategice (bănci, industrie militară, energie, transport feroviar), renașionalizarea marilor întreprinderi.

Existența Ucrainei la granițele Rusiei a fost considerată ca o lovitură monstruoasă asupra securității geopolitice a Rusiei, chiar inadmisibilă din toate punctele de vedere, inclusiv de apărare.

Problema ucraineană era considerată ca principala și cea mai serioasă problemă care stă în fața Moscovei, deci măsuri urgente pentru refacerea statului inițial, mai ales în această direcție.

Aleksandr Dughin, ideologul Partidului Rusia Unită, într-o mulțime de lucrări, dar mai ales în „*Bazele Geopoliticii*”, scrisă în anul 1990, destinată rușilor care-și pierduseră idealul național, dar și avertizarea străinilor, îndeamnă la rezistență și la lupta împotriva dușmanilor.

Interesante sunt îndemnul de trezire a sentimentului național, a legitimității post imperiale, de neconceput fără imperiul de altădată.

Statutul de putere regională impus Rusiei de către Occident era/este considerat sinonim cu sinuciderea pentru poporul rus, direcționarea către un nou Imperiu Euroasiatic, a Axei Berlin-Moscova, desființarea cordonului sanitar, accesul Rusiei la tehnologiile de vârf din Occident, sunt câteva din direcțiile de acțiune.

S-a apelat mult la arma energetică a Rusiei, la reorganizarea armatei, a serviciilor secrete de informații, a dictaturii instaurate de „*Țarul Putin*”.

Astfel „*cea mai serioasă problemă care a stat în fața Rusiei, a constituit-o Ucraina, considerată o lovitură monstruoasă la adresa securității Rusiei și inadmisibilă*”²⁹, ce impunea implicit ocuparea Crimeii, ca o poziție strategică și bază militară importantă la Marea Neagră.

²⁹ Aleksandr Dughin, *Bazele Geopoliticii*, Editura Euroasiatică, București, 2011, p. 235.

Aleksandr Dughin, în mai multe lucrări, precum: *Teoria lumii multipolare, A patra teorie politică, Sfârșitul economiei, Destin eurosianist*, prezintă foarte clar mai multe puncte de vedere:

- „Moscova nu mai acceptă hegemonia americană”;
- „Multipolaritatea exclude categoric aderarea Ucrainei sau a Belarusului la blocul NATO”;
- „Atât timp cât România este membră NATO și face parte din cordonul sanitar, construit de atlantiști, se impune neutralizarea integrării Moldovei cu România și distrugerea cordonului”³⁰ ;
- „Marea Europă de Est formată din aceleași state de mai sus, plus Cehia, Slovacia, Serbia, Macedonia, Bosnia, Bulgaria, să formeze un spațiu mare independent în cadrul Europei unice”³¹;
- „Să devenim o adevărată forță, să transformăm Rusia în imperiu, să facem din Rusia o superputere”³²;
- „Rusia constituie o societate aparte”;
- „Occidentul și logica construcției sale este o cale spre abis”;
- „Toleranța propagată de Occident este o formă agresivă de impunere a propriilor valori celorlalte culturi și civilizații”;³³

După revenirea lui Putin, în al treilea mandat de președinte al Rusiei, la închiderea Olimpiadei de la Soci s-a pus în aplicare un plan militar minuțios pregătit din timp, specific ofițerilor de informații, de a dezmembra Ucraina și de a ocupa regiuni importante din aceasta.

Sub acoperirea unor exerciții militare de rutină, firești, în partea de vest a Rusiei, s-au mobilizat mii de militari din toate categoriile de arme, cu accent pe trupele speciale bine pregătite, cu experiență în domeniul diversiunii.

Acestea au ocupat rapid instituțiile vitale ale regiunii Crimeea, cele două aeroporturi, sediul parlamentului regional și alte clădiri importante din regiune.

Surpriza a fost totală, neașteptată, cu militari în uniforme, dar fără însemne de grad și de arma din care fac parte; în timp ce la Kiev se perpetuase „Acțiunea Maidanul” – de mai multe zile, organizată și influențată de forțe din afara țării.

³⁰ Aleksandr Dughin, *Teoria lumii multipolare*, Editura Universitatea Populară, Chișinău, 2014, p. 235.

³¹ Aleksandr Dughin, *Destin Eurosianist*, Editura Mica Vlahie, București, 2011, p. 369.

³² Aleksandr Dughin, *A patra teorie politică. Rusia și ideile politice ale secolului XXI*, Editura Universitatea Populară, București, 2014, p. 267.

³³ Idem pct. 4, p. 154.

Rapid s-a ales un nou guvern regional și s-a stabilit desfășurarea unui referendum privind situația regiunii Crimeea.

Putin îi cere Consiliului Federației Ruse aprobarea pentru intervenția în Ucraina, după ce fostul președinte al Ucrainei, fugit în Rusia, antedatează o cerere de ajutor, de intervenție în Ucraina, pentru restabilirea ordinii publice grav tulburate.

Formalitatea fiind îndeplinită, Crimeea și Sevastopolul trec în componența Federației Ruse, chiar înaintea pronunțării populației zonei prin referendum.

Crimeea este cel mai important obiectiv strategic la Marea Neagră, de care Rusia avea nevoie pentru navele sale de luptă.

Scenariul continuă cu proteste declanșate și dirijate în estul Ucrainei, incitați, provocați cetățenii ruși de agenții de informații ruși, luptătorii voluntari, care au ocupat sediile instituțiilor statului ucrainean, în marile orașe, alte localități și au declarat înființarea de republici ale poporului, plus referendumurile de rigoare.

Propaganda rusă de la Kremlin a aplicat scenariile prestabilite, susținând încălcarea gravă a drepturilor etnicilor ruși, chiar uciderea acestora, deși de cele mai multe ori situația era contrară celei prezentate.

Din nefericire reacția SUA și a Occidentului a fost confuză, cu întârziere și fără rezultate palpabile.

Astfel s-a ocupat un teritoriu apreciabil din Ucraina, populat cu peste 2 milioane de oameni.

Abia după o zi, SUA și UE au anunțat sancțiunile împotriva Rusiei, inclusiv excluderea din G-8 și G-7, precum și interdicția de a călători în SUA și Occident, înghețarea activelor, interzicerea comerțului de orice fel cu firme din Rusia.

După acțiunile timide ale forțelor militare și de ordine publică ale Ucrainei, s-a ajuns și la confruntări violente în aceste zone, cu pierderi reciproce de luptători, însă s-a produs ireparabilul, adică cucerirea teritoriului.

Concluzionând, apreciem că nu mai este o delimitare clară dintre războiul convențional și cel atipic cum ar fi simplele tulburări ale ordinii publice care își ating scopurile propuse.

Războaiele neconvenționale de acest gen se duc fără declarații de război, nu după regulile prevăzute în legile și regulamentele militare normale.

Primăvara Arabă, revoluțiile din Orient și Africa de Nord au confirmat această situație aparte, inclusiv punerea în fața faptului implinit, chiar transformarea în lupte sângeroase unde armatele regulate și de interne s-au opus acestor „*revolte comandate*” (Algeria, Egipt, Tunisia, Libia etc.).

Desigur în Ucraina, au urmat ripostele unităților militare și ale celor de interne, însă luptele se prelungesc; sunt costisitoare de ambele părți, cu pierderi enorme de resurse și de vieți omenești.

Rusia alimentează în continuare pe insurgenți cu armament, alte resurse de război, plus luptători din Osetia de Nord, Abhazia, Transnistria, chiar din armata rusă, dar fără uniforma acesteia.

Cota de încredere a „Țarului Putin” a crescut enorm, proporțional cu scurgerile de capital din Rusia, cu pierderi mari de resurse materiale și umane.

De asemenea, prin ajutorul militar dat Siriei, Putin a ajuns la masa tratativilor alături de SUA, deci la nivelul de super putere militară, mai ales și după demonstrația de forță și precizie a rachetelor lansate din Marea Caspică, împotriva insurgenților din Siria.

Referitor la Ucraina, ucrainenii nu mai pot conviețui cu rușii, alte regiuni ale Ucrainei de Est și nu numai, cer și ele autonomie.

Acest tip de război, în afara celui obișnuit, a fost practicat și de unele state vecine cu România în 1989, când mii de militari din fosta URSS, Ungaria, Iugoslavia etc., susținuți de o propagandă foarte bine pusă la punct, s-au infiltrat în România, determinând un număr mare de victime omenești, pierderi materiale în rândul celor care manifestau împotriva regimului.³⁴

Numai experiența și patriotismul unor comandanți din MAPN și MAI au influențat să nu se ajungă la o catastrofă națională, inclusiv cu pierderi de teritorii românești, urmărite avid de Ungaria.

Scopul urmărit de URSS era de a opri cursul separat al României și înlocuirea regimului cu unul obedient Moscovei.

„În vara anului 1989, Ungaria redefinise în mod oficial România ca principalul său inamic și principala sa amenințare, chiar orientându-și politica externă pentru a se focaliza asupra Transilvaniei.”³⁵

Chiar dacă URSS a susținut continuu inițiativele Ungariei împotriva României, Gorbaciov nu a aprobat intervenția militară oficială în România, deși ministerul de externe al Ungariei a pledat pentru aceasta.

„În paralel, Ungaria a promovat, în rândul opiniei publice internaționale, transferul de suveranitate asupra Transilvaniei sau a unei părți din aceasta – de sub autoritatea Bucureștiului.”³⁶

În același timp, Ungaria a transferat multe unități militare fără aprobarea URSS de la granița cu Austria, la granița cu România pentru intervenție.

Ungaria a fost și rămâne „calul troian”, paravanul Moscovei în spațiul euroatlantic, sau cum aprecia Churchill, *Ungaria: „... nu are amici sau inamici permanenți, doar interese permanente.”*

³⁴ Lary Watts, *Cei dintâi vor fi cei din urmă*, Editura Rao, București, 2013, p. 620.

³⁵ Idem pct. 6, p. 667.

³⁶ Idem pct. 6, p. 674.

Naționalismul post-Trianon este specific Ungariei dintotdeauna, controversata lege a maghiarilor de pretutindeni, declarațiile ministrului de externe al Ungariei, după vizita la Moscova, parteneriatul Rusia-Ungaria, vizita recentă a „Țarului Putin” la Budapesta, dar și lecțiile nenumărate oferite de premierul Ungariei la Universitatea de vară de la Băile Tușnad din România, spun totul despre intențiile statului vecin. Interesante sunt și aprecierile politologului german Hardy Schloer, referitoare la România.³⁷

Acesta apreciază că România trebuie să-și croiască propria poziție față de criza din Ucraina și să discute separat cu Rusia.

Schloer credea (în anul 2015) că Rusia va anexa o parte din Ucraina de Est și Sud pentru a tăia ieșirea la mare a Ucrainei, o parte din Moldova (vezi Transnistria).

Acesta aprecia că aducerea țărilor din Europa de Est la UE a fost o mare greșală, iar România ar trebui să ia inițiativă în crearea coridorului estic al cooperării economice, a consolidării sectorului agricol în această parte a Europei.

În concluzie apreciem că diversitatea măsurilor întreprinse de autoritățile politice maghiare, în anul 1989 împotriva României, continuate cu atrocitatea evenimentelor de la Târgu Mureș și mai ales de la Harghita și Covasna specifice popoarelor migratoare, amestecul continuu în treburile interne ale României, de obstrucționare a sărbătoririi Centenarului Unirii, propaganda desfășurată, nu mai pot fi tolerate de factorii politici din România.

Modelul românesc de protecție al minorităților naționale a fost apreciat de instituțiile europene, chiar dat ca exemplu pozitiv în realizarea armoniei interetnice, însă reprezentanții minorității maghiare, din țară, dar mai ales din afara țării contestă în continuare încălcarea drepturilor și a libertăților de către autoritățile române.

„Scopul acestor acțiuni este foarte evident, secesiunea Transilvaniei sau a unei părți din aceasta.”³⁸

De aceea, factorii politici din România, instituțiile statului rămân, trebuie să continue dialogul, dar și riposta legală față de cei care continuă să comită fapte în contradicție cu legea penală, până nu va fi prea târziu pentru această țară.

De fapt să urmărim exemplele statelor din UE pe această linie, respectiv: Franța, Spania, Italia etc., unde minoritățile nu se bucură de avantajele celor din România.

³⁷ Hardy Schloer este director general executiv și fondatorul grupului de consultanță *Schloer Consulting Grup* din Germania.

³⁸ Colectiv, *Acțiunile separatiste care vizează România*, Editura Rao, București 2016.

„Românii au de asemenea ideea că toate religiile sunt la fel de morale. Aceasta generează o doză de toleranță din partea românilor față de naționalități și religii.”³⁹

BIBLIOGRAFIE

- Colectiv, *Acțiunile separatiste care vizează România*, Editura Rao, București, 2016;
- DAVID D., *Psihologia poporului român*, Editura Polirom, Iași, 2015.
- DUGHIN A., *A patra teorie a lumii. Rusia și ideile politice ale secolului XXI*, Editura Universitatea Populară, Chișinău, 2014;
- DUGHIN A., *Bazele Geopoliticii, Vol.1 și 2*, Editura Euroasiatică.ro, București, 2011;
- DUGHIN A., *Destin Eurosianist*, Editura Mica Vlahie, București, 2017;
- DUGHIN A., *Teoria lumii multipolare*, Editura Universitatea Populară, Chișinău, 2014;
- WATTS L., *Cei dintâi vor fi cei din urmă*, Editura Rao, București, 2013;

³⁹ David Daniel, *Psihologia poporului român*, Editura Polirom, Iași, 2015, p. 269.

ORGANISME CU ROL ÎN LUPTA CONTRA CRIMINALITĂȚII DIN SPAȚIUL GEOSTRATEGIC EURO-ATLANTIC

INSTITUTIONS PLAYING A ROLE IN THE FIGHT AGAINST CRIMINALITY IN THE EURO-ATLANTIC GEOSTRATEGIC AREA

Lt.col. (r) drd. Eugen -Valeriu POPA*

Rezumat: Spațiul cibernetic are un imens impact asupra componentelor societății umane; a încurajat relaționarea la nivel local, regional și internațional, a rupt obstacolele dintre țări, cetățeni și etnii și a permis schimbul de informații și idei. Cu toate acestea, în acest spațiu au apărut o serie de atacuri și amenințări, ceea ce a determinat apariția unor organisme cu rol în asigurarea stabilității și securității și cu rol în lupta împotriva criminalității informatice. Uniunea Europeană și Organizația Tratatului Nord-Atlantic, prin organismele înființate, se implică în asigurarea securității cibernetice și, implicit, în combaterea criminalității informatice.

Cuvinte-cheie: securitate cibernetică; criminalitate informatică; rol; Uniunea Europeană; Organizația Tratatului Nord-Atlantic.

Abstract: Cyber space has a huge impact on the components of human society; it also encouraged local, regional and international relations, broke the obstacles between countries, citizens and ethnicities, and allowed the exchange of information and ideas. However, there have been a series of attacks and threats in this area which have led to the emergence of bodies or institutions that play a certain role in ensuring stability and security and fighting against cybercrime. The European Union and the North Atlantic Treaty Organization, through the bodies set up especially to this purpose, are involved in ensuring cyber security and, implicitly, fighting cybercrime.

Keywords: cyber security; cybercrime; role; European Union; North Atlantic Treaty Organization.

Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor (ENISA)

Un organism important al UE cu rol împotriva criminalității informatice este Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor (European Union Agency for Network and Information Security – ENISA).

* Doctorand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”; E-mail: eugenvaleriu@gmail.com

Această agenție este un centru de expertiză pentru securitatea informațiilor și a rețelelor ITC pentru organismele UE, pentru cele ale statelor sale membre, a sectorului privat transeuropean și individual, pentru cetățenii Europei. În acest sens, cooperează cu aceste grupuri pentru dezvoltarea normativelor și recomandărilor cu privire la bunele practici în securitatea informațiilor.

ENISA a fost creată inițial la 10 martie 2004⁴⁰ ca o entitate pur complementară a Comisiei Europene pentru a ajuta la prevenirea, analiza și răspunsul Comisiei referitor la probleme de securitate cibernetică pe spațiul UE.

Datorită evoluției spațiului cibernetic și odată cu acesta a modelului de vulnerabilități, riscuri și amenințări manifestate în acest spațiu, precum și a faptului că UE ca expresie a voinței integrate a statelor componente, a văzut în această dezvoltare o oportunitate pe care dorește să o transforme într-un avantaj competitiv strategic economic, cultural sau chiar social, ENISA a cunoscut în ultimii ani o serie de schimbări. Astfel, durata mandatului său a fost extins până în anul 2008⁴¹ și anul 2011⁴²; atunci când Cadrul Directivă a fost modificat în anul 2002⁴³ și amendat în anul 2009⁴⁴, limitele mandatului ENISA au fost extinse în mod semnificativ, „Comisia, ținând seama în cea mai mare măsură de avizul ENISA, poate adopta măsuri tehnice de punere în aplicare corespunzătoare în vederea

⁴⁰ European Commission, *Establishment of the European Network and Information Security Agency Regulation (EC) no. 460/2004, 12 October 2004*, disponibil online la <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex:32004R0460>, accesat la data de 27.04.2017.

⁴¹ European Parliament and Council of the European Union, *Amending Regulation (EC) No 460/2004 establishing the European Network and Information Security Agency as regards its duration. Regulation (EC) no. 1007/2008, 12 October 2008*, disponibil online la <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:293:0001:0002:EN:PDF>, accesat la data de 26.10.2016.

⁴² European Parliament and Council of the European Union, *Amending Regulation (EC) No 460/2004 „Establishing the European Network and Information Security Agency as regards its duration” Regulation (EU) No 580/2011, 8 June. As of 12 October 2015*, disponibil online la <https://www.enisa.europa.eu/media/news-items/extension-of-enisa-2019s-mandate-published-1>, accesat la data de 26.10.2016.

⁴³ European Parliament and the Council of the European Union, *Common regulatory framework for electronic communications networks and services (Framework Directive). Directive 2002/21/EC, 7 March. As of 12 October 2015*, disponibil online la <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32002L0021>, accesat la data de 26.10.2016.

⁴⁴ European Parliament and Council of the European Union, *Amending Directives 2002/21/EC on a common regulatory framework for electronic communications networks and services, 2002/19/EC on access to, and interconnection of, electronic communications networks and associated facilities, and 2002/20/EC on the authorization of electronic communications networks and services. Directive 2009/140/EC, 25 November. As of 12 October 2015*, disponibil online la <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32009L0140>, accesat la data de 26.10.2016.

*elaborării măsurilor de armonizare*⁴⁵. O consecință imediată a acestor decizii, a fost că ENISA a fost înzestrată de către Comisie cu autoritatea de a pune în aplicare deciziile acesteia, iar recomandările ENISA alcătuiesc nucleul strategiei de armonizare elaborate de Comisia Europeană.

Responsabilitățile ENISA sunt prezentate în Regulamentul de bază privind funcționarea Agenției Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor⁴⁶.

În calitate sa de organism de expertiză, sarcinile sale principale sunt de a consilia Comisia și statele membre cu privire la aspectele legate de Directiva NIS, de a colecta și analiza datele pentru identificarea riscurilor emergente cu manifestări relevante pe spațiul cibernetic, de a promova și exploata metodele de prevenire și combatere a agresiunilor de pe spațiu implementat cu succes în unele țări europene și de a încuraja cooperarea între diferitele părți interesate, în special prin „*promovarea parteneriatelor public – private între industria de securitate cibernetică europeană și autoritățile administrației publice*”⁴⁷. Prin forma de organizare, aceasta îmbunătățește schimbul de informații între diverși actori, acționând ca intermediar între diversele echipe de experți, pentru evaluarea capacităților de apărare și răspuns la incidente de securitate cu manifestare dominantă în spațiul cibernetic, identificarea lacunelor strategice sau operaționale ale acestor capacități și de evaluare a politicilor pentru modelarea schemelor de apărare și răspuns la nivel național și european. De asemenea, ENISA deține un rol important în facilitarea consolidării rezilienței cibernetică în UE, în special în ceea ce privește reducerea decalajelor între capacitățile tehnice și operaționale ale statelor membre.

⁴⁵European Parliament and Council of the European Union, *Commission Staff Working Document - Impact Assessment - Accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council Concerning measures to ensure a high level of network and information security across the Union*, Strasbourg, 7.2.2013, SWD(2013) 32 final, disponibil online la <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:-52013SC0032&from=EN>, accesat la data de 26.10.2016.

⁴⁶REGULAMENTUL (UE) NR. 526/2013 AL PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI AL CONSILIULUI din 21 mai 2013 privind Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor (ENISA) și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 460/2004, disponibil online la <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0526&from=EN>, accesat la data de 26.10.2016.

⁴⁷European Union Agency for Network and Information Security (ENISA), *What does ENISA do?*, disponibil online la <http://www.enisa.europa.eu/about-enisa/activities>, accesat la data de 26.10.2016.

Centrul de Răspuns pentru Incidente Informaticice (CERT)

Alt organism al UE cu rol în domeniul securității cibernetice și al luptei împotriva criminalității informatice este și Centrul de Răspuns pentru Incidente Informaticice.

După o fază pilot de un an și o evaluare de constituționalitate încheiată cu succes, instituțiile UE au decis să înființeze o echipă permanentă de răspuns la incidente informatice - Centrul de Răspuns pentru Incidente Informaticice pentru Instituțiile UE (CERT-EU), agențiile și organismele sale asociate, decizia fiind luată la 11 septembrie 2012. Echipa este formată din experți de securitate IT din principalele instituții ale Uniunii Europene, astfel: Comisia Europeană, Secretariatul General al Consiliului, Parlamentul European, Comitetul Regiunilor, Comitetul Economic și Social, Banca Europeană de Investiții, Curtea de Justiție a Uniunii Europene și Banca Centrală Europeană. De asemenea, instituțional CERT-UE cooperează strâns cu alte organizații CERT din statele membre și din afara acesteia, precum și cu firme specializate de securitate ITC.

CERT-UE furnizează servicii de securitate ITC, cum ar fi: avertismente și anunțuri, alerte, incidente, coordonarea răspunsului pentru a sprijini instituțiile UE, agențiile și organismele acesteia, pentru protejarea bunurilor IT împotriva atacurilor cibernetice. Pentru îndeplinirea cu succes a misiunii sale și livrarea acestor servicii la un nivel confortabil de calitate, CERT-UE are ca principal obiectiv stabilirea și operaționalizarea canalelor de cooperare și feedback din partea majorității actorilor relevanți din spațiul cibernetic de interes pentru instituțiile Uniunii Europene.

Una dintre responsabilitățile de bază ale CERT-UE este difuzarea adecvată a informațiilor despre atacurile cibernetice în curs de desfășurare sau a unor noi vulnerabilități critice care afectează instituțiile UE. Conform RFC 2350⁴⁸ privind bunele practici ale CERT-UE, ca și surse de informații pentru detectarea acestor atacurilor și modele pentru declanșarea acestor alerte pot fi considerate: alerte primite de la alte entități de tip CERT sau organizații care au ca și scop monitorizarea și identificarea amenințărilor de tip cibernetic; informarea din surse deschise sau surse specializate; incidentele raportate de către instituțiile UE, agențiile europene sau organismele acesteia.

CERT-UE va extinde în următorii ani, treptat serviciile sale, pe baza cerințelor venite din partea beneficiarilor, ținând cont de competențele disponibile, resursele și parteneriatele pe care acesta le are.

⁴⁸CERT-EU RFC 2350, disponibil la <http://cert.europa.eu/static/RFC2350/RFC2350.pdf>, accesat la data de 02.05.2017.

Capabilități de apărare cibernetică ale NATO

Structura funcțională a capabilităților de apărare cibernetică al NATO este ilustrată în figura nr.1.

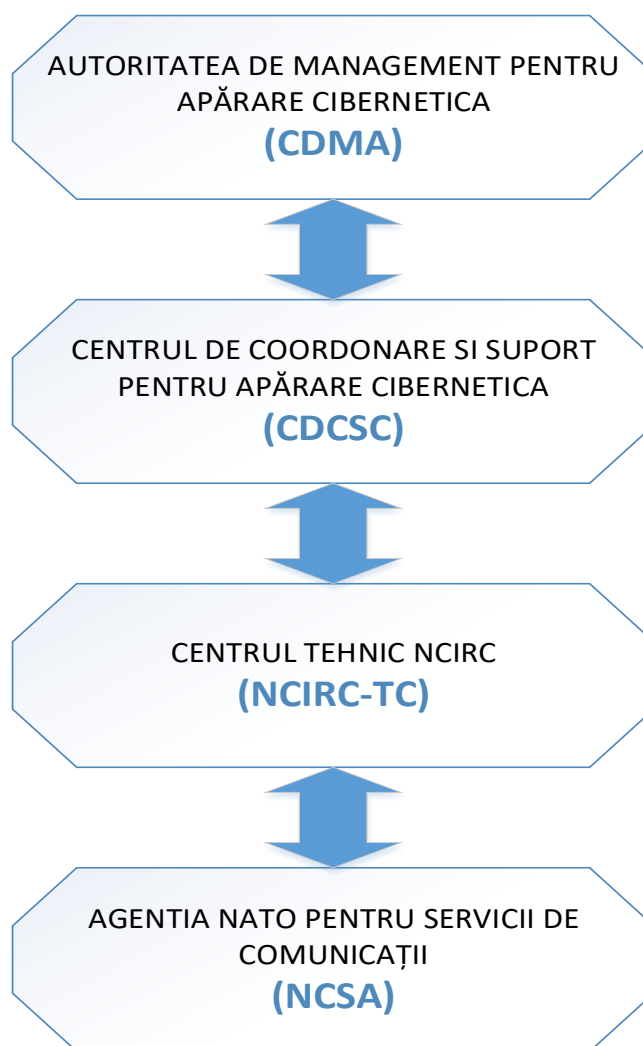

Figura nr.1: Structura funcțională pentru apărare cibernetică a NATO⁴⁹

⁴⁹Allied command operations comprehensive operations planning directive copd interim V1.0, disponibil online la <https://info.publicintelligence.net/NATO-COPD.pdf>, accesat la 29.04.2017.

Agencia de Comunicații și Informații NATO (*NATO Communications and Information Systems Services Agency – NCSA*)⁵⁰ este responsabilă cu protejarea sistemelor de comunicații, având patru sarcini principale: suportul ICT pentru operațiunile NATO; suportul ICT pentru exercițiile NATO; suportul ICT pentru Statele Majore NATO și asigurarea suportului pentru implementarea a noi sisteme și proiecte ICT la nivelul Alianței.

Centrul Tehnic NCIRC NATO (*Capabilitatea NATO pentru Răspuns la Incidente, NATO Computer Incident Response Capability - NCIRC*) este departamentul care are capacitățile tehnice și operaționale de intervenție și este responsabil pentru dezvoltarea, implementarea și menținerea serviciilor de apărare cibernetică ale Alianței. Suplimentar, NCIRC are responsabilitatea de a evalua securitatea rețelilor NATO, de a detecta și răspunde prin contramăsuri la orice atac cibernetic asupra unei infrastructuri NATO sau asociate acesteia; „*experții NCIRC au misiunea de a ajuta administratorii de sistem pentru a bloca atacurile informatice, limitarea deteriorării acestora și repararea erorilor de software, clasificate ca și vulnerabilități și care fac posibile aceste atacuri*”⁵¹.

Centrul de Coordonare și Suport pentru Apărare Cibernetică (*Cyber Defence Coordination and Support Centre –CDCSC*) este singura autoritate în ceea ce privește apărarea împotriva atacurilor cibernetice, fiind responsabilă de inițierea și coordonarea oricărui efort.

Autoritatea de Management pentru Apărare Cibernetică (*Cyber Defence Management Authority – CDMA*)⁵², are ca misiune exclusivă coordonarea apărării cibernetice în întreaga Alianță, acest organism fiind coordonat de către Consiliul Autorității de Management pentru Apărare Cibernetică care cuprinde liderii politici, militari, operaționali și tehnici din NATO cu responsabilități în domeniul apărării cibernetice.

Concluzii

Dominiul digital a devenit tot mai interconectat cu viața noastră de zi cu zi. Cetățeni, organisme guvernamentale și organizații private utilizează din ce în ce mai mult aplicațiile digitale pentru interacțiuni în mediul on-line, tranzacții electronice, pentru o colaborare mai eficientă, pentru comunicare și în scopuri de divertisment.

⁵⁰<https://www.ncia.nato.int/About/Pages/About-the-NCI-Agency.aspx>, accesat la 05.05.2017.

⁵¹*Transatlantic Policy Briefs, Coming to Terms with a New Treat: NATO and Cyber Security*, p 3, ianuarie 2013 disponibil online la http://www.cepolicy.org/sites/cepolicy.org/files/attachments/08_-_tpb_cyber_terlikowski_vyskoc11.pdf, accesat la 05.05.2017.

⁵²*173 DSCFC 09 E BIS - NATO AND CYBER DEFENCE*, disponibil online la <http://www.natopa.int/default.asp?SHORTCUT=1782>, accesat la 05.05.2017.

Securitatea cibernetică a devenit o chestiune de interes și importanță globală odată cu globalizarea atât a rețelelor de comunicații, infrastructurilor componente ale tehnologiei informației, cât și a sistemelor economice, politice și militare care folosesc din ce în ce mai mult sistemele cibernetică în automatizarea proceselor decizionale. Conștientizarea crescândă a seriozității amenințărilor din spațiul cibernetic a fost accentuată mai mult ca urmare a incidentelor care au avut loc.

Atenția acordată de UE și NATO securității cibernetică s-a materializat și în înființarea unor organisme cu rol în lupta contra criminalității informatice.

Dacă începând cu anii 1990 tema securității cibernetică la nivelul statelor Uniunii Europene a fost deja amplu dezbătută și tratată, doar de la începutul anilor 2000 termenii, conceptele și strategiile elaborate în zona academică de pe spațiul Statelor Unite ale Americii și Canadei au început să primească corespondente analoge, deși nu identice, în mediul academic dominant al UE. Nevoia unei înțelegeri comune asupra securității cibernetică este unul din obiectivele principale asumate de către ENISA, fapt dovedit de publicarea în decembrie 2015 a Raportului „Definiția Securității Cibernetică - Lacune și suprapuneri în domeniul standardizării” (*Definition of Cybersecurity – Gaps and overlaps in standardization*). În Februarie 2013, Comisia Europeană a adoptat „Strategia de Securitate Cibernetică a Uniunii Europene”, în scopul de a reduce și a preveni mai eficient criminalitatea informatică. De asemenea, această agenție contribuie la elaborarea politicii și legislației Uniunii privind securitatea rețelelor și a informațiilor.

Statele membre ale NATO rămân responsabile de protecția propriilor sisteme ICT și de păstrarea compatibilității acestora cu infrastructurile proprii ale NATO; cu toate acestea la nivelul Alianței au fost înființate o serie de structuri, compartimente și capacități având ca misiune atât apărarea cibernetică a propriilor infrastructuri sau suportul componentei de intelligence, susținerea îmbunătățirii schimbului de informații și de asistența reciprocă în prevenirea atenuarea și recuperarea infrastructurii ICT în urma unui atac cibernetic, dar și pentru facilitarea cooperării cu industria de apărare sau a educației și formării specialiștilor în domeniul cibernetic din propriile structuri sau din structurile de apărare ale țărilor NATO.

BIBLIOGRAFIE

Documente oficiale:

Comunicarea comună către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor, *Strategia de securitate*

cibernetică a Uniunii Europene: un spațiu cybernetic deschis, sigur și securizat, Bruxelles, 2013;

Pagini de Internet accesate:

https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/enisa_ro
<http://www.nato.int/docu/review/2011/11-september/Cyber-Threads/RO/index.htm>
<http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex:32004R0460>
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:293:0001:0002:EN:PDF>
<https://www.enisa.europa.eu/media/news-items/extension-ofenisa2019s-mandate-published-1>
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32002L0021>
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32009L0140>
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013SC0032&from=EN>
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0526&from=EN>
<http://www.enisa.europa.eu/about-enisa/activities>
<http://cert.europa.eu/static/RFC2350/RFC2350.pdf>
<https://info.publicintelligence.net/NATO-COPD.pdf>
<https://www.ncia.nato.int/About/Pages/About-the-NCI-Agency.aspx>
http://www.cepolicy.org/sites/cepolicy.org/files/attachments/08_-_tpb_cyber_terlikowski_vyskoc11.pdf
<http://www.nato.int/default.asp?SHORTCUT=1782>

MEDICINA MILITARĂ ȘI PROTECȚIA VIETII COMBATANȚILOR ÎN ACȚUNILE DE LUPTĂ

MILITARY MEDICINE AND COMBATANTS' LIFE PROTECTION IN WARFARE ACTIONS

Col. (r) prof. univ. dr. Viorel ORDEANU *
Col. (r) prof. univ. dr. Benoni ANDRONIC **

Rezumat: *Articolul este rezultatul unei cercetări științifice privitoare la evoluția mijloacelor de luptă convenționale și neconvenționale și este reliefat rolul medicinei militare în salvarea vieții combatanților în acțiunile de luptă.*

În cuprinsul articolului sunt evidențiate etapele evoluției tehnicii de luptă (armamentului), pierderile suferite în personal combatant în etapele de evoluție și modul cum au acționat structurile de medicină militară în salvarea vieții personalului militar.

Cuvinte-cheie: *scopul războiului; tipuri de arme; etape în evoluția tehnicii de luptă; serviciul sanitar și evoluția acestuia.*

Abstract: *The article is the result of scientific research on the evolution of conventional and nonconventional means of warfare and it also shows the role of military medicine in safeguarding of combatants' lives in military actions.*

The article emphasizes the evolution stages of combat technique (armament), losses in combatant personnel along the evolution and the way the structures of military medicine acted in safeguarding the lives of military personnel.

Keywords: *war aim; types of weapons; stages in the evolution of warfare technique; sanitary service and its evolution.*

Situația actuală la nivel mondial este “*volatilă*”, după cum spun sau scriu eufemistic mai toți comentatorii politici, obsedați să se exprime “*political correct*”. Realitatea este că trăim o epocă în care, deși toată lumea vorbește despre pace, avem în permanență războaie, declarate sau nu, terorism, criminalitate, “*război rece*”, război cibernetic, informațional, economic, religios, de eliberare națională și

* Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare, Doctor în medicină, Cercetător Științific gr.1, Profesor la Universitatea Titu Maiorescu, București, e-mail: ordeanu_viorel@yahoo.com

** Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, e-mail: benoneandronic@yahoo.com

altele. Toate la un loc alcătuind imaginea unui “razboi hibrid” mondial cu mai multe focare, unele dintre ele chiar în vecinătatea României.

Miza este o și mai “nouă ordine mondială” care să înlocuiască “noua ordine mondială” pe care o știm. Ca urmare, hegemonia multipolară a devenit bipolară în 1947, unipolară în 1990 și tinde spre o nouă multipolaritate. Țelul este, ca și în trecut, de a stăpâni cât mai mult din resursele planetei: în prezent sunt războaie pentru hidrocarburi, în viitorul apropiat am avut și vom avea războaie pentru apa potabilă, în viitorul mai îndepărtat probabil pentru resursele de pe alte planete s.a.m.d. A trecut pericolul “exportării revoluției” pe șenilele tancurilor, astăzi se “exportă democrația” pe aripile aeronavelor. Henry Kissinger, unul dintre strategii politicii mondiale, spunea în 2016 că “suntem surzi dacă nu auzim tobele războiului”.

Trebuie să conștientizăm că războaiele de orice fel duc, direct sau indirect, la victime umane: răniți, bolnavi și morți. Ele sunt declanșate de politicieni și sunt duse de militari, de victime (pierderile sanitare) se ocupă în principal medicii, iar logisticienii de aprovizionarea cu materiale sanitar-veterinare (asigurarea stocurilor) și asigurarea acestora în raioanele (locurile) de tratare (decontaminare), de transportul personalului contaminat la formațiunile medicale de tratament, precum și de transportul celor decedați la locurile de înhumare. Orice acțiune de luptă are o fază inițială în care militarii produc victime și o fază finală în care medicii încearcă să „repare” ce se mai poate. Rezultă clar că medicina militară nu este doar o componentă a logisticii, ci un factor hotărâtor în menținerea capacității de luptă a forței vii și în reducerea supramortalității nenesecare a combatanților.

Poate veți crede, aparent pe bună dreptate, că toate aceste “treburi politicești” nu ne interesează pe noi, nici ca militari, care sunt în afara politicii, nici ca medici, care fac doar politică sanitară. Dar în realitate politica partizană, a intereselor de grup, este doar una dintre fațete, cea mai criticabilă și mai criticată a politicii în sens larg și ar fi suficient să îl cităm doar pe umoristul Constantin Tănase. („Ai intrat în politică? Aoleu, în ce ziseși că intrai?!”)

Aristotel, primul savant care a clasificat lumea vie încă din secolul V î.Hr., a definit omul ca “zoon politikon”; asta nu înseamnă că ar fi un animal politicos, ci unul care face politică. De atunci a rămas cea mai scurtă și mai cuprinzătoare definiție a omului. Omul face, chiar fără să știe, politică individuală, familială, de grup, de comunitate, de specie, națională, internațională sau mondială, și noi facem “politică sanitară”.

La baza politicii este, sau ar trebui să fie, diplomația. Dar când mijloacele diplomatice nu mai sunt eficiente, intervine războiul. Clasicii militari și politici consideră că „războiul este o continuare a politicii cu alte mijloace”. Pentru agresor, scopul războiului este de a cuceri noi teritorii, populații și bogățiile lor,

prin înfrângerea adversarului. Aceasta se realizează prin nimicirea forțelor armate și/sau reducerea voinței de luptă a inamicului, dacă ea a existat. Războiul, declarat sau nu, este purtat de profesioniști, instruiți și antrenați pentru crime în masă, considerate ca fapte de vitejie. Altruismul celor care pleacă la luptă să își apere țara și neamul nu este caracteristic doar omului, ci poate fi observat la diferite ființe din natură. Chiar și la microorganisme, care atunci când formează o colectivitate (biofilmul), când apare un pericol vital, unele "se sinucid" pentru a asigura supraviețuirea celorlalte, deci a colectivității. Din punctul de vedere medical este unul din mecanismele de creștere a rezistenței microbiane la tratamentul antiinfecțios.

Uneltele folosite sunt diferitele tipuri de arme: clasice /convenționale (albe, de foc, explozive), neconvenționale (CBRN) și neletale (antipopulație, psihologice etc.). Din punct de vedere medical războiul este considerat ca o epidemie de politraumatisme, în care profilaxia revine în primul rând comandanților de la toate eșaloanele, iar terapia o face serviciul sanitar. Exemplele, inclusiv ale Armatei române, sunt cunoscute dar nu sunt suficient conștientizate. (exemplu Grivița 1877, Cadrilater 1913, Prunaru 1916, Oarba de Mureș 1944 etc.)

Evoluția armamentului este interesantă și este legată de istoria omului. Începe din preistorie cu diverse obiecte culese din natură, pe care le folosesc uneori și animalele, oamenii-maimuță în urmă cu milioane de ani foloseau și ei lemne, pietre, coarne, oase și focul. Apoi diferite specii de oameni primitivi care acum sute de mii de ani confecționau ciocane de piatră, sulite cu vârf de silex și instrumente de tăiat. Strămoșul nostru direct, *Homo sapiens sapiens*, a creat în urmă cu zeci de mii de ani, arcul cu săgeți, ca unealtă și armă, acesta fiind considerat primul dispozitiv mecanic inventat de om. Acum preistoria este de 10 ori mai veche decât se știa, inclusiv preistoria războiului și implicit a medicinei. Arheologii au găsit numeroase schelete de oameni preistorici cu leziuni traumatice cauzatoare de moarte dar și unele cicatrizate/vindecate, deci de la răniți îngrijiți conștient.

Dezvoltarea armamentului ofensiv (de lovire) a dus și la lupte între cete organizate de oameni, iar ca urmare a apărut și armamentul defensiv: scut, coif, platoșă etc. precum și a fortificațiilor militare și civile din neolitic (ex. în "Semiluna fertilă", Egiptul antic). Epoca bronzului a dus la perfecționarea armamentului (ex. Elada, cu toate neamurile care s-au succedat) la răspândirea sa și în consecință la folosirea lui în toată lumea antică. Apoi în epoca fierului armele au devenit mai ușoare și mai eficiente, au început marile cuceriri iar Europa a cunoscut prima unificare sub Imperiul Roman. Antichitatea a fost o epocă războinică, organizată politico-militar, susținută tehnologic și bazată pe reguli și cutume. Au apărut și specializările de bază ale armatei: infanteria ușoară și grea, cavaleria ușoară și grea, artileria cu mașini de război, geniul, logistica și serviciul

sanitar (ex. chirurgul Macaon). Toți comandanții eleni aveau și cunoștințe sanitare (ex. Ahile bandajând rana lui Hector). Existau soldați-chirurghi, care după luptă scoteau săgețile și îngrijeau răniții. Romanii aveau în plus și spital la fiecare castru (cazarma fortificată a legiunii), al cărui plan general s-a păstrat și în evul mediu.

Daco-romanii nu au păstrat decât bisericile, nu și termele sau spitalele. Păstrând „tradiția”, acțiunile revoluționare după 23 august 1944 au constat la sate în demolarea latrinelor publice construite de germani, apoi după revoluția din decembrie 1989 din distrugerea instalațiilor de irigații. Reforma sanitară a debutat cu desființarea de spitale, astfel că acum avem, conform obiceiului, mai multe biserici decât spitale, o condiție necesară, dar nu suficientă pentru creșterea calității vieții. De altfel statistica europeană arată că starea de sănătate a populației noastre nu este prea bună. Doar jumătate din gospodării au instalații sanitare funcționale. Avem cel mai mic debit de apă pe locuitor, cel mai mic consum de detergenți, săpun, pastă de dinți și periute de dinți, cea mai mică suprafață împădurită pe locuitor. Dar suntem campioni europeni la mortalitate infantilă, la tuberculoză, la parazitoze, la consumul de antibiotice și de alcool etc.

Evul Mediu a perfecționat în continuare armamentul ofensiv și defensiv, fortificațiile și tacticile de luptă, au apărut legile războiului cavaleresc. Se spune că ultimele manifestări de cavalerism ar fi fost până la începutul celui de Al Doilea Război Mondial. Au apărut armele de foc, ușoare, grele și explozive, inspirate de armamentul chinezilor. Eficiența armatelor s-a concretizat în constituirea Sfântului Imperiu Romano-German, a doua încercare de unificare a Europei.

Marii noștri Domnitori au învins în lupte și pentru că au modernizat armata: au înființat Arsenale, au dotat trupa cu arme de foc, au reorganizat forțele iar uneori au folosit și mijloace de luptă alternative, neconvenționale: tactica pământului pârjolit, otrăvirea fântânilor, lupta întregului popor, tragerea în țepă a dușmanilor etc.

Epoca modernă a fost marcată de Revoluția Franceză, în țara cu cea mai dezvoltată știință, tehnică și cultură. Napoleon Bonaparte a organizat Marea Armată (pentru care i-au trebuit, după cum spunea, trei lucruri: “bani, bani și bani”) formată din profesioniști și cetățeni francezi încorporați, care au dus primele războaie moderne, de la Madrid până la Moscova, fiind a treia încercare de unificare a Europei. Dacă la începutul campaniei fiecare batalion de infanterie-puşcași avea și o companie de arcași (pentru o cadență de tragere mai mare), aceasta a fost înlocuită cu o companie de grenadieri. Ghiuleaua de artilerie a fost înlocuită cu proiectile explozive de diferite tipuri, care au schimbat tacticile de luptă: lanțul de trăgători, șarja de cavalerie, utilizarea noilor arme etc. (exemplu războiul Crimeei, 1856).

Proporția și numărul de victime (răniți, bolnavi, naufragați, dispăruți, prizonieri și decedați) a crescut dramatic. Serviciul sanitar de campanie nu mai era

suficient. Acesta a fost completat de spitale-sanatorii-azile ca “*Dome des Invalides*” din Paris. Acestei perioade îi datorăm și marile progrese ale chirurgiei clasice: amputațiile, protezarea, asepsia, antisepsia și altele.

Perfecționarea în continuare a armelor de foc, bazată pe cunoștințele tehnice și științifice moderne, a dus la creșterea puterii de foc: cadența, bătaia, precizia și efectul la țintă. Aceste progrese au făcut ca războaiele să fie devastatoare pentru armatele beligerante. Serviciul sanitar a fost depășit de la început, ca forțe și mijloace, încât pentru rezolvarea acestei crize umanitare a fost nevoie de sprijinul populației locale. În războiul dintre austrieci și italieni, în bătălia de la Solferino (în 1860) au fost abandonați pe câmpul de luptă peste 40 000 de răniți și morți, din ambele armate. Ca urmare, elvețianul Henry Dunant (neutru), care a acordat ajutor umanitar împreună cu populația din zonă, a creat societatea de Cruce Roșie (1864), care să ajute răniții și bolnavii din ambele tabere, fiind protejată de statutul de neutralitate. Primul război în care Crucea Roșie a acționat de la început a fost războiul franco-prusac (1870) și apoi ruso-româno-turc din 1877-1878. Armata română a beneficiat de sprijinul serviciului sanitar înființat și condus de Gen. Prof. Dr. Carol Davila, care avea experiența războiului franco-prusac. Au existat și în București spitale ale Crucii Roșii, în care au lucrat voluntari români și străini din toată lumea: doamne nobile din Franța, medici din America etc.

Dar răniții turci au refuzat să fie îngrijiți sub semnul crucii, așa că a fost înființată filiala Semiluna Roșie. Ulterior au apărut și altele, așa că mesajul umanitar inițial a fost alterat. Doar armatele creștine păstrează în continuare semnul Crucii Roșii, însă el este doar indicativ și nu protectiv. S-a ajuns la situația paradoxală când uneori semnul Crucii Roșii era folosit abuziv iar unele armate au bombardat intenționat facilități medicale (ex. Iugoslavia, Afganistan, Irak, Siria etc.).

Armamentul a continuat să se dezvolte atât de mult, încât înainte de Primul Război Mondial se spunea că „*războiul nu ar mai fi posibil, deoarece distrugerile ar fi catastrofale*”. Parcă se aseamănă cu ce se spune astăzi despre viitorul război. Tehnologia ne-a mărit capacitatea de a ne face rău unul altuia. Marile Puteri de la începutul secolului trecut, încercând să depășească forța distructivă a inamicului, au creat arme noi: agenți toxici ca muniție pentru arme chimice și agenți bacteriologici pentru arme biologice. În acest fel încălcau prevederile Protocolului de la Haga din 1895 care interzicea folosirea de arme excesiv de distructive, care provoacă suferințe inutile (otrăvuri, proiectile de calibru mic, gloanțe explozive etc.) sau care acționează nediscriminatoriu între combatanți și necombatanți. Chimistii germani și francezi au fabricat primele arme chimice moderne: proiectile de artilerie și butelii încărcate cu gaze toxice, care au fost folosite întâi pe frontul de Vest, apoi pe frontul de Est, cu rezultate catastrofale asupra trupelor.

Se știe că încă din antichitate se foloseau “otrăvuri”, de fapt materiale toxice și/sau infecțioase, pentru îmbolnăvirea inamicului. În evul mediu, pandemia de ciumă din Europa a fost declanșată de contaminarea intenționată de către atacatorii tătari a cetății Kaffa din Crimeea. Dar în condițiile moderne, utilizarea în masă a gazelor toxice de luptă (zeci de mii de butelii și sute de mii de proiectile de artilerie) a dus la intoxicarea în masă a trupelor inamice, uneori și a trupelor proprii și a populației civile din zona acțiunilor de luptă. Iar progresele microbiologiei, pe care se bazează în bună parte medicina modernă (pentru diagnosticul, profilaxia și tratamentul bolilor infecțioase), au dus la folosirea culturilor bacteriene pentru îmbolnăvirea inamicului, a animalelor pentru armată și a șeptelului. Armele biologice cu agenți vii au dus la epidemii și epizootii, care uneori scapă de sub control. În Primul Război Mondial și România a suferit câteva atacuri biologice din partea Germaniei, care au contribuit la formarea opiniei publice antigermane.

Ca urmare a experienței tragice din Primul Război Mondial, noile arme chimice și bacteriologice au fost considerate ca nediscriminatorii și excesive și au fost interzise explicit prin Convenția de la Geneva din 1925. Dar eficiența lor era atât de atractivă pentru marile puteri, încât cercetările științifice și tehnice pentru arme de distrugere în masa (ANM sau ADM) au continuat atât pentru studii ofensive cât și defensive. A apărut și categoria de ADM neletale (?), utilizate de autorități contra populației proprii, pentru autoapărare dar și ca substanțe toxice de luptă (STL) deoarece forța vie capturată poate fi utilă agresorului, în timpul sau după război. În Primul Război Mondial unii prizonieri erau folosiți ca hamali pe front, iar în Al Doilea Război Mondial unii prizonieri erau încorporați în armata inamicului (de exemplu germani au încorporat ucraineni, rușii au încorporat români etc.).

Încă din Primul Război Mondial a început dotarea militarilor cu mijloace de protecție: masca anti-gaz, pelerina de protecție, apoi costum de protecție NBC/CBRN, pachetul antichimic individual, trusa de supraviețuire, adăposturi fixe și mobile cu sistem de filtro-ventilație etc. În Armata română s-au înființat: Serviciul antigaz (1921), revista Antigaz (actuala Apărarea CBRN) și Centrul de Instrucție al Apărării Contra Gazelor (1931) din care a derivat și Centrul de Cercetare Științifică pentru Apărare CBRN și Ecologie și abia ulterior, în 1968 Centrul de Cercetări Științifice Medico-Militare care are ca sarcină principală studiul protecției medicale CBRN.

În Al Doilea Război Mondial armele de distrugere în masă au fost folosite doar limitat, din diferite motive; italienii au folosit arme chimice în Africa de Est și japonezii arme biologice în China. Dar a apărut și o a treia categorie: armele nucleare. SUA a bombardat Japonia cu două bombe atomice în 1945, așa că acum se vorbește de arme ABC (atomice, biologice și chimice) redenumite apoi NBC (nucleare, biologice și chimice). Menționăm că aceste tipuri de arme erau deja

interzise prin convențiile internaționale din 1895 și 1925, dar cum spunea poetul Gr. Alexandrescu *“Vrem egalitate, dar nu pentru căței”*.

Armele biologice au fost interzise explicit prin Convenția privind armele biologice și cu toxine, Geneva 1972, care a fost semnată și ratificată de peste 170 de țări, dar nu de toate. România a aderat abia în 1979, având anumite motive specifice create de vecinătatea agresivă a URSS. Menționăm că România nu a fabricat și nu a folosit niciodată arme biologice, iar cercetările au fost strict defensive. În prezent mai există cca 20 de țări care nu recunosc această Convenție.

Armele chimice au fost interzise prin Convenția de la Geneva din 1993, la care România a aderat în același an. Dar **armele nucleare** rămân legale, pentru cei care le posedă, și tot ce se poate face este să nu *“prolifereze”* adică să nu le dobândească și alte țări din afara Consiliului de securitate al ONU: SUA, Rusia, Marea Britanie, Franța și China. Dar deja există și în alte țări (India, Pakistan, Israel, Africa de Sud), alte țări încearcă să le obțină (Coreea de Nord, Iran) ori au capacitatea tehnico-științifică de a le fabrica dacă este cazul (raportul FBI publicat pe Internet menționează 31 de țări, între care și România). Menționăm inițiativa guvernului Africii de Sud care a renunțat și a distrus armele nucleare și tehnologia de obținere, fiind prima și deocamdată singura țară care a făcut acest pas, dar nu din umanitate, ci din teama că vor încăpea pe mâinile *„revoluționarilor”*.

Ca urmare a activităților nucleare pașnice rezultă energie electrică, izotopi pentru industrie și medicină, dar și combustibil nuclear pentru arme atomice și deșeuri radioactive. Acestea pot fi utilizate pentru *“bombe murdare”* care să contamineze teritoriul inamic pentru ani, decenii sau secole, așa că a apărut și categoria de **ADM radiologice**. Deci astăzi discutăm despre ADM CBRN, ca arme neconvenționale, spre deosebire de armele clasice, convenționale. De fapt gruparea acestor arme neconvenționale în aceeași categorie este forțată, deoarece nimic nu le apropie, decât efectul distructiv de masă. Fabricarea, întrebuințarea și efectele nu se aseamănă, iar efectele medicale sunt radical diferite, cerând contramăsuri medicale specifice pentru fiecare.

Concluzii

În acțiunile de luptă medicina militară este chemată să adopte contramăsuri medicale împotriva efectelor atacului cu arme de distrugere în masă asupra unei forțe operaționale. Acțiunile formațiunilor specializate și ale medicilor militari necesită o cantitate însemnată de forțe și mijloace și o acțiune oportună și adecvată a forțelor logistice, pentru prevenirea îmbolnăvirilor și tratarea personalului militar și a populației civile (contaminați, răniți, bolnavi) din zona atacului.

Noi apreciem că pentru exercitarea acțiunilor de protecție medicală (sprijin medical) se impune cunoașterea de către toți militari a urmărilor efectelor ce le pot avea întrebuințarea armelor menționate și, mai ales, constituirea încă din timp de

pace a stocurilor de materiale sanitar-farmaceutice necesare decontaminării personalului și tratării acestuia, precum și decontaminării echipamentelor militare. În același timp noi considerăm că se impune pregătirea personalului militar, și nu numai, în ceea ce privește modul de acțiune al acestora în caz de utilizare a armelor de distrugere în masă.

BIBLIOGRAFIE

- Biological and Chemical Terrorism: Strategic Plan for Preparedness and Response. Recommendations of the CDC Strategic Planning Workgroup, Centers for Disease Control and Prevention, MMWR 2000; 49 (No. RR-4);
- ORDEANU V., ANDRONIC B. *Sprejiniul logistic pentru contramăsuri medicale împotriva atacului biologic sau bioterorist*, Revista de Științe Militare nr. 4/2016, București;
- ORDEANU V. *Medicina militară și protecția medicală împotriva armelor de distrugere în masă*, conferință la Prima Sesiune de comunicări științifice a Asociației studenților în medicină militară. IMM/SUUMC/INMAS, București, 5-6 mai 2017.

RISCURI ȘI AMENINȚĂRI NECONVENȚIONALE ÎN MEDIUL DE OPERAȚIONAL

UNCONVENTIONAL RISKS AND THREATS IN THE OPERATIONAL ENVIRONMENT

Col. (r) prof. univ. dr. Ion MITULEȚU*

Rezumat: Riscurile și amenințările neconvenționale au la bază armele și dispozitivele CBRN, terorismul CBRN, emisiile de materiale toxice industriale și agenții neletalți cu impact asupra personalului, echipamentelor de luptă, infrastructurii și mediului ambiant.

Contracararea, limitarea și ameliorarea riscurilor și amenințărilor neconvenționale vizează existența unor capacități de apărare CBRN care să asigure prevenirea, protecția și managementul consecințelor CBRN în mediul operațional.

Cuvinte-cheie: arme, dispozitive și agenți CBRN; terorismul CBRN; capacități de apărare CBRN; prevenirea CBRN; protecția CBRN; managementul consecințelor CBRN; structuri CBRN credibile, flexibile și performante.

Abstract: Unconventional risks and threats are based on CBRN weapons and devices, CBRN terrorism, emissions of industrial toxic materials and non-lethal agents with an impact upon personnel, combat equipment, infrastructure and the surrounding environment.

Countering, limiting, and reducing unconventional risks and threats are only possible in the presence of CBRN defense capability that might assure prevention, protection, and management of CBRN consequences in the operational environment.

Keywords: CBRN weapons, devices and agents; CBRN terrorism; CBRN defense capabilities; CBRN prevention; CBRN protection; management of CBRN consequences; credible, flexible and highly-performing CBRN structures

În prezent mediul operațional devine tot mai complex, fluid și ambiguu, fiind marcat de instabilitate, insecuritate și conflictualitate, ca urmare a existenței unei multitudini de riscuri și amenințări, vulnerabilități, contradicții și actori care-și dispută interesele strategice, având implicații deosebit de grave la adresa securității statelor.

În categoria riscurilor și amenințărilor care pot afecta grav securitatea națională, regională și globală intră cele de natură convențională, neconvențională, asimetrică, informațională, psihologică, cibernetică și mediatică, ale căror efecte de

* Membru titular al Academiei de Științe ale Securității Naționale, e-mail: mituletuion@yahoo.com

descurajare, amenințare, influențare și șantaj sunt generatoare de crize și conflicte potențiale în mediul operațional.

Combinarea acestor tipuri de riscuri și amenințări potențiale existente în mediul operațional a generat conceptul de “provocări de tip hibrid”, fapt ce produce schimbări majore în modul de abordare a războiului clasic și luptei armate.

În acest context, apreciem că se impune o nouă abordare a concepției de apărare, bazată pe evaluarea riscurilor și amenințărilor potențiale la adresa intereselor strategice naționale și regionale din care să rezulte tipologia instrumentelor de putere, mecanismelor și capabilităților militare necesare pentru prevenirea și contracararea efectelor probabile ale acestora.

În acest sens, planificarea operațională și formularea opțiunilor militare de răspuns trebuie să se bazeze pe concluziile rezultate din evaluarea multidimensională a riscurilor și amenințărilor potențiale, inclusiv teroriste,⁵³ la adresa securității naționale sau regionale pentru a exista proporționalitate între efectele probabile ale acestora și reacția imediată și credibilă a instrumentelor de putere și structurilor interinstituționale angajate în soluționarea problemelor.

Acesta este motivul pentru care considerăm necesară abordarea cuprinzătoare a procesului de planificare pe baza evaluării riscurilor și amenințărilor probabile, care să genereze scenarii, ipoteze, planuri de contingență și de apărare realiste, care la rândul lor să asigure realizarea și proiectarea capabilităților necesare gestionării situației strategice potențiale.

Din categoria provocărilor cu impact asupra securității naționale și regionale fac parte și riscurile și amenințările neconvenționale care induc vulnerabilități în mediul operațional prin modalitățile complexe de acțiune ale unor actori statali sau non-statali pentru descurajarea, amenințarea, influențarea și șantajarea potențialilor adversari în promovarea intereselor politice, diplomatice, economice și militare.

În acest sens, riscurile și amenințările neconvenționale au ca arie de manifestare armele, vectorii purtători și dispozitivele CBRN, terorismul CBRN, emisiile de materiale toxice industriale și agenții neletali cu impact asupra personalului, echipamentelor de luptă, sistemelor de comunicații și informatică, infrastructurii și mediului ambiant.

Privind *armele CBRN*, acestea includ armele nucleare și radiologice, armele și agenții clasici biologici sau chimici de luptă, vectorii de transport la țintă a acestora, noile arme și agenți ce provin din spectrul biochimic, substanțele și dispozitivele CBRN.

⁵³Florian Tucă, Eugen Siteanu, *Terorismul - amenințare globală majoră în secolul XXI*, Revista de Științe Militare 2/2016, p. 50.

În mediul actual de securitate, amenințarea generată de proliferarea armelor de distrugere în masă de natură chimică, biologică, radiologică și nucleară și a vectorilor purtători, constituie un permanent pericol la adresa securității statelor și un factor destabilizator la nivel regional și global⁵⁴.

Dezvoltarea și diversificarea armelor CBRN, utilizarea acestora ca mijloace de descurajare, amenințare, influențare și șantaj sau de promovare a intereselor de securitate, transformă actorii statali și non-statali care le dețin în vectori de putere la nivel regional, existând riscul producerii unor incidente CBRN în mediul operațional⁵⁵.

În acest sens, domeniul CBRN a cunoscut o dezvoltare și escaladare permanentă, au fost încorporate noi tehnologii de îmbunătățire a posibilităților vectorilor purtători de transport la țintă, existând tendința de deținere a unor tipuri de arme CBRN de către tot mai mulți actori statali și non-statali care aspiră la statutul de putere regională sau globală.

Astfel, se constată tendința unor actori cu vocație în acest domeniu să achiziționeze unele tipuri de arme CBRN, iar posesia acestora să le ofere posibilitatea descurajării, amenințării, șantajării și în funcție de interesele strategice, a întrebuițării mijloacelor CBRN împotriva adversarului potențial pentru îndeplinirea unor scopuri politice, ideologice și militare.

Totodată, se constată interesul manifestat de unii actori statali și non-statali de a achiziționa, dezvolta și diversifica unele tipuri de arme și dispozitive CBRN, a mijloacelor de transport la țintă a acestora, de intensificare a traficului ilicit de materiale și substanțe periculoase de natură chimică, biologică și radiologică, fapt ce amplifică fenomenul proliferării și generează un pericol permanent asupra securității statelor⁵⁶.

În acțiunile asimetrice de tip insurgentă, gherilă, terorism sau criminalitate organizată există posibilitatea utilizării *dispozitivelor explozive improvizate (IED)* încărcate cu agenți chimici de către actorii non-statali (elemente teroriste, insurgenți, grupări ostile) împotriva adversarului. Întrebuițarea IED CBRN vizează crearea dezordinii în zonele de acțiune ale forțelor contra-insurgente, contra-gherilă sau a celor destinate luptei împotriva terorismului și nu realizarea unor distrugerii în masă, datorită efectelor limitate ale acestor mijloace improvizate. De regulă, țintele prioritare ale IED CBRN sunt populația civilă care sprijină acțiunile structurilor contra-insurgente și forțele militare neprotejate.

Întrebuițarea dispozitivelor explozive improvizate încărcate cu diferite tipuri de substanțe sau materiale periculoase (industriale sau de luptă) generează

⁵⁴ Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, București, 2015, p.15.

⁵⁵ Strategia Militară a României (proiect), București, 2015, p.12.

⁵⁶ Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, București, 2015, p.15.

zone contaminate pe suprafețe medii care pot afecta populația și forța militară din raioanele de dispunere, în funcție de durata persistenței agentului chimic.

Terorismul CBRN include actorii non-statali, structurile, grupurile și elementele emergente, ostile, care dețin și utilizează unele tipuri de arme și substanțe CBRN cu mijloace neconvenționale (artizanale) sau dispozitive explozive improvizate încărcate cu agenți CBRN.

Terorismul CBRN este apanajul actorilor non-statali care acționează fără a respecta reglementările internaționale în domeniu, adică nerestricționat, în scopul compensării superiorității adversarului prin amenințare, șantaj, contaminarea unor obiective vitale, afectarea stării de sănătate a populației vizate, crearea panicii și influențarea modului de reacție a structurilor specializate.

Biotororismul constituie o gravă amenințare la adresa securității statelor deoarece vizează întrebuințarea unor tipuri de agenți letali asupra populației neprotejată, surselor de apă potabilă, locurilor aglomerate, spațiilor închise pentru a produce panică, pierderi și a întârzia reacția structurilor de intervenție.

Emisiile neintenționate sau intenționate de *materiale toxice industriale* existente în facilitățile economice (întreprinderi, depozite, rezervoare, laboratoare medicale, reactoare nucleare) în mediul ambiant pot genera efecte dezastruoase asupra populației, infrastructurii, ecosistemelor și forței care acționează în zona respectivă.

Emisiile de materiale toxice industriale generează accidente chimice, biologice și radiologice cu impact asupra mediului ambiant și cuprind zonele letale, de intoxicare și de risc care afectează personalul neprotejat.

Armele neletale care au la bază diferite tipuri de agenți chimici și radiații ionizante sunt utilizate pentru a provoca rănirea sau diminuarea capacității de luptă a personalului, afectarea echipamentelor de luptă și a sistemelor de comunicații și informatică.

Având în vedere diversitatea riscurilor și amenințărilor neconvenționale în mediul operațional, apreciem faptul că, acestea se pot manifesta în toată gama acțiunilor militare.

În acest context, în cadrul fiecărui tip de conflict sau operație militară pot exista situații critice generate de pierderea inițiativei sau a superiorității, ori de neîndeplinire a obiectivelor planificate și atunci, în scopul evitării înfrângerii sau chiar ca un act de răzbunare, adversarul potențial poate utiliza unele arme, dispozitive sau agenți CBRN asupra forțelor proprii.

Dacă abordăm *conflictul convențional înalt tehnologizat și ultra-rapid*, în cadrul căruia există o evidentă disimetrie (disproporționalitate) între forțele proprii și adversar, acesta din urmă poate recurge la întrebuințarea armelor CBRN în

situația în care nu-și poate îndeplini obiectivele cu alte tipuri de mijloace pentru a afecta, dezorganiza și întârzia acțiunile oponentului.

De aceea, considerăm că utilizarea armelor, dispozitivelor și agenților CBRN în operațiile militare convenționale, în momentele critice ale acțiunilor, compensează superioritatea informațională și decizională a adversarului care dispune de echipamente de luptă și sisteme înalt tehnologizate.

În *operațiile asimetrice* prevalează utilizarea mijloacelor artisanale CBRN sau a dispozitivelor explozive improvizate încărcate cu agenți chimici de către structurile insurgente, de gherilă sau teroriste în scopul hărțuirii forțelor proprii, inducerii sentimentului de nesiguranță, a stării de panică și la final, a compromiterii misiunilor acestora.

Întrebuițarea mijloacelor CBRN artisanale sau improvizate în zona de acțiune afectează grav personalul militar și civil neprotejat.

În cadrul *conflictelor de tip hibrid* poate fi utilizată o gamă largă de mijloace, dispozitive și agenți CBRN în funcție de fizionomia acțiunilor, tipul actorilor participanți, particularitățile zonei de operații și scopurile care sunt vizate.

Dacă acțiunile sunt preponderent asimetrice și se desfășoară prin terți (insurgenți, interpuși, separatiști, mercenari) care au în sprijin un actor statal sponsor, există posibilitatea întrebuițării de către aceștia a armelor și dispozitivelor CBRN artisanale sau a producerii unor accidente chimice la facilitățile economice din zona de acțiune care prelucrează sau depozitează substanțe toxice industriale.

Dacă acțiunile escaladează și componenta convențională a conflictului devine dominantă, confruntarea desfășurându-se între actori statali, există posibilitatea amenințării sau întrebuițării armelor CBRN de către adversarul potențial, în funcție de doctrină și intențiile acestuia.

În acest sens, apreciem că se impune dezvoltarea studiilor de specialitate cu privire la posibilitatea utilizării armelor, dispozitivelor și agenților CBRN în conflictul hibrid, de către adversarul potențial, în funcție de scopurile vizate, care pot include dezorganizarea sistemului de comandă și control, paralizarea sistemului informațional, diminuarea capacității de luptă a forțelor proprii, afectarea mediului ambiant, generarea unor crize ecologice și influențarea comportamentului populației.

Din problematica analizată, rezultă necesitatea evaluării permanente a riscurilor și amenințărilor neconvenționale existente în zona de interes strategic pentru elaborarea și materializarea opțiunilor militare de răspuns destinate contracarării, limitării și înlăturării efectelor potențiale ale acestora.

Opțiuni militare de răspuns

În opinia noastră, opțiunile militare de răspuns la modul de manifestare a riscurilor și amenințărilor neconvenționale în mediul operațional trebuie să integreze capacități de apărare CBRN care să asigure: comanda și controlul în condiții/medii CBRN; prevenirea CBRN; protecția CBRN; recuperarea (managementul consecințelor) CBRN.

Comanda și controlul acțiunilor desfășurate în condiții/medii CBRN integrează sisteme, subsisteme, personal, echipamente și proceduri specifice destinate monitorizării și gestionării riscurilor și amenințărilor neconvenționale.

În acest sens, apreciem ca fiind foarte important subsistemul de informații care asigură culegerea și transmiterea datelor și informațiilor despre potențialul CBRN al adversarului către decidenți în vederea prelucrării acestora și diseminării rezultatelor către beneficiari. Astfel, pe baza produselor de informații primite de componenta acțională, sunt angajate sistemele întrunite de arme pentru lovirea și diminuarea potențialului CBRN existent în zona de operații a adversarului. Aceste acțiuni vizează asigurarea controlului efectelor armelor, dispozitivelor și agenților CBRN de către forțe proprii pe timpul desfășurării conflictului.

Prevenirea CBRN cuprinde capacitățile de detectare, identificare și monitorizare CBRN, precum și de managementul informațiilor CBRN.

Eficiența prevenirii CBRN presupune integrarea, corelarea și interconectarea capacităților de detecție și management în cadrul sistemului de avertizare și raportare CBRN care se organizează și funcționează la nivel strategic, operativ și tactic.

În acest context, sistemul de avertizare și raportare CBRN trebuie să dispună de personal specializat, echipamente de comunicații și informatică, software specializat/dedicat, proceduri de analiză și prognoză CBRN care să asigure: detecția, identificarea și monitorizarea atacurilor/incidentelor CBRN; colectarea, evaluarea și diseminarea oportună a informațiilor CBRN privind prognozarea zonelor de pericol generate de atacul/incidentul CBRN și avertizarea forțelor.

La modul general, sistemul de avertizare și raportare CBRN⁵⁷ este compus din surse de informare CBRN (umane și tehnice), centre (subcentre) de analiză și prognoză CBRN, echipamente de comunicații și informatică și proceduri specifice, integrate și intercorelate pentru a asigura desfășurarea în timp real a ciclului informațional în vederea avertizării oportune și angajării eficiente a forțelor proprii pentru limitarea și înlăturarea efectelor atacului/incidentului CBRN.

Protecția CBRN constituie suportul material care asigură îndeplinirea misiunilor de către forțele proprii în medii RBC, în condiții de siguranță.

⁵⁷ FT-8, Manualul apărării CBRN în operații, București, 2011, p.141-142.

În acest sens, protecția CBRN cuprinde: protecția individuală; protecția colectivă; protecția echipamentelor și materialelor⁵⁸.

Aceste componente integrează personal, sisteme, echipamente, facilități și proceduri destinate supraviețuirii forțelor, continuării misiunilor și asigurării condițiilor necesare pentru scăderea nivelului de protecție individuală și odihna/recuperarea personalului, în condiții/medii CBRN.

Eficiența protecției CBRN este dată de caracteristicile și performanțele sistemelor, echipamentelor și materialelor de specialitate care asigură menținerea capacității operaționale a forțelor și desfășurarea cu succes a misiunilor în condiții/medii CBRN.

Recuperarea (managementul consecințelor) CBRN constituie procesul prin care sunt luate măsurile și angajate capacitățile de apărare CBRN în scopul limitării, înlăturării sau ameliorării efectelor contaminării RBC a forțelor proprii, infrastructurii și mediului ambiant.

În acest sens, măsurile de management a consecințelor CBRN vizează gestionarea pericolului CBRN și sprijinul medical.

Angajarea forțelor de apărare CBRN presupune reacția oportună pentru descoperirea și determinarea contaminării RBC, stabilirea rutelor ocolitoare zonelor contaminate, prelevarea și analiza probelor în laborator, decontaminarea RBC, decontaminarea suportului logistic, decontaminarea medicală și managementul deșeurilor.⁵⁹

Sprijinul medical presupune existența specialiștilor în cunoașterea situației medicale și diagnosticarea medicală a personalului contaminat pentru a furniza decidenților informații pertinente pentru avertizarea forțelor din zonele de pericol CBRN. De asemenea, structurile medicale trebuie să dispună de sisteme și echipamente de protecție individuală și colectivă adecvate supraviețuirii personalului care a acționat în medii CBRN⁶⁰.

Contramăsurile medicale integrate conceptului de management al victimelor în medii CBRN cuprind un ansamblu de activități și acțiuni destinate reducerii efectelor agenților RBC asupra personalului expus contaminării sau în pericol de a fi expus. Totodată, contramăsurile medicale contribuie la menținerea capacității operaționale a forței prin acțiuni preventive și sprijin de specialitate (tratamente preventive, evacuare, post-tratamente)⁶¹.

⁵⁸ Ibidem, p.152.

⁵⁹ Viorel Ordeanu, Benoni Andronic, *Sprijinul logistic pentru contramăsuri medicale împotriva atacului biologic sau contraterorist*, Revista de științe militare, nr. 4/2016, București, p.114.

⁶⁰ Ibidem, p.205.

⁶¹ Ibidem, p.205.

Din problemele prezentate, apreciem faptul că, arhitectura opțiunilor de răspuns pentru gestionarea riscurilor și amenințărilor neconvenționale trebuie să dispună de capacități specializate care să asigure prevenirea și contracararea efectelor atacurilor/incidentelor CBRN în tot spectrul acțiunilor militare.

Concluzii

Abordarea cuprinzătoare a riscurilor și amenințărilor neconvenționale în mediul operațional presupune evaluarea permanentă a caracteristicilor acestora, evidențierea tendințelor de evoluție și a modului de manifestare în tot spectrul acțiunilor militare.

Totodată, apreciem că trebuie dezvoltate proceduri care să cuprindă opțiunile de răspuns în vederea prevenirii și contracarării efectelor potențiale ale riscurilor și amenințărilor neconvenționale în zona de interes strategic.

De aceea, considerăm faptul că, planurile de acțiune de la toate eșaloanele trebuie să se bazeze pe evaluarea ansamblului riscurilor și amenințărilor potențiale ce se pot manifesta în mediul operațional pentru a determina fizionomia operațiilor militare, vulnerabilitățile și tipologia capacităților care necesită a fi angajate.

Opinia noastră converge către necesitatea abordării cu profesionalism a riscurilor și amenințărilor neconvenționale cu potențial de manifestare în zona de interes strategic pentru a identifica soluțiile eficiente de prevenire și contracarare a efectelor acestora în toată gama acțiunilor militare.

BIBLIOGRAFIE

Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019, București, 2015.

Doctrina Armatei României, București, 2012.

SMG-3, Manualul de planificare a operațiilor, București, 2016.

Strategia Militară a României (proiect), București, 2015.

FT-8, Manualul apărării CBRN în operații, București, 2011.

ROLUL STUDIILOR UNIVERSITARE DE DOCTORAT ÎN DEZVOLTAREA PERSONALĂ ȘI PROFESIONALĂ

THE ROLE OF PhD STUDIES IN THE PERSONAL AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Drd. Romeo-Ionuț MÎNICAN*

Rezumat: Educația joacă un rol important în viața noastră de zi cu zi. Cunoașterea este dobândită prin educație. Educația contribuie la dezvoltarea noastră personală; astfel putem dezvolta relații sociale cu oamenii din jurul nostru, din diverse domenii de activitate. Doctoratul este forma superioară de pregătire ce acordă o stimă de sine și un prestigiu aparte în ierarhia socială a unui stat și oferă posibilitatea accederii în sferele înalte ale societății, pentru a obține funcții de conducere în domenii importante.

Acest articol evidențiază câteva beneficii ale studiilor universitare de doctorat pentru dezvoltarea personală și profesională.

Cuvinte-cheie: studii; educație; cunoaștere; dezvoltare personală; dezvoltare profesională; doctorat.

Abstract: Education plays an important role in our everyday life. Knowledge is acquired through education. Education contributes to our personal development; thus, we can develop social relationships with people around us, in various fields. The Ph.D. program of instruction is a higher form of training which grants the one following it self-esteem and prestige in the social hierarchy of a state and gives him/her the possibility to reach the higher spheres of society and to obtain top leadership positions in important areas.

The present article highlights some of the benefits brought by PhD studies to one's personal and professional development.

Keywords: studies; education; knowledge; personal development; professional development; PhD.

„Natura ne aseamănă. Educația ne deosebește”⁶².

Confucius

Sistemul educațional constituie unul dintre pilonii de bază ai unui stat, fără de care acesta nu poate să își îndeplinească funcțiile și rolurile sale pentru cetățenii

* Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, e-mail: romeoionutm@gmail.com

⁶² <http://www.citatepedia.ro/index.php?id=4271>, accesat la 12 februarie 2017.

săi. Fără acest sistem fundamental în existența sa, statul este supus haosului, fiindcă cine nu investește în educație este sortit pieirii.

În România, învățământul constituie prioritate națională⁶³.

Studiile universitare de doctorat reprezintă al treilea ciclu de studii universitare, care permit dobândirea unei calificări de nivelul 8 din Cadrul European al Calificărilor (CEC) și din Cadrul Național al Calificărilor. Cunoștințele dobândite prin parcurgerea acestui nivel sunt cele mai avansate dintr-un domeniu de muncă sau de studiu și sunt cunoștințe aflate la granița dintre diferite domenii.

În România, Cadrul Național al Calificărilor stabilește 8 niveluri de calificare, care pot fi dobândite prin sistemul formal de educație și formare profesională și prin recunoașterea rezultatelor învățării dobândite prin învățare în contexte nonformale și informale, din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții⁶⁴.

Cadrul european al calificărilor este privit ca o soluție la cerințele venite din partea statelor membre, a partenerilor sociali și a altor părți interesate cu privire la o referință comună care să crească transparența calificărilor. De asemenea, constituie „un cadru european de referință care definește corespondențe între sistemele naționale de calificări și are rolul unui instrument de traducere care face calificările mai transparente și mai ușor de înțeles în țări și sisteme diferite din Europa”⁶⁵.

Obiective principale ale CEC sunt: promovarea mobilității cetățenilor și facilitarea învățării de-a lungul vieții⁶⁶.

Programele de studii universitare de doctorat se organizează și se desfășoară în cadrul școlii doctorale; finalizarea acestor studii se realizează prin elaborarea și susținerea publică a tezei de doctorat. Studiile universitare de doctorat constituie ciclul de studii universitare a căror finalitate constă în dezvoltarea resursei umane competente în realizarea cercetării științifice, capabile de inserție pe piața muncii înalt calificate; constau în formarea prin cercetare pentru cercetare-dezvoltare și inovare; se finalizează după susținerea tezei de doctorat, prin acordarea titlului de doctor.

Teza de doctorat este o lucrare științifică originală elaborată de către un student-doctorand în cadrul studiilor universitare de doctorat, condiție legală pentru obținerea titlului de doctor.

⁶³ *Legea educației naționale. Legea nr. 1/2011*, art. 2, pct. (7), http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_educatiei_nationale_lege_1_2011.php, accesat la 5 februarie 2017.

⁶⁴ Art. 1, pct. (2) din *Hotărârea nr. 918/2013 privind aprobarea Cadrului Național al Calificărilor*, <http://lege5.ro/Gratuit/gm3tqmbxhe/hotararea-nr-918-2013-privind-aprobarea-cadrului-national-al-calificărilor>, accesat la 11 februarie 2017.

⁶⁵ *Explicarea Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții*, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, Belgia, 2009, p. 5, pe https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/broch_ro.pdf, accesat la 11 februarie 2017.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 5.

Pentru a obține un rezultat valoros, de calitate și unic în demersul științific propus, în procesul de elaborare a tezei de doctorat, studentul-doctorand trebuie să pună accentul pe originalitatea lucrării științifice. Problema cea mare în ziua de astăzi este reprezentată de lipsa de originalitate a tezelor de doctorat.

Prin originalitate se înțelege însușirea de a fi original: despre idei, teorii, opere – care este propriu unei persoane sau unui autor; neimitat după altcineva; personal, nou, inedit; despre artiști, scriitori, oameni de știință – care creează ceva nou, personal, fără a folosi un model făcut de altul⁶⁷.

Pentru a elabora și a deține o teză de doctorat, și implicit titlul științific de doctor, este imperios necesar ca la finalul demersului științific aceasta să nu reprezinte un plagiat. O lucrare care are un grad ridicat de originalitate aduce prin ea însăși o notă de autenticitate, o valoare reală, de necontestat. Originalitatea și nota de autenticitate sunt redată, în cadrul textului tezei de doctorat, de amprenta personală cognitivă a elaboratorului.

În consecință, prin crearea unor teze de doctorat originale, unice, se poate contribui semnificativ la îmbunătățirea sistemului național de educație, respectând standardele de calitate și etică profesională, aducând totodată o plusvaloare domeniului academic.

Ce este sau ce înseamnă „dezvoltarea personală”?

Termenul „a dezvolta” are mai multe înțelesuri: despre materie, fenomene – a trece prin diferite faze progresive, spre o treaptă superioară; a evolua, a se transforma; a evolua crescând treptat; despre oameni – a evolua treptat (în ceea ce privește intelectul)⁶⁸.

Așadar, interpretarea cu o acuratețe sporită strict la ființele umane poate fi următoarea: dezvoltarea personală face referire la evoluția cognitivă treptată prin diferite faze progresive a propriului intelect uman individual. Pe plan național, această evoluție se realizează prin accederea la diferite etape de învățare (învățământul preuniversitar și învățământul superior) și finalizarea acestora prin examenele de finalizare a studiilor, ce denotă asimilarea de noi cunoștințe, deprinderea de noi abilități și competențe.

Roadele învățării implică ceea ce se cunoaște, ce se înțelege și ce poate face persoana care învață la finalul procesului de învățare.

Dezvoltarea personală continuă presupune accederea la toate formele de învățământ, finalizarea lor și punerea în practică a competențelor dobândite în urma finalizării fiecărei forme de pregătire educațională. Utilizarea cunoștințelor, a abilităților și a competențelor dobândite se realizează în câmpul muncii, unde teoria

⁶⁷ <https://dexonline.ro/definitie/original>, accesat la 5 februarie 2017.

⁶⁸ <https://dexonline.ro/definitie/dezvolta>, accesat la 11 februarie 2017.

se îmbină cu practica. Prin urmare, calificările⁶⁹, în combinații diferite, acoperă o gamă largă de rezultate ale învățării, inclusiv cunoștințe teoretice, abilități practice și tehnice și competențe sociale, dintre care abilitatea de a lucra cu ceilalți este vitală.

Ce reprezintă un doctorat în dezvoltarea personală și profesională?

Consider că doctoratul reprezintă treapta superioară atât în dezvoltarea personală, cât și în dezvoltarea profesională. Această treaptă este completată de cercetarea postdoctorală, a căror misiune constă în aprofundarea cunoștințelor teoretice și a cercetărilor științifice, fiind totodată o modalitate de pregătire a tezei pentru obținerea gradului de doctor habilitat. Această treaptă poate fi privită ca o sabie cu două tăișuri: poate să îți aducă prestigiul mult dorit și o credibilitate cu un caracter notoriu, devenind o voce de ascultat în domeniul în care ai obținut titlul științific de doctor; celălalt tăiș al sabiei poate să îți aducă oprobiul public ce poate conduce nu numai la condamnare penală dar și la dezonoare și pierdere a integrității morale în mediul academic și social pentru tot restul vieții. Desigur că, omul este supus greșelii, dar necunoașterea legilor și a normelor în vigoare nu te exonerează de vină.

Printre beneficiile pe care le pot aduce studiile universitare de doctorat se pot enumăra: prestigiul deținerii titlului științific de doctor, posibilitatea avansării în cariera profesională, obținerea unor posturi de conducere, mărire de salariu.

Studiile universitare de doctorat permit accesul în cercetare sau în învățământul universitar, constituind, în același timp, calea spre avansarea în domeniul academic. Însă, în momentul de față, pe piața muncii este un paradox: dacă în sectorul bugetar doctoratul aduce mai mulți bani la remunerația lunară, în mediul privat contează mai mult ceea ce știi să faci decât diplomele. Problema acestui paradox este dată de recunoașterea competențelor reale pe piața muncii, indiferent de metoda folosită în procesul de învățământ.

Procesul de învățământ, cu cele trei laturi ale sale – predare, învățare și evaluare, se poate realiza fie prin auto-învățare și/sau prin inter-învățare⁷⁰. Însă, pentru a avea succes pe o piață a muncii volatilă, trebuie ca o instituție de învățământ acreditată să certifice competențele dobândite, individul câștigând în acest fel credibilitate pe piața muncii națională sau internațională. În mediul privat procesul instructiv-educativ se desfășoară în cadrul intern al fiecărei companii multinaționale,

⁶⁹ Prin „calificare” se înțelege rezultatul formal al unui proces de evaluare și de validare, care este obținut atunci când un organism competent stabilește că o persoană a obținut rezultate ca urmare a învățării la anumite standarde. Potrivit Anexei I, p. 13, litera (a) *Explicarea Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții*, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, Belgia, 2009, https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/broch_ro.pdf, accesat la 19 februarie 2017.

⁷⁰ *Didactica sau știința procesului de învățământ*, <http://www12.tuiasi.ro/users/58/Curs%20Pedagogie%20II.pdf>, accesat la 19 februarie 2017.

însă această practică nu este în totalitate promovată de companiile multinaționale. După caz, acestea își trimit angajații la cursuri de pregătire/perfecționare profesională la instituții de învățământ de stat/private sau firme specializate în pregătirea resurselor umane, care oferă aceste cursuri acreditate.

Concluzii

Din perspectivă individuală, investițiile în studiile universitare de doctorat sunt destul de costisitoare și de durată. Avantajele de a fi student-doctorat sunt multe: oportunități, independență, flexibilitate (în sensul capacității de control asupra proiectului), sentiment de responsabilitate accentuat.

Rolul acestor studii pentru dezvoltarea personală și profesională este foarte benefic; înveți și descoperi ceva nou, realizezi ceva semnificativ, îți îmbunătățești viața personală și profesională etc. Impactul social de care beneficiază cei care finalizează astfel de studii poate fi înțeles în trei moduri: dezvoltarea abilităților sociale; accesarea rețelelor profesionale și construirea unor relații personale; recunoașterea din partea societății.

Pentru a deveni un adevărat profesionist este esențial ca studiile universitare de doctorat să fie corelate cu competențe pe măsură, iar studentul-doctorand să dea dovadă de maturitate și ambiție.

BIBLIOGRAFIE

Explicarea Cadrelor europene al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, Belgia, 2009.

Legea educației naționale. Legea nr. 1/2011, publicată în Monitorul Oficial nr.18 din 10 ianuarie 2011.

Hotărârea nr. 918/2013 privind aprobarea Cadrelor Naționale al Calificărilor, publicată în Monitorul Oficial nr.734 din 28 noiembrie 2013.

Hotărârea nr. 134/2016 privind modificarea și completarea Codului studiilor universitare de doctorat, aprobat prin HG nr.681/2011, publicată în Monitorul Oficial nr.182 din 10 martie 2016.

<http://www.citatepedia.ro/index.php?id=4271>

<http://www.edu.ro/studii-doctorat>,

https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/broch_ro.pdf

<https://dexonline.ro>

<http://www.cnaa.md>

<http://www.edu.ro>

<https://ec.europa.eu>
<http://lege5.ro>
<http://www12.tuiasi.ro>

**APRECIEREA PERFORMANȚEI
ÎN CADRUL PROCESULUI DE EVALUARE A
PROCESULUI INSTRUCTIV - EDUCATIV MILITAR**

**PERFORMANCE ASSESSMENT
WITHIN THE EVALUATION OF MILITARY
EDUCATION AND TRAINING PROCESS**

Drd. Petrică - Marinel VOICU*

Rezumat: Evaluarea reprezintă, alături de transmiterea cunoștințelor de către instructor și însușirea acestora de către cei ce se instruiesc, o componentă operațională fundamentală a procesului instructiv - educativ militar. Aceasta se constituie în elementul reglator și autoreglator, de conexiune inversă, prin sistemul de instruire adoptat.

Având în vedere permanenta preocupare pentru asigurarea principiului compatibilității instruirii, cu armatele moderne din NATO, prin alegerea formelor și metodelor similare de instruire eficiente, dar și importanța evaluării, ca etapă distinctă în procesul de instruire, cu efect de corecție/ameliorare a acestuia, în acest articol sunt analizate și propuse cele mai accesibile și eficiente modalități de apreciere a performanței în domeniul comunicațiilor și informaticii, cu sugestii pentru utilizare în instruirea instituționalizată.

Cuvinte-cheie: forme și metode de instruire, evaluare, tipuri și modele de apreciere, aprecierea performanței, efecte perturbatoare.

Abstract: Beside conveying knowledge by the instructor / trainer and acquiring this knowledge by the trainees, evaluation is a fundamental operational component of the military education and training process. It is both a regulating and self-regulating tool through the adopted training system.

Nowadays there is constant concern for ensuring the principle of training compatibility with the modern armed forces in NATO, by selecting the similar efficient training methods and teaching ways. Also, evaluation is considered a highly significant stage in the training process as it has the potential to correct or improve it. Therefore, the present paper is an analysis leading to the most accessible and efficient ways of performance assessment in the communications and IT domain, completed with suggestions for use in institutionalized training.

Keywords: training types and methods, evaluation, assessment types and models, performance assessment, disrupting effects

* Doctorand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, E-mail: marivoc@hotmail.com

Evaluarea, ca și componentă integrată a întregului proces instructiv - educativ, este în același timp instrumentul fundamental al instructorului prin care acesta realizează măsurarea cantității cunoștințelor dobândite, cât și valoarea, nivelul, performanțele și eficiența acestora la un moment dat, oferind soluții de perfecționare a actului instruirii.

A evalua rezultatele instruirii înseamnă a determina măsura în care obiectivele operaționale ale programului de instruire au fost atinse, precum și eficiența formelor și metodelor de instruire. Esența evaluării constă în aplicarea corecțiilor necesare întregului proces instructiv - educativ, pe baza informațiilor obținute după executarea acestora.

În sens post - modern, evaluarea se încadrează într - un demers co - educativ, în care instructorul și subiectul instruirii, învață unul de la celălalt și evoluează împreună.

Aprecierea performanței în cadrul procesului de evaluare

Aprecierea performanței, ca element important component al procesului de evaluare, se realizează prin emiterea unei judecăți de valoare, semnificarea unui rezultat observabil sau măsurabil, într - un cadru de referință axiologic, și care contribuie substanțial la corecția/ameliorarea întregului proces instructiv - educativ.

Tipuri și modele de apreciere

În funcție de obiectivul evaluării, strategia utilizată, vârsta și nivelul de pregătire al evaluărilor, aprecierea performanței se poate realiza în mai multe moduri, astfel: verbal sau propozițional; prin simboluri numerice sau literale și prin culori; prin calificative; nonverbal (ectosemantic).

Aprecierea verbală/propozițională este exprimată prin intermediul limbajului verbal, printr - o gamă variată de exprimări valorice nuanțate (laudă/mustrare, acord/dezacord, bine/rău, corect/incorect, exact/inexact, acceptabil/inacceptabil, bravo! etc.). Acest tip de apreciere nu este prea exact deoarece nu se bazează pe cuantificarea rezultatelor obținute de către cei evaluați, dar, prin mesajele evaluative, își exercită rolul reglator asupra activității acestora prin inducerea anumitor stări de satisfacție sau insatisfacție.

Aprecierea numerică utilizează cifrele, fiecare dintre acestea simbolizând un anumid grad de reușită sau nereușită. Scala de notare poate fi diversă, de la un sistem educațional la altul (10 valori în țara noastră și Finlanda, 5 în Rusia, 13 în Danemarca, 20 în Franța etc.), iar ordinea valorică a notelor poate fi crescătoare sau descrescătoare. O importanță deosebită trebuie acordată întinderii scalei de notare deoarece, în cazul celei restrânse (4, 5 trepte) fidelitatea notării este ridicată,

iar puterea de discriminare este scăzută, nediferențiind prea mult valorile diferite ale soluțiilor de rezolvare a problemelor evaluate, pe când, scalele largi oferă o discriminare și o nuanțare mult mai precise, însă în acest caz riscul erorilor crește.

Aprecierea literală este utilizată cel mai frecvent în țările anglo - saxone și presupune o scală de evaluare formată din 6 - 7 trepte, identificate prin litere pe următoarea axă: A (foarte bine), B (bine), C (mijlociu), D (slab), E (nesatisfăcător), F (foarte slab). Totuși, acest tip de apreciere poate fi variabil de la un sistem de notare la altul astfel, în SUA nota literală este acordată în funcție de punctajul obținut: A - 100 de puncte (excellent), B - 80 - 90 de puncte (bun), C - 70 - 80 de puncte (mediu), D - 60 - 70 de puncte (slab), E - 50 - 60 de puncte (semieșec), iar sub 50 de puncte: eșec. Mai există și o altă determinare (în 3 trepte), respectiv: H (Honor) - performanțe foarte bune, S (Satisfaction) - satisfăcător, mediu și U (Unsatisfaction) - nesatisfăcător.

Aprecierea prin culori este un sistem de tradiție, foarte vechi, exprimat uneori prin bile: albă (excellent, foarte bine), roșie (suficient) și neagră (insuficient). În prezent, se utilizează neoficial, mai ales la copiii mici în grădinițe, culoarea impresionând mai mult, deoarece aceasta poate fi asociată și cu diferite forme geometrice sau figurative (flori, păsări, fluturi etc.). Am amintit această modalitate de notare deoarece, în trecut, aceasta s - a materializat și în învățământul nostru superior.

Aprecierea prin calificative este realizată prin expresii verbale standard, fiecare dintre acestea desemnând un anumit grad de realizare a performanței, astfel se pot acorda 6 calificative: excepțional, foarte bine, bine, corespunzător, satisfăcător și nesatisfăcător. Fiecare dintre aceste calificative este delimitat prin intermediul unor descriptori de performanță, reprezentați de diverse formulări și detalieri explicite ale performanței dorite din partea celor evaluați, ordonate ierarhic, și care asigură coerență, comparabilitate în notare și o mai mare ușurință în utilizare.

Aprecierea nonverbală este exprimată de evaluator prin simplă prezență, prin limbajul corpului, al tăcerii, al timpului, al spațiului, al lucrurilor și culorilor. În condiții de instabilitate emoțională, acesta poate face asemenea aprecieri necontrolat și cu un caracter de obiectivitate scăzut. Uneori poate avea efecte pozitive stimulând evaluatul în a se pregăti mai bine, dar în același timp poate influența și negativ stimulând reacții inverse din partea acestuia.

Dificultatea acestor sisteme de notare prin calificative, literale și prin culori este reprezentată de imposibilitatea însumării sau divizării acestora în vederea calculării unei note finale sau a mediei de promovabilitate. Prin urmare, de cele mai multe ori, pentru realizarea ierarhizării, se recurge la convertirea acestor modalități de apreciere, în cifre.

Aprecieria performanței celor evaluați are mai multe semnificații și anume: evidențiază progresul acestora pe parcursul programului de instruire, îi ierarhizează în cadrul grupului funcție de rezultatele obținute și stabilește gradul de realizare a obiectivelor operaționale ale instruirii, pentru fiecare în parte. Valorificarea eficientă a funcțiilor aprecierii rezultatelor, presupune utilizarea acestora cu scop de potențare a motivației pozitive a celor evaluați pentru activitatea de instruire, în general, și a celei de perfecționare a pregătirii, în special.

În teoria și practica evaluării instruirii se utilizează mai multe modele de apreciere, astfel:

- *modelul aprecierii prin raportarea la grup* este bazat pe compararea celor evaluați între ei sau prin raportarea rezultatelor obținute de către aceștia, la un anumit standard de evaluare. În acest caz este valorificată capacitatea instructorului evaluator de comparare a rezultatelor evaluatului la un „etalon instituțional” (angajabil în termeni de evaluare finală) și la un etalon elaborat de el însuși, aplicabil fiecărui evaluat și în final grupului (angajabil în termeni de evaluare formativă). În acest context, aprecierile indică gradul de realizare a obiectivelor operaționale de instruire, care devin obiective operaționale de evaluare;

- *modelul aprecierii prin raportare la standarde fixe* se utilizează prin raportarea rezultatelor obținute de către cei evaluați, la sisteme de referință unitare pentru întregul grup. Acest model de apreciere facilitează realizarea unor trieri sau ierarhizări și asigură luarea unor decizii valorice cu grad mare de obiectivitate.

- *modelul aprecierii individualizate* se bazează pe compararea rezultatelor obținute de către cel evaluat cu alte rezultate ale sale, obținute anterior, ceea ce va evidenția progresul sau regresul instruirii, în ceea ce - l privește. Caracteristica acestui model de apreciere este reprezentată de realizarea unei instruirii diferențiate, în raport cu trăsăturile și particularitățile individuale ale celor care se instruiesc.

Realizarea unei aprecieri riguroase și obiective se poate obține doar pe baza utilizării unor descriptori de performanță, a unor criterii și indicatori de evaluare, bine formulați și care să evidențieze gradul de îndeplinire a obiectivelor operaționale ale instruirii.

Efecte perturbatoare în apreciere și notare

Cercetările întreprinse și practica docimologică actuală scot în evidență unele disfuncții și dificultăți în aprecierea obiectivă a celor evaluați. Astfel, corectitudinea și obiectivitatea aprecierii sunt influențate de către anumite circumstanțe care generează variații semnificative ale notării rezultatelor, relevate fie la același examinator în momente sau perioade diferite ale evaluării (variabilitate intra - individuală), fie la examinatori diferiți (variabilitate interindivi - duală).

Divergențele de notare au fost evidențiate de o serie de studii docimologice experimentale, prin utilizarea metodei evaluării și aprecierii multiple. Din acest punct de vedere, în continuare, vom analiza efectele perturbatoare și situațiile producerii acestora, cel mai frecvent întâlnite, astfel:

• *Efectul „halo”* constă în realizarea aprecierii prin extinderea unor calități secvențiale, la întreaga conduită a celui evaluat. Astfel, notarea rezultatelor este influențată de o părere preconcepută a instructorului evaluator, favorabilă sau nefavorabilă, despre cei evaluați ca fiind cotați buni sau slabi, disciplinați sau indisciplinați etc. Având un pronunțat caracter afectiv, favorizează evaluații care se bucură de un statut bun (simpatiile instructorului evaluator) și chiar dacă aceștia vor da răspunsuri cu anumite erori, acest lucru va fi trecut cu vederea și va fi apreciat pozitiv. De cealaltă parte, evaluații cu probleme (antipatiile instructorului evaluator) vor fi vânați în comiterea unor erori de răspuns, iar în unele cazuri vor fi apreciați negativ, chiar dacă au oferit un răspuns complet și corect.

Pentru diminuarea/eliminarea consecințelor negative ale acestui efect, în cadrul procesului de evaluare, se poate recurge la următoarele soluții:

- utilizarea evaluării externe și aprecierea celor evaluați de către alte persoane abilitate, decât instructorul;

- secretizarea lucrărilor de evaluare, pentru asigurarea anonimatului celor evaluați;

- apelarea la efortul volitiv permanent al instructorului, de a trece cu vederea antecedentele apreciative la adresa unui evaluat și de autoimpunere a unei aprecieri cât mai obiective.

Efectul „halo” se poate combina cu *stereotipia*, care reprezintă o fixație în opinia instructorului, despre cel evaluat. Astfel, se induce faptul că un prim succes/eșec la o verificare, va duce la aceleași rezultate și la o a doua sau o a treia verificare. Odată confirmat acest lucru, tendința de a-l cataloga pe cel evaluat în funcție de prima verificare, crește, iar în lipsa conștiinței profesionale a instructorului, fenomenul poate deveni deosebit de grav.

Efectul „halo” poate fi generat de comportamentul celui evaluat, ce ține de: privirea deschisă, dicția agreabilă, ținuta îngrijită, scrisul citeț și lizibil, performanțele bune în instruire, conduita corectă etc. sau, bineînțeles, de inversul acestora.⁷¹

• *Efectul de ancorare* este datorat supraevaluării unor rezultate, prin ieșirea în evidență a unor aspecte mai puțin întâlnite și care sunt identificabile la nivelul

⁷¹ Benone Andronic, *Evaluarea procesului de pregătire prin procedeul anchetei*, Buletinul Universității Naționale de Apărare nr. 3/2003, p. 290-294.

majorității formelor de răspuns date de către cei evaluați, ceea ce implică elaborarea unor noi grile de apreciere;

• *Efectul Pygmalion/Efectul oedipian* are loc atunci când aprecierea rezultatelor obținute de către cei evaluați este influențată de părerea relativ fixă, pe care instructorul evaluator și-a format-o despre capacitățile acestora. Orice instructor își formează anumite impresii despre cei care se instruiesc, referitor la posibilitățile acestora de instruire. Într-un final, aceste păreri vor influența, conștient sau inconștient, comportamentul și randamentul celor care se instruiesc. O modalitate de diminuare a acestui efect constă în încrederea instructorului în posibilitățile de instruire ale celor evaluați și convingerea că aceștia sunt capabili să obțină rezultatele scontate.

• *Efectul de contrast* sau *eroarea succesiunii* apare în momentul în care instructorul evaluator accentuează două însușiri contrastante ale celui evaluat, ce survin imediat în timp și spațiu. De obicei, acesta are tendința permanentă de a face o comparare și o ierarhizare a celor care se instruiesc. Astfel, cu o frecvență relativ mare, se întâmplă ca același rezultat să fie cotelat mai bine, dacă urmează după aprecierea unui rezultat mai slab (după o reprezentare slabă, una bună pare a fi și mai bună), cum de alt fel, poate fi apreciat ca mediocru, dacă urmează imediat după răspunsurile foarte bune ale altui evaluat. Conștientizarea efectelor de către instructorul evaluator, datorate contiguității probelor, constituie un prim pas foarte important în eliminarea efectelor nedorite, generate de acest fenomen;

• *Ecuția personală a examinatorului* datorat faptului că orice instructor evaluator, își elaborează și structurează criterii proprii de apreciere. Unii dintre aceștia sunt mai generoși, uzitând valori mai ridicate ale scării valorice, alții sunt mai exigenți, exploatănd în principal, valorile intermediare sau cele din partea de jos ale scării valorice. Deasemenea, parte dintre aceștia, folosesc aprecierea cu rol de încurajare și stimulare a celui evaluat, în timp ce alții, apreciază obiectiv sau chiar mai mult, constrâng pe cel evaluat în a depune un efort suplimentar pentru obținerea unei anumite aprecieri. Unii instructori evaluatori, apreciază mai mult creativitatea și originalitatea soluțiilor, pe când alții, conformitatea cu conținutul de instruire.

Așadar, din punctul nostru de vedere, trăsătura cea mai edificatoare a acestui efect este reprezentată de exigența diferită a aprecierilor, manifestată de către instructorii evaluatori. Efectul este vizibil atât la același instructor evaluator, cât și la evaluatorii externi, iar manifestările acestora în aprecierea evaluaților, țin de structura personalității, de erudiția acestora, de calitățile intelectuale, temperamentale și morale, de echilibrul lor emoțional.

Un prim pas în diminuarea/eliminarea acestui fenomen nedorit, poate fi făcut prin accentuarea cunoașterii și conștientizării de către evaluatori, a tuturor acestor consecințe și efecte ale acțiunii lor.

- *Eroarea logică sau instrumentală* constă în substituirea obiectivelor esențiale și parametrilor importanți ai evaluării cu scopuri secundare sau să se raporteze la o mixare a acestora. Astfel, instructorul evaluator se poate ghida în apreciere după aspecte de ordin secundar sau corelative cu obiectivele esențiale ale evaluării, cum ar fi: fluența și siguranța răspunsului, acuratețea și sistematizarea expunerii, efortul depus de către cel evaluat pentru a obține anumite rezultate, gradul de conștiinciozitate al acestuia etc.. Acest fenomen nu trebuie să devină o regulă, chiar dacă în anumite situații, această abatere este justificată.

- *Efectul tendinței centrale* se datorează conduitei instructorului evaluator în încercarea sa de a evita extremele scalei de notare și din dorința de a nu greși în aprecierea celor evaluați. Efectul se manifestă mai ales la profesorii începători, iar majoritatea aprecierilor tind spre valorile medii, nerealizându-se o discriminare mai evidentă între evaluații de nivel mediu, pe de o parte, și cei foarte buni sau slabi, pe de altă parte.

- *Efectul de similaritate* are loc atunci când instructorul evaluator manifestă tendința de a - i aprecia pe cei evaluați prin raportare la sine (prin contrast sau prin asemănare), normele proprii constituind principalele criterii de apreciere a rezultatelor acestora.

- *Efectul ordine* apare datorită fenomenului de inerție când, instructorul evaluator păstrează aproximativ același nivel de apreciere pentru o succesiune de răspunsuri care, în realitate, sunt diferite din punct de vedere calitativ. Acesta manifestă o tendință de a aprecia identic o succesiune de probe consecutive, fără a realiza discriminările valorice necesare.

În concluzie, procesul de evaluare trebuie planificat, organizat și desfășurat în deplină concordanță cu noile tehnici și metode de instruire și să fie utilizat în scop de îmbunătățire a activității de instruire și nu pentru a efectua o simplă verificare a evaluaților asupra cunoștințelor asimilate.

Parte integrantă a procesului instructiv - educativ, evaluarea deține o pondere comparabilă cu cea a activității de instruire în ansamblul ei, aspect care evidențiază necesitatea aplicării acesteia atât asupra celor care se instruiesc, dar și a celor care îi instruiesc.

Din multitudinea aspectelor caracteristice procesului de evaluare, evaluarea instruirii se rezumă la un ansamblu de activități, în funcție de anumite intenții, care transpun datele imediate, raportându - le la o serie de funcții și scopuri stabilite anterior și bine determinate. Scopul fundamental al evaluării instruirii nu este doar de a obține anumite date, ci de a perfecționa întregul proces instructiv - educativ,

de a desfășura acțiuni bine argumentate și precise, pentru a adapta permanent strategiile de instruire la particularitățile situației de instruire, la cele ale celor care se instruiesc, la condițiile economice și instituționale existente etc.

Așadar, evaluarea este un proces de obținere a unor informații despre cel care se instruiește, instructor, programul sau sistemul de instruire, folosind instrumente specifice de evaluare, în scopul emiterii unor judecăți de valoare raportate la criteriile de evaluare a acestor informații și în vederea formulării unor aprecieri pe baza cărora se vor lua anumite decizii corective, referitoare la conținutul, metodele, instrumentele, strategiile, demersul sau produsul final al instruirii.

BIBLIOGRAFIE

- NATO Education, Training, Exercises and Evaluation (ETEE) Policy, MC 0458/3*, NATO, Mai, 2014;
- S.M.F.T. – 33, *Precizări privind îndeplinirea standardelor de instruire în Forțele Terestre*, București, 2015;
- FT-17, *Instrucțiuni de evaluare a instrucției colective în Forțele Terestre*, București, 2008;
- M., Tănase, *Evaluarea - componentă esențială a procesului instructiv-educativ*, Brașov, 2011.
- www.nato.int
www.rft.forter.ro
<https://www.proiecte.pmu.ro>
<https://www.slideshare.net>

ÎN ATENȚIA COLABORATORILOR !

Pentru o mai bună procesare a articolelor și pentru introducerea revistei în baza de date internațională CEEOL, dorim respectarea următoarelor cerințe **obligatorii**:

- ✓ **titlul articolului – română și engleză;**
- ✓ **abstractul – română și engleză;**
- ✓ **cuvinte-cheie (5-6) – română și engleză;**
- ✓ **instituția din care provine autorul;**
- ✓ **e-mail, telefon, fax (o adresă de contact);**
- ✓ **bibliografie.**

1. *Textul.* Se introduce în Microsoft Word, folosind fontul Times New Roman și tastatura standard românească. Nu sunt acceptate fonturile care au mapări neobișnuite (în care caracterele diacritice – ș, ț, ă, î, â și Ș, Ț, Ă, Î, Â – înlocuiesc alte caractere - [,], @, ~, \ ș.a.m.d.). Textul în limba română trebuie să aibă în mod obligatoriu diacritice. Articolul trebuie cules, pur și simplu, fără nicio altă formatare în afara sublinierilor, acolo unde este cazul folosind bold și italic. Paragrafele vor fi delimitate de un Enter, părțile articolului fiind separate între ele prin două-trei paragrafe goale.

2. *Ecuatiile.* Indiferent de locul pe care îl ocupă în cadrul articolului, ecuațiile se introduc numai în Microsoft Equation Editor. La limită, se acceptă ecuații scrise de mână, numerotate și trimise separat de restul articolului).

3. *Figurile.* Sunt acceptate formatele vectoriale standard. În cazul figurilor produse cu o altă aplicație decât Microsoft Word (de exemplu, Corel Draw sau AutoCAD), fișierele respectivelor aplicații vor fi trimise împreună cu restul articolului. Figurile trimise în format electronic vor fi desenate la dimensiunile la care pot fi tipărite, iar dimensiunea textului trebuie să fie între 8 și 12 puncte tipografice. Sunt acceptate și figuri desenate de mână, pe foi separate de restul articolului, cu condiția ca desenele să fie clare și să poată fi ușor identificat locul din cadrul articolului în care trebuie să se regăsească.

4. *Imaginile.* Imaginile scanate trebuie incluse atât în documentul Microsoft Word, cât și trimise separat. Nu se recomandă folosirea imaginilor preluate de pe Internet, deoarece acestea nu satisfac cerințele necesare pentru tipărirea lor (având o rezoluție mult inferioară celei necesare pentru un tipar de calitate). Imaginile de calitate au o rezoluție de minimum 200 dpi. Pentru formatele JPEG și GIF aveți în vedere ca, în urma compresiei, calitatea imaginii să devină rezonabilă.

5. *Numerotarea.* Ecuatiile, figurile, tabelele, titlurile din bibliografie vor fi numerotate cu cifre arabe, astfel:

- între paranteze pătrate pentru bibliografie;
- între paranteze rotunde pentru formule;
- prin exponent, în cazul notelor de subsol;
- precedate de denumire, în cazul observațiilor, figurilor, tabelor etc.

Rugăm autorii să redacteze articolele atât în limba română, cât și în limba engleză.

Mulțumim sponsorilor acestui număr al revistei: Chestor General (r) Anghel ANDREESCU, Colonel (r) Dorel BAHIRIN.

Vă mulțumim!

Colegiul de Redacție